

Kielitaitoa ja hyvinvointia

Selvitys kotona lapsiaan hoitavien
maahanmuuttajavanhempien kotoutumista
tukevan koulutuksen malleista

ANTTI ERONEN | RISTO KARINEN | KALLE LAMMINMÄKI

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kielitaitoa ja hyvinvointia

Selvitys kotona lapsiaan hoitavien
maahanmuuttajavanhempien kotoutumista
tukevan koulutuksen malleista

ANTTI ERONEN

RISTO KARINEN

KALLE LAMMINMÄKI

ELINVOIMAA ALUEELLE 1 | 2016

KIELITAITOA JA HYVINVOINTIA.
SELVITYS KOTONA LAPSIAAN HOITAVIEN MAAHANMUUTTAJAVANHEMPIEN
KOTOUTUMISTA TUKEVAN KOULUTUKSEN MALLEISTA.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Taitto: Markkinointitoimisto Kitchen Oy
Kansikuva: Shutterstock

978-952-314-481-1 (PDF)

ISSN-L 2242-282X
ISSN 2242-2838 (verkkajulkaisu)

URN:ISBN:978-952-314-481-1

www.doria.fi/ely-keskus

Sisältö

1. Johdanto	4
2. Selvityksen toteutus	6
3. Koulutusmallien kartoitus	8
Toimintamalli.....	9
Toiminnan toteutus	9
Toiminnan tulokset.....	9
4. Koulutusmallien tarkempi kuvaus	11
4.1 Kouvola	11
Perustiedot	11
Tavoite ja tarve	11
Osallistujat	12
Koulutus.....	12
Lastenhoito	12
Yhteydet muihin palveluihin.....	12
Tulokset ja seuranta	12
Hyvät käytännöt ja opit.....	13
Yhteystiedot.....	13
4.2 Raisio	13
Perustiedot	13
Tavoite ja tarve	14
Osallistujat	14
Koulutus.....	14
Lastenhoito	14
Yhteydet muihin palveluihin.....	14
Tulokset ja seuranta	14
Hyvät käytännöt ja opit.....	14
Yhteystiedot.....	15
4.3 Vantaa	15
Perustiedot	15
Tavoite ja tarve	15
Osallistujat	15
Koulutus.....	15
Lastenhoito	16
Yhteydet muihin palveluihin.....	16
Tulokset ja seuranta	16
Hyvät käytännöt ja opit.....	16
Yhteystiedot.....	16
4.4 Turku 1 (Luuppi)	17
Perustiedot	17
Tavoite ja tarve	17
Osallistujat	17
Koulutus – kotouttavat ryhmätoiminnot	17
Lastenhoito	17
Yhteydet muihin palveluihin.....	18
Tulokset ja seuranta	18
Hyvät käytännöt ja opit - yhteistoiminnallinen toimintamalli.....	18
Yhteystiedot.....	18

4.5 Turku 2 (Mustikka)	18
Perustiedot	18
Tavoite ja tarve	19
Osallistujat	19
Koulutus	19
Lastenhoito	19
Yhteydet muihin palveluihin	19
Tulokset ja seuranta	19
Hyvät käytännöt ja opit	20
Yhteystiedot	20
4.6 Jyväskylä	20
Perustiedot	20
Tavoite ja tarve	20
Osallistujat	21
Koulutus	21
Lastenhoito	21
Yhteydet muihin palveluihin	22
Tulokset ja seuranta	22
Hyvät käytännöt ja opit	22
Yhteystiedot	22
4.7 Helsinki	23
Perustiedot	23
Tavoite ja tarve	23
Osallistujat	23
Koulutus	23
Yhteydet muihin palveluihin	24
Tulokset ja seuranta	24
Hyvät käytännöt ja opit	25
Yhteystiedot	25
4.8 Luetaan yhdessä (Hämeenlinna)	25
Perustiedot	25
Tavoite ja tarve	25
Osallistujat	26
Koulutus	26
Lastenhoito	26
Tulokset ja seuranta	27
Hyvät käytännöt ja opit	27
Yhteystiedot	27
4.9 Espoo	28
Perustiedot	28
Tavoite ja tarve	28
Osallistujat	28
Koulutus	28
Lastenhoito	29
Yhteydet muihin palveluihin	29
Tulokset ja seuranta	29
Hyvät käytännöt ja opit	29
Yhteystiedot	29

5. Koulutusmallien tarkastelu valtakunnallisesta näkökulmasta	31
5.1 Koulutusmalleja yhdistävät ja erottavat tekijät	31
5.2 Havaintoja koulutustoiminnan merkityksestä	33
5.3 Koulutustoiminnan organisoimisessa huomioitavat asiat	33
5.4 Koulutusmallien kustannukset	35
5.5 Toiminnan valtakunnallisen kehittämisen mahdollisuudet	36
6. Kehittämissuosituks	38
Yleisesti	38
Kunnat	38
Järjestötoimijat	39
Rahoittajat	39

1. Johdanto

Kun työikäinen maahanmuuttaja muuttaa Suomeen muun syyn kuin työn tai opiskelun perusteella, hän tyypillisesti osallistuu kokopäivätoimisesti työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena järjestettävään kotoutumiskoulutukseen työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaana. Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) määrittelee, että työ- ja elinkeinotoimisto vastaa maahanmuuttajien työllistymistä ja kotoutumista edistävästä ja tukevasta työvoimapolitiittisesta ja muista toimenpiteistä työnhakijaksi ilmoittautuneille maahanmuuttajille. Työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena toteutetussa kotoutumiskoulutuksessa opiskellaan suomen kieltä ja yhteiskuntatietoutta ja koulutuksen suorittamiseen liittyy usein työharjoittelu.

Työvoiman ulkopuolella olevat kotona pieniä lapsia hoitavat eivät voi osallistua näihin TE-toimiston asiakkaille suunnattuihin kotoutumiskoulutuksiin. Kunta vastaa työvoiman ulkopuolella olevista ryhmistä ja voi lain kotoutumisen edistämistä mukaan sekä järjestää kotoutumiskoulutusta että ohjata maahanmuuttajan hakeutumaan joko järjestämäänsä kotoutumiskoulutukseen tai muun toimijan järjestämään omaehtoiseen opiskeluun. Lisäksi lain mukaan kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen

kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Kunnan on myös huolehdittava siitä, että maahanmuuttajille tarkoitettujen toimenpiteiden ja palvelujen järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

Tarjolla olevan kielikoulutuksen ja perhe-elämän yhteensovittaminen on usein vaikeaa pieniä lapsiaan kotona hoitaville maahanmuuttajavanhemmille, sillä koulutukseen osallistuminen edellyttää käytännössä lastenhoidon järjestämistä tavalla tai toisella. Näin ollen osa pienten lasten vanhemmista ei käytännössä pääse suomen kielen opiskeluun kiinni ennen kuin mahdollisesti pitkään maahantulon jälkeen.

Alkuvaiheen kotouttamistoimenpiteiden ulkopuolelle jääminen vaikeuttaa pidemmällä aikavälillä kotona lapsiaan hoitavien maahanmuuttajien pääsyä muuhun koulutukseen ja työelämään sekä lisää tämän ryhmän syrjäytymisen mahdollisuutta. Pahimmassa tapauksessa äidin tai isän huono kielitaito ja heikko ymmärrys suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta hidastavat koko perheen sopeutumista Suomeen ja sillä voidaan olettaa olevan ylisukupolvisia vaikutuksia.

Kotona lapsiaan hoitavien maahanmuuttajavanhempien tilanteeseen on kiinnitetty erityistä huomiota viime vuosina. Viime rakennerahastokau-

della (2007–2013) kotona lapsiaan hoitaville maahanmuuttajavanhemmille kehitettiin lastenhoidon sisältäviä matalan kynnyksen suomen kielen koulutuksia eri puolilla maata muun muassa työ- ja elinkeinoministeriön ALPO (Suomeen muuttaneiden alkuvaiheen ohjaus ja osaamisen kehittäminen) -tukirakenteen puitteissa sekä varsinkin vuosina 2011–2013 työ- ja elinkeinoministeriön Osallisuudessa Suomessa -kehittämishankkeissa, joissa kokeiltiin kotoutumiskoulutuksen vaihtoehtoisia toteuttamistapoja. Kehittämistyön tavoitteena on ollut tarjota koulutuksia, joissa yhdistyvät lastenhoito sekä kotona lasten kanssa olevien vanhempien koulutus. Hanke-rahallisesti vastaavaa toimintaa on toki kokeiltu jo 1990-luvun puolella.

Toiminta on pääosin ollut hankepohjaista eli moni suomen kielen koulutuksista on toiminut muutaman vuoden ja sittemmin päättynyt. Hankepohjaisen toiminnan keskeisenä haasteena on tiedonsiirto eteenpäin hanketoiminnan päättyessä. Osa hankerahoitteisista toiminnoista kuitenkin jatkuu edelleen ja osaa alun perin hankerahoitteisesta toiminnasta on jatkettu budjettirahoitteisesti kuntien toimesta. Kuntien toiminnan lisäksi ympäri Suomea on ollut toiminnassa erilaisia koulutuksia, joissa järjestävänä toimijana ovat olleet erilaiset

järjestöt itsenäisesti tai kuntien ja RAY:n tuella.

Tässä selvityksessä on käyty läpi erilaisia kotoutumista tukevan koulutuksen malleja, joissa pääasiallisena tai yhtenä keskeisenä kohderyhmänä ovat kotona lapsiaan hoitavat maahanmuuttajavanhemmat. Koulutuksissa on näin ollen täytynyt tavalla tai toisella huomioida lasten tarpeet. Eri tahojen järjestämistä, lastenhoidon sisältävistä suomen kielen koulutuksista ei ole tähän mennessä kerätty systemaattisesti tietoa. Tämän selvityksen avulla pyritään osaltaan varmistamaan, että tieto jo toteutetuista koulutuksista säilyy jatkokehittämisen pohjaksi. Lisäksi tämän selvityshankkeen tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva Suomessa järjestettävistä lastenhoidon sisältävistä koulutuksista sekä viitoittaa tietä kohti valtakunnallista toimintamallia kotona lasten kanssa olevien vanhempien kotoutumista tukevan koulutuksen osalta.

Osa vanhemmista on muuttanut Suomeen vastikään eikä ole vielä osallistunut työvoimapolitiittiseen kotoutumiskoulutukseen. Osa taas on voinut jo käydä työvoimapolitiittisen kotoutumiskoulutuksen tai keskeyttää sen, mutta tästä huolimatta heillä ei välttämättä ole muuhun koulutukseen tai työelämään osallistumisen edellyttämää kielitaitoa. Kohderyhmässä on

niin luku- ja kirjoitustaidottomia kuin akateemisen koulutuksen saaneita henkilöitä. Suurin osa kotona lapsiaan hoitavista maahanmuuttajavanhemmista on naisia, mutta joukossa on myös miehiä. Suomen kielen koulutukseen osallistuvat vanhemmat ovat tyypillisesti kotihoidon tuen piirissä, mutta tämä ei välttämättä ole kriteeri koulutukseen osallistumiselle. On tärkeää huomioida, että ”kotivanhemmuus” ei ole kohderyhmän osalta pysyvä tila vaan liittyy sen hetkiseen elämäntilanteeseen. Ajanjakson pituus voi niin ikään vaihdella suuresti.

Kotona lapsiaan hoitavien maahanmuuttajavanhempien kotoutumista tukevalla koulutuksella tarkoitetaan tässä selvityksessä sellaista koulutusta, joka mahdollistaa pienten lasten hoitamisen kotona ja kotoutumista tukevaan koulutukseen osallistumisen. Kyseessä on pääasiallisesti kielikoulutus, mutta usein koulutukseen liittyy muita kotoutumisen tukemiseen liittyviä elementtejä. Koulutus on tyypillisesti suunnattu naisille, mutta joihinkin koulutuksista voivat osallistua myös miehet. Oleellista joka tapauksessa on, että koulutuksissa on järjestetty lastenhoito koulutuksen ajalle. Tässä selvityksessä koulutuksista käytetään pääasiassa termejä ”kotoutumista tukeva koulutus” sekä ”suomen kielen koulutus”, mutta selvityksessä

tarkemmin tarkasteltuja koulutusmalleja kutsutaan eri paikkakunnilla käytännössä vaihtelevilla termeillä kuten kurssi, kielikurssi, kielikoulutus sekä termillä kotoutumiskoulutus.

Uudenmaan ELY-keskus/Kotona Suomessa -koordinaatiohanke tilasi selvityksen Ramboll Management Consulting Oy:lta. ELY-keskuksen puolesta työn ohjausryhmän muodostivat **Leena Pellilä ja Iiona Korhonen**. Selvityksen toteuttivat Ramboll Management Consulting Oy:n **Risto Karinen, Antti Eronen ja Kalle Lamminmäki**. Selvitys toteutettiin joulukuun 2015 ja toukokuun 2016 välisenä aikana.

2. Selvityksen toteutus

Selvityksessä pyrittiin kuvaamaan ja arvioimaan kotona lapsiaan hoitaville maahanmuuttajavanhemmille tarkoitettujen kotoutumista tukevan suomen kielen koulutuksen mallien toteutusta, perusteluja, rahoitusta ja kustannuksia.

Ensimmäisessä vaiheessa toteutettiin dokumenttianalyysi, jonka tavoitteena oli tutustua jo tiedossa oleviin, aiemmin toteutettuihin kotona lapsiaan hoitavien maahanmuuttajavanhempien kotoutumista tukevan koulutuksen malleihin sekä malleista tehtyihin arviointeihin ja raportteihin. Osallisena Suomessa -hankkeen puitteissa toteutetut koulutukset olivat erityisen huomion kohteena. Maahanmuuttajavanhempien koulutusta on tämän lisäksi kehitetty muun muassa ALPO-tukirakenteen¹ puitteissa sekä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnoimassa HAAPA-hankkeessa².

Selvityksen toisessa vaiheessa muodostettiin kokonaiskuva kotona lapsiaan hoitaville maahanmuuttajavanhemmille suunnatuista lastenhoidon ja kotoutumiskoulutuksen yhdistävistä koulutusmalleista Suomessa. Tiedonkeruu toteutettiin Kotona Suomessa -hankkeen aluekoordinaattoreiden verkoston avustuksella siten, että

eri puolella Suomea toimivia Kotona Suomessa -hankkeen aluekoordinaattoreita pyydettiin keräämään tietoa alueella toimivista tai toimineista koulutuksista, joissa joko pääasiallisena tai yhtenä kohderyhmänä ovat olleet

kotona lapsiaan hoitavat maahanmuuttajavanhemmat.

Kaikkiaan tunnistetuista 35 koulutusmallista valittiin tarkempaan tarkasteluun 9 koulutusmallia. Koulutusmallit pyrittiin valitsemaan siten, että eri

Kuvio 1: Tarkemmin tarkastellut koulutusmallit

Kunta	Koulutuksen nimi	Toimijat
Kouvola	Kotiäitien suomen kielen koulutus	Kaupungin maahanmuuttopalvelut + avoin varhaiskasvatus + ostopalveluna hankittu opetus
Raisio	Työväenopiston kotiäitien suomen kielen kurssit	Kaupungin sosiaalitoimisto + Raision työväenopisto + MLL Varsinais-Suomen piiri
Vantaa	Kotivanhempien suomen kielen koulutukset	Kaupungin sosiaalitoimi + avoin varhaiskasvatus + Vantaan aikuisopisto
Turku 1 (Luuppi)	Luupin kotouttavat suomen kielen kurssit	Turun ulkomaalaistoimisto + Turun työväenopisto
Turku 2 (Mustikka)	Opetuskoti Mustikan suomen kielen kurssit	Sateenkaari Koto RY + Turun kristillinen opisto
Jyväskylä	Glorian ABC	Monikulttuurikeskus Gloria + vapaaehtoiset
Helsinki	KOVA - suomen kielen koulutusta kotivanhemmille	Helsingin kaupunki + Stadin ammattiopisto
Luetaan yhdessä (Hämeenlinna)	Luetaan yhdessä / Hämeenlinna	Luetaan yhdessä + verkoston toimijat
Espoo	Suomen kielen kurssit kotona lasta hoitaville vanhemmille	Kaupungin varhaiskasvatus + Espoon työväenopisto

¹ALPO on Suomeen muuttaneiden alkuvaiheen ohjaus ja osaamisen kehittämisen tukirakenne, joka toimii valtakunnallisesti sellaisten hankkeiden tukena, joissa kehitetään kotouttamislain mukaisia maahanmuuttajien alkuvaiheen ohjauspalveluita (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010).

²1.2.2010 - 28.2.2014 toimineen HAAPA -hankkeen tavoitteena oli nopeuttaa haavoittuvassa asemassa olevien kiintiöpakolaisten kuntiin sijoittumista ja kehittää kuntien vastaanottoprosesseja. <http://www.tem.fi/haapa>

maantieteelliset alueet olivat edustettuina ja että tarkasteltaviin malleihin valikoitui sekä kolmannen sektorin että kuntien järjestämiä suomen kielen koulutuksia. Lisäksi tarkemman tarkastelun ehtona oli, että kyseinen koulutus on edelleen toiminnassa. Valitut koulutusmallit on esitetty alla olevassa taulukossa. Koulutusten sisältöä on avattu tarkemmin luvussa 4.

Selvityksen kolmannessa vaiheessa koottiin tietoa tarkempaan tarkasteluun valituista koulutusmalleista tutustumalla koulutuksiin paikan päällä ja haastatteleamalla koulutuksen järjestäjiä, maahanmuuttotyön asiantuntijoita ja joidenkin koulutusten osalta myös koulutukseen osallistuvia ja/tai osallistuneita maahanmuuttajia. Haastatelluja toteutettiin sekä yksilöhaastatteluina että ryhmähaastatteluina. Tämän lisäksi vierailukäyntejä täydennettiin puhelinhaastatteluina. Selvitystyön yhteydessä oli mahdollisuus tutustua muutaman koulutusmallin osalta osallistujien koulutusjärjestäjille antamaan palautteeseen.

Haastattelujen ja vierailukäyntien avulla saatiin kerättyä hyvin tietoa siitä, mitä tavoitteita koulutuksille on asetettu ja millä tavoin näihin tavoitteisiin on pyritty pääsemään. Koulutusten lähestymistavoissa oli paljon samaa, mutta myös eroavaisuuksia tunnistettiin. Eniten haasteita liittyi toiminnan tuloksista

ja vaikutuksista kerätyn tiedon saatuuteen. Pääosa koulutusten järjestäjistä ei ollut systemaattisesti kerännyt tietoa koulutusten tuloksista ja vaikutuksista ja esimerkiksi osallistujien etenemisestä ja jatkokouluttautumisesta. Raportissa ei tämän vuoksi voida esittää luotettavaa arviota arvioidun koulutustoiminnan vaikuttavuudesta. Vierailukäyntien tiedonkeruuta täydennettiin jälkikäteen lähetetyllä tiedonkeruulomakkeella, jonka avulla kerättiin lisätietoa koulutusten osallistujamäärästä, järjestämiskustannuksista sekä kustannusten jakautumisesta opetuksen, lastenhoidon ja tilakustannusten välillä.

Osana työtä haastateltiin lisäksi kansallisen tason asiantuntijoita, jotka tuntevat selvityksen aihepiiriä. Haastateltavia tahoja olivat:

- **Anne Alitolppa-Niitamo**, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö
- **Anita Novitsky**, monikulttuurisuuden asiantuntija, Väestöliitto
- **Jenni Tuominen**, toiminnanjohtaja, Monika-Naiset liitto ry
- **Henna-Maija Syrjälä**, projektipäällikkö, Luetaan yhdessä -verkosto

Näiden haastattelujen tarkoituksena oli jäsentää kotona lastaan hoitavien maahanmuuttajien koulutusten merkitystä kotoutumisen näkökulmasta sekä erityisesti määritellä, minkä tyyppisiä suosituksia selvityksen puitteissa kannattaa esittää.

Tiedonkeruuvaiheen lopuksi järjestettiin työpaja, jossa esiteltiin selvityksen alustavia tuloksia. Työpaja järjestettiin Uudenmaan ELY-keskuksen tiloissa Pasilassa, ja työpajaan oli mahdollisuus osallistua Kotona Suomessa -hankkeen aluekoordinaattoreiden ELY-keskuksiin järjestämän videoyhteyden välityksellä neljästä eri kaupungista. Työpajassa määriteltiin yhdessä selvityksen johtopäätöksiä ja tarvittavia seuraavia toimenpiteitä. Työpajaan osallistui selvityksen tarkempaan tarkasteluun valittujen koulutusmallien edustajia, kansallisen tason asiantuntijoita, selvityksen ohjausryhmä Uudenmaan ELY-keskuksen Kotona Suomessa -koordinaatiohankkeesta, Kotona Suomessa -hankkeen aluekoordinaattoreita (videon välityksellä) sekä Rambollin edustajat. Työpajan antia hyödynnettiin selvityksen raportin laatimisessa. Haluamme erikseen kiittää työpajaan osallistuneita tahoja sekä ELY-keskuksen työpajan järjestämiseen osallistuneita henkilöitä onnistuneesta keskustelusta ja hyödyllisistä kommentteista.

Tämä raportti muodostaa selvityksen viimeisen vaiheen eli selvityksen haavaintojen ja johtopäätösten raportoinnin.

3. Koulutusmallien kartoitus

Kotona Suomessa -hankkeen aluekoordinaattorien kautta saatiin tietoa yhteensä 35 eri puolilla Suomea järjestettävästä koulutuksesta. Tämän kartoituksen perusteella koulutuksia on järjestetty tai järjestetään seuraavissa kunnissa ja kaupungeissa: Espoo, Haapavesi, Helsinki, Iisalmi, Joensuu, Jyväskylä, Kemi, Kotka, Kouvola, Kuopio, Lappeenranta, Oulu, Pori, Raisio, Savonlinna, Tampere, Turku, Vaasa ja Vantaa. Tämän alustavan kartoituksen pohjalta tehtiin seuraavat havainnot:

- Koulutuksia on järjestetty erityisesti suuremmissa kaupungeissa.
- Toiminta on ollut pääosin hankepohjaista.
- Moni koulutuksista on jo päättynyt.
- Kolmannella sektorilla on merkittävä rooli koulutusten järjestäjänä.

Osallisena Suomessa -hankkeen puitteissa ja rahoituksella kehitettiin useita koulutusmalleja, joista osa on jatkanut toimintaansa (esimerkiksi Espoon ja Vantaan koulutusmallit). Luetaan Yhdessä -verkosto toimii yhteisenä nimittäjänä noin 100:lle vapaaehtoistoimintaan perustuvalla ryhmällä, joissa erityisesti maahanmuuttajataustaisilla naisilla on mahdollisuus opiskella suomen kieltä. Muita merkittäviä koulutuksia järjestäviä toimijoita ovat muun muassa Mannerheimin lastensuojeluliitto, eri paikkakunnilla sijaitsevat settlementit (esimerkiksi Linnalan

Setlementti, Vuolle Settlementti) sekä eri suurempien kaupunkien ulkomaa-laistoimistot tai vastaavat. Työväenopistoilla on myös merkittävä rooli koulutuksen käytännön järjestämisessä.

Kartoituksen tuloksella tunnistetut koulutukset vaihtelivat erilaisista ompeluterhoista, äiti-lapsi-kerhoista tavoitteellisempaan kielinopetukseen sekä laajempaan kotouttamista tukevaan toimintaan. Opetus on vahvasti toiminnallista. Kahvilamuotoinen toiminta puolestaan oli yleinen muoto. Kotona lapsiaan hoitavat maahanmuuttajavanhemmat eivät ole kaikissa malleissa ainoa maahanmuuttajakohderyhmä, jolle järjestetään erilaisia kielikoulutuksia sekä kotoutumista tukevaa koulutusta. Usein kunnat tai järjestöt toteuttavat koulutustoimintaa, johon tämä kohderyhmä voi osallistua muiden maahanmuuttajien ohella. Laajemmalle kohderyhmälle suunnattujen koulutusten osalta haasteena kuitenkin on juuri lastenhoidon puuttuminen. Tämän vuoksi tämän selvityksen tarkemmassa koulutusmallien tarkastelussa keskityttiin vain niihin koulutuksiin, joissa lasten tarpeet olivat selkeällä tavalla huomioitu.

Tietoa koulutuksista kerättiin Kotona Suomessa -hankkeen aluekoordinaattoreiden verkostojen kautta. Voidaan olettaa, että valitulla tiedonkeruun metodilla saatiin katetuksi merkittävä osa Suomessa järjestetyistä koulutuk-

sista, vaikka tuskin kaikkia. Aluekoordinaattoreiden verkostot kattavat erityisesti suuremmat kaupunkiseudut ja julkisen sektorin toimijat. On siis kuitenkin mahdollista, että pienempien kuntien ja kolmannen sektorin järjestöjen toteuttamaa koulutustoimintaa jäi osittain selvityksen ulkopuolelle.

Esimerkki kolmannen sektorin koulutustoiminnasta: Luetaan yhdessä -verkosto

Kolmannen sektorin toimijat ovat vahvasti mukana järjestämässä koulutuksia kotona lapsiaan hoitaville maahanmuuttajavanhemmille. Osallistujamäärän näkökulmasta merkittävä kolmannen sektorin toimija on Luetaan yhdessä -toimijaverkosto. Luetaan yhdessä -toimintaa on avattu tarkemmin alla olevassa kuvauksessa. Ympäri Suomea toimiva Luetaan yhdessä -verkosto on erinomainen esimerkki käytännössä pienillä resursseilla järjestetystä kolmannen sektorin järjestetystä koulutustoiminnasta, jolla on vahva rooli maahanmuuttajataustaisten naisten kotoutumisen tukemisessa.

Taulukko 1: Luetaan yhdessä -verkoston toiminta

Luetaan yhdessä -verkoston toiminta

Luetaan yhdessä -verkosto on valtakunnallisesti toimiva vapaaehtoistoimijoiden verkosto, jonka tavoitteena on tarjota lukutaidon ja suomen kielen opetusta maahanmuuttajanaishille. Koulutus järjestetään vapaaehtoistoimijoiden vetämissä Luetaan yhdessä -ryhmissä. Tällä hetkellä toiminnassa on noin 100 Luetaan yhdessä -ryhmää. Toiminnassa on mukana yli 400 vapaaehtoista. Vuonna 2015 toimintaan osallistui yhteensä 1600 maahanmuuttajaa. Luetaan yhdessä -verkosto on perustettu vuonna 2004. Luetaan yhdessä -verkoston palkkalistoilla työskentelee vain yksi henkilö eli toiminnan koordinoimisesta vastaava projektipäällikkö.

Verkoston toiminnan perusteluisa korostuu lukutaidottomien määrän lisääntyminen. Viranomaisten toiminta ei kohtaa kaikkia naisryhmiä ja työvoimapolitiittisesta kotoutumiskoulutuksesta huolimatta kaikille ei kehity riittäviä edellytyksiä osallistua esimerkiksi työelämään tai tutkintoon johtavaan koulutukseen. Kotona lapsiaan hoitavat vanhemmat ovat yksi verkoston luonteva kohderyhmä, mutta toimintaan osallistuu myös esimerkiksi iäkkäämpiä maahanmuuttajanaisia.

Vapaaehtoistoimijoilla on järjestämisvastuu koulutuksista. Koulutuksia järjestävät tahot voivat melko vapaasti räätälöidä kursseja paikallisiin olosuhteisiin sopivaksi. Suurin osa koulutuksia järjestävistä vapaaehtoistoimijoista on eläkkeellä olevia naisia. Merkittävä osa verkoston jäsenistä on työskennellyt ennen eläkkeelle jäämistään opettajana. Opettajatausta ei ole kuitenkaan edellytys toimintaan osallistumiselle. Luetaan yhdessä -toiminta on matalan kynnyksen toimintaa, eli kurseilla ei ole läsnäolopakkoa. Lapset saavat osallistua tunneille.

Koulutuksen järjestäjät saavat itse valita, miten lastenhoito järjestetään. Suurimmassa osassa verkoston koulutuksia on lapsia mukana.

Toimintamalli

Koulutuksen käynnistäminen lähtee alueiden tarpeesta. Koulutus käynnistetään, kun vapaaehtoistoimijat tietyltä alueelta ottavat yhteyttä verkoston koordinaattoriin ja ilmaisevat halunsa käynnistää Luetaan yhdessä -koulutusta alueella. Aluksi verkoston koordinaattori käy kiinnostuneiden toimijoiden kanssa keskustelua koulutuksen tarpeesta. Toisessa vaiheessa koordinaattori järjestää paikkakunnalla infotilaisuuden, jossa kerrotaan verkoston toiminnasta ja kartoitetaan, ketkä ovat kiinnostuneita lähtemään perustamaan toimintaa. Kolmannessa vaiheessa koottu ryhmä käy tutustumassa toiseen Luetaan yhdessä -ryhmään. Tämän jälkeen toiminta käynnistyy Luetaan yhdessä -koordinaattorin tuella.

Opetustoiminta räätälöidään ryhmien tarpeisiin sopivaksi. Opetusryhmien toiminta on muutenkin hyvin itsenäistä. Verkosto itse ei vuokraa tiloja. Koulutuksia järjestävät vapaaehtoistoimijat vastaavat tilojen järjestämisestä. Koulutustilat järjestyvät tyypillisesti kunnan puolesta maksutta

Toiminnan toteutus

Verkosto on aikaisemmin saanut rahoitusta Osallisena Suomessa -hankkeesta. Nykyisin verkostoa rahoitetaan Raha-automaattiyhdistyksen toimesta. Koulutuksia järjestävät toimijat eivät saa opetuksesta ja koulutuksen järjestämisestä palkkioita. Myöskään matkakuluja tai muuta kuluja ei korvata vapaaehtoistoimijoille.

Verkosto järjestää toimijoille koulutusta muutaman kerran vuodessa. Lisäksi verkosto järjestää noin kerran vuodessa seminaarin, jossa toimijat pääsevät keskustelemaan keskenään ja vaihtamaan kokemuksia. Seminaarin matkakulut korvataan osallistujille.

Toimintaan on tähän mennessä ollut helppoa löytää vapaaehtoisia. Kurssit ovat onnistuneet hyvin houkuttelemaan osallistujia paikalle.

Toiminnan tulokset

Toiminnan luonteen vuoksi (itsenäisesti toimivat, matalan kynnyksen koulutukset) opiskelijoiden etenemistä ja oppimista on haastavaa seurata. Koulutuksia järjestävien vapaaehtoistoimijoiden edellytetään kuitenkin keräävän koulutusten osalta seuranta-tietoa. Opiskelijoiden osalta seurataan mm. etenemistä jatkokoulutukseen, sosiaalisten taitojen kehittymistä, sosiaalisten verkostojen kehittymistä ja oppimista yleisesti. Koulutuksen järjestäjät laativat kaksi kertaa vuodessa kerättyjen tietojen pohjalta raportin toiminnan tuloksista. He kuitenkin kokevat tulosten seurannan ja koulutusten vaikutusten arvioinnin haastavaksi toiminnan luonteen vuoksi. Toiminnalla on suuri sosiaalinen merkitys maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille. Moni tulee kurseille vuodesta toiseen.

Luetaan yhdessä -verkoston toiminta on jatkuvassa kasvussa. Tavoitettujen henkilöiden määrä on kasvanut joka vuosi jopa muutaman sadan henkilön vuosivauhtia. Kasvu kertoo lisääntyneestä maahanmuuttajien kielikoulutuksen ja kotoutumisen koulutuksen kysynnästä.

Huomio: Luvussa 4 on kuvattu Hämeenlinnassa toimivan Luetaan yhdessä -ryhmän toimintaa.

4. Koulutusmallien tarkempi kuvaus

Alla käydään läpi yhdeksän tarkempaan tarkasteluun valittua koulutusmallia. Kuvaukset on pyritty laatimaan siten, että vastaavankaltaisen koulutuksen järjestämistä pohtiva taho (esimerkiksi kunta tai järjestö) pystyy hyödyntämään tietoja toiminnan suunnittelussa. Jokaisen toimintamallin loppuun on merkitty koulutusmallista vastaava yhteyshenkilö, jolta lukija voi tarvittaessa pyytää lisätietoja koulutukseen liittyen.

Alla läpikäydyissä koulutusmalleissa on keskenään paljon samaa, mutta olemme pyrkineet nostamaan esiin jokaisen koulutusmallin erityispiirteitä, jotta selvitys antaa lukijalle mahdollisimman monipuolisen kuvan tavoista järjestää kotona lapsiaan hoitavien maahanmuuttajavanhempien kotoutumista tukevaa koulutusta.

Kuvaus ja analyysi perustuvat toiminnasta vastaavien henkilöiden haastatteluihin ja kirjalliseen materiaaliin. Koulutuksista vastaavat henkilöt ovat tarkistaneet teksteihin sisältyvät tiedot. Selvityksen tekijä vastaa analyysistä ja tulkinnasta sekä siitä, mitä hyviä käytäntöjä kuvauksissa erityisesti nostetaan esiin.

4.1 Kouvola

Perustiedot

Kouvolan kaupunki järjestää kielikoulutuksia kotona lastaan hoitaville maahanmuuttajavanhemmille. Toiminta vastaa Kouvolan monikulttuurisuusohjelman kotoutumisen edistämiseen liittyviin tavoitteisiin. Kielikoulutusta on järjestetty vuoden ajan. Maahanmuuttajavanhempien kielikoulutuksen sopivaa mallia on työstetty yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa vuosia, mutta ryhmä pääsi alkamaan vasta viime vuoden elokuussa. Kouvolan kaupungin maahanmuuttokoordinaattori vastaa toiminnan järjestämisestä ja koordinoinnista. Maahanmuuttokoordinaattori muun muassa kokoaa koulutusryhmät ja huolehtii osallistujien sitouttamisesta. Tämän lisäksi palvelun tuottamiseen osallistuvat varhaiskasvatus (perhepuistojen työntekijät) sekä kilpailutettu yksityinen yritys, joka vastaa S2-opetuksesta. Kaupungin varhaiskasvatus tuottaa lastenhoidon ja koulutustilat.

Kielikoulutuksen tavoitteena on suomen kielen opiskelu siten, että maahanmuuttajat pystyvät itsenäisemmin

hoitamaan asioitaan, kun he asioivat kunnan palveluissa. Koulutuksen muita tavoitteita ovat syrjäytymisen ehkäisy psykososiaalisen tuen tarjoamisen kautta sekä vanhemmuuden tukeminen yleisesti. Koulutusten tavoitteena on myös varmistaa, että vanhempien kotoutuminen käynnistyy, vaikka lapsia hoidettaisiin kotona. Toiminta lähtee pitkälti ennaltaehkäisevästä ajattelusta.

Kouvolan kaupunki vastaa kaikista koulutuksiin liittyvistä kustannuksista. Kouvolan kielikurssien rahoitus on järjestetty siten, että maahanmuuttopalvelut vastaavat koulutuksen koordinoinnista ja S2-opettajan palkkioista. Varhaiskasvatus vastaa tilojen vuokrasta sekä lastenhoitajien palkoista. Lastenhoidon kulut ovat vuositasolla noin 8 000 €. Koulutus järjestetään avoimen varhaiskasvatuksen tiloissa perhepuistossa, eli tiloista ei veloiteta erillistä maksua. Opetuksen kustannukset ovat olleet arviolta 7 500 € vuodessa.

Tavoite ja tarve

Kouvolassa on tulkittu, että kotoutumislain mukaan TE-toimisto vastaa työikäisistä ja työkykyisistä maahanmuuttajista, kun taas kaupungin vastuulla ovat

kotona lasten kanssa olevat vanhemmat, vammaiset, vanhuksset, lapset ja nuoret. Kielikoulutus on Kouvolan kaupunkistrategian mukaista ennaltaehkäisevää palvelua. Kielikoulutus on osa kaupungin monikulttuurisuusohjelmaa ja hyväksytty kaupunginvaltuustossa. Kaupunki ja TE-toimisto ovat yhdessä määritelleet, miten asiakkuudet jakautuvat TE-toimiston ja kaupungin välillä.

Kouvolan kaupungin maahanmuuttopalveluissa ja varhaiskasvatuksessa on jo pidemmän aikaa kiinnitetty erityistä huomiota kotona lastaan hoitavien maahanmuuttajavanhempien kotoutumiseen. Kohderyhmän palvelutarpeet nähdään nykyään paremmin ja kaupungilla on tarjota kohderyhmälle sopivia palveluita. Kotona lasten kanssa olevien vanhempien kielikurssit ovat hyvä esimerkki palvelusta, jota on kehitetty sitä mukaa, kun kohderyhmän tarpeita on opittu ymmärtämään paremmin.

Kotona lasten kanssa olevien vanhempien osalta haasteena on, että vanhemmateivät usein osaa suomen kieltä ja/tai ymmärrä suomalaista kulttuuria. Tämä tekee heidän oman kotoutumisen hyvin haastavaksi, mutta olennaisella tavalla myös hidastaa koko muun perheen kotoutumista. Perheiden kannalta on erittäin tärkeää, että äidit saavat suomen kielen koulutusta ja pääsevät kiinni kotoutumiseen. Kurssit omalta osaltaan tukevat vanhemmuutta, kun vanhemmat osaavat paremmin kertoa lapsilleen, miten suomalainen yhteiskunta toimii, mitä Suomessa tarvitsee osata ja miten lapset voivat itse edetä ja kouluttautua suomalaisessa yhteiskunnassa.

Osallistujat

Ryhmän koko määräytyy lasten määrän perusteella. Osallistujamäärän ylärajaksi on asetettu 10 kurssilaista. Kurssilaisten määrä on vaihdellut seitsemän ja kymmenen osallistujan välillä. Kouvolan kotona lasten kanssa olevien vanhempien koulutuksiin osallistuneiden taustat vaihtelevat korkeasti koulutetusta luku- ja kirjoitustaidottomiin henkilöihin. Nykyisissä kielikoulutuksissa on ollut erityisesti somalialaisia ja kongolaisia osallistujia.

Kouvola välittää kotona lasten kanssa oleville vanhemmille tietoa koulutuksista kotoutumislain mukaisen alkukartoituksen yhteydessä, neuvoloiden kautta sekä kolmannen sektorin toimijoiden avustuksella. Vanhemmille viestitään, että heidän odotetaan osallistuvan kursseille mahdollisuuksien mukaan (”pehmeästi velvoittava ote”). Laadukkaat kurssit houkuttelevat osallistujia kursseille.

Koulutus

Kurssien pituus on puoli vuotta. Kielikoulutusta järjestetään kolmena päivänä viikossa maanantaisin, tiistaisin ja torstaisin. Kaikki kurssit järjestetään samassa rakennuksessa Puutarhurinkadun perhepuistossa. Yhden kurssipäivän pituus on kaksi tuntia. Tämän lisäksi jokaiseen koulutuspäivään kuuluu puolen tunnin kahvihetki, jonka tavoitteena on keskustelu suomen kielellä ja osallistujien tutustuminen toisiinsa. Koulutus alkaa klo 12.30 ja päättyy klo 15. Osa kurssilaisista pitää kurssin päivittäistä pituutta sopivina, osan mielestä kurssi voisi olla pidempi. Vuoden 2015 syksyn aikana koulutusta järjestettiin yhteensä 107 tunnin ajan. Opetuskertoja on ollut yhteensä 43.

Kielikoulutus on toiminnallista. Oppitunneilla opiskellaan arjen kommunikointitaitoja. Yhtenä kielikoulutuksen tavoitteena on, että kurssilaiset oppisivat selviämään arjen perusasioista (esimerkiksi lääkäriaajan varaus) ilman tulkkia. Tässä tavoitteena on, että tarve arjen tulkkipalveluille vähenisi. Kouvolassa ongelmana on ollut, että kieltä osaamattomat vanhemmat kuormittavat palveluita, kun he eivät osaa kieltä riittävästi asioidakseen palveluissa ilman maahanmuuttopalveluiden (ohjaaja + tulkki) apua.

Lastenhoito

Lastenhoidosta vastaavat avoimen varhaiskasvatuksen lastenhoitajat. Lastenhoitajia on koulutuksissa paikalla 1-3. Lastenhoito on järjestetty saman rakennuksen toisessa siivessä (avoimen varhaiskasvatuksen tiloissa). Lastenhoidon

järjestämiseen osallistuu myös lähihoitajaopiskelijoita Kouvolan Seudun Ammattiopistosta. Hoidossa olleiden lasten ikäjakama vaihtelee neljän kuukauden ja yhdeksän vuoden välillä.

Yhteydet muihin palveluihin

Koulutuksen järjestämistarve on tunnistettu yhdessä kaupungin ja TE-toimiston kanssa. Kouvolassa on sovittu, että kaupunki vastaa kotona lastaan hoitavien maahanmuuttajien kotoutumisen palveluista. Koulutus täydentää tarjottavien kotoutumisen palveluiden kokonaisuutta.

Tulokset ja seuranta

Kouvola on säännöllisesti arvioinut koulutusten tuloksia ja vaikutuksia. Ensimmäiselle kerralla koulutusta arvioitiin kaupungin maahanmuuttopalveluiden ja varhaiskasvatuksen toimesta kaikkien osallistujien ollessa läsnä ja toisella kerralla varhaiskasvatuksen johdon ja maahanmuuttopalveluiden toimesta. Kurssilaisten arvioiden mukaan koulutuksen keskeisiä hyötyjä ovat olleet parantunut kielitaito, tieto Suomessa asumisesta ja elämisestä, varhaiskasvatukseen tutustuminen sekä suomalaisten kasvatuskäytäntöjen oppiminen. Vaikutukset ovat siis kielen oppimista laajempia. Toiminnalliseen kielenopetukseen oliin tyytyväisiä.

Kaupungin omassa arvioinnissa korostettiin osaavan opettajan tärkeyttä. Opettajan täytyy osata toiminnallisen opetuksen metodeja. Yhtenä johtopäätöksenä oli, että pelkän S2-opetuksen tarjoaminen ei riitä, vaan palvelun osana on tarjottava myös ammatillisen varhaiskasvatuksen palveluita. Ammatillisen osaamisen tärkeyttä korostettiin myös lastenhoidon osalta. Yhtenä toiminnan oheisvaikutuksena nostetaan esille lasten sosiaalisten taitojen kehittyminen ja tottuminen lastenhoitoon. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta on hyödyllistä, että maahanmuuttajavanhempien lapset tottuvat päivähoitoon koulutuksien aikana. Koulutusmalli on todettu hyväksi ja koulutuksia jatketaan.

Hyvät käytännöt ja opit

- Kouvola on tulkinut kotoutumislain tarkoittavan, että kunta vastaa kotona lastaan hoitavien vanhempien kotoutumiskoulutuksesta. Kotona lasten kanssa olevien vanhempien kielikurssien nähdään edistävän kohderyhmän kotoutumista sekä laajemmin koko perheen kotoutumista. Kaupungin palveluissa on jo pidemmän aikaa pyritty vastaamaan kohderyhmän erityistarpeisiin. Palveluita on kehitetty säännöllisten arviointien avulla kohderyhmän tarpeisiin paremmin vastaaviksi.
- Hyvänä käytäntönä nostetaan Kouvolan osalta esille myös ns. pehmeä velvoittavuus eli se, että Kouvola odottaa vanhempien osallistuvan kotoitumistoimiin ja käyvän ahkerasti kielikursseilla. Näin on varmistettu se, että osanottajamäärä ei laske kurssien edetessä. Osallistujiin pidetään jatkuvaa yhteyttä. Ohjaaja myös usein varmistaa puhelimitse osallistujien kursseille osallistumisen.
- Kouvolan kokemusten perusteella osallistujien sitouttamisessa auttaisi, jos uusille osallistujille järjestettäisiin heti koulutusten alkuun tutustumiskerta, jonka aikana perheet pääsisivät tutustumaan perhepuistojen toimintaan ja kielikoulutukseen. Tutustumiskerralla mukana olisivat perheet, henkilökunta ja tulkki.

4.2 Raisio

Perustiedot

Raisiossa Raision työväenopisto ja kaupungin sosiaalitoimisto järjestävät yhteistyössä kotiaideille suunnattuja kielikursseja. Kurssit on tarkoitettu vain äideille ja lapsille, eivätkä miehet voi osallistua kursseille.

Kurssit järjestetään yhteistyössä Raision kaupungin sosiaalitoimiston, Raision työväenopiston ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Varsinais-Suomen piirin kanssa. Kaupunki (sosiaalipalvelut) vastaa tiloihin, lastenhoitoon ja tarjoiluun liittyvistä kustannuksista. Raision työväenopisto vastaa kurssien opetuksesta. Kotiaideille suunnatut kielikurssit toteutetaan vapaan sivistystyön valtionosuus-tunteina. MLL vastaa koulutusten lastenhoidosta. Kaupungin sosiaalitoimisto maksaa MLL:lle lastenhoidon järjestämisestä. Koulutus järjestetään kaupungin tiloissa ja tiloista maksetaan sisäinen vuokra. Perhekeskus Satelliitti on osa Raision kaupungin perhepalvelujen ja sivistyskeskuksen toimintaa. Perhekeskuksen vakituis-ta toimintaa pyörittää Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri. Sosiaalitoimisto on vastuussa yleisistä koulutusten järjestämiseen liittyvistä asioista.

Yhteystiedot

- **Tuija Väyrynen**, maahanmuuttkoordinaattori, Kouvolan kaupunki, tuija.vayrynen@kouvola.fi

Kurssit rahoitetaan Opetushallituksen vuosittain kansalais- ja työväenopistoille myöntämän Opintotietoliikenneavustuksen avulla. Opintotietoliikenneavustus on tarkoitettu tukemaan erityisryhmille (mm. maahanmuuttajille, työttömille, senioreille, oppimisvaikeuksia kokeville) järjestettävää opintotoimintaa. Avustus mahdollistaa kurssimaksujen alentamisen tai kokonaan maksuttomien kurssien järjestämisen kohderyhmään kuuluville opiskelijoille. Tähän mennessä toteutetut, kotiaideille suunnatut kurssit ovat olleet 100 % opintotietoliikennekursseja, eli ne ovat olleet opiskelijoille maksuttomia. Myös osittain maksulliset kurssit voivat olla jatkossa mahdollisia. Opetustuntimäärästä riippuen opetuksen vuositason kustannukset ovat arviolta 7 000 - 9 000 €. Vuositasolla lastenhoidon kustannukset ovat 14 600 €. Kaupunki rahoittaa oman osuutensa toiminnasta sosiaalityön ja työväenopiston budjetista. Rahoitus on pysyvää.

Tavoite ja tarve

Raisiossa tunnistettiin, että kotona lastaan hoitavat maahanmuuttajavanhemmat eivät pysty lastenhoidon puuttumisen takia osallistumaan kotoutumista tukevaan toimintaan. Vanhemmilla ei myöskään ole paikkaa, missä he voisivat kokoontua. Raision kaupunki pyrki vastaamaan näihin tarpeisiin käynnistämällä heille suunnatun kielikoulutuksen. Kurssin tavoitteena on tarjota apua käytännön arjessa pärjäämiseen kielikoulutuksen avulla.

Kielikoulutukseen liittyy myös muita kotoutumisen edistämiseen liittyviä tavoitteita. Perhekeskus Satelliitti on kaikille avoin tila, jonka toimintaan voivat osallistua myös kantasuomalaiset äidit. Yhtenä Satelliitin toiminnan tavoitteena on, että kantasuomalaiset ja maahanmuuttajaäidit voisivat tutustua toisiinsa.

Osallistujat

Toiminta on avointa ja tämän vuoksi osallistujamäärä on vaihdellut paljon. Osallistujamäärä vaihtelee kuuden

ja 16 osallistujan välillä. Tyypillinen osallistujamäärä on 7-8 osallistujaa/kokootumiskerta. Koulutustoiminta on lähtökohtaisesti erittäin vapaata ja avointa. Osallistujien ei edellytetä saapuvan paikalle täsmällisesti, eikä osallistujien tarvitse olla mukana jokaisella koulutuskerralla. Myös naapurikuntien (esimerkiksi Naantali) asukkaat voivat osallistua koulutuksiin.

Osallistujien taustat vaihtelevat paljon. Suurin osa osallistujista on pakolaisina Suomeen muuttaneita henkilöitä. Kursseille on osallistunut muun muassa Somaliasta, Irakista, Kosovosta ja Syyriasta kotoisin olevia henkilöitä. Osallistujien koulutustaso vaihtelee luku- ja kirjoitustaidottomista korkeakoulutettuihin. Osallistujien ikä vaihtelee 14 ja 50 vuoden välillä. Yleensä osallistujat ovat 20–40-vuotiaita.

Alueen TE-toimisto sekä muut alueen kunnat välittävät kursseista tietoa alueensa maahanmuuttajille. Teoriassa Paraisten, Kaarinan, Liedon, Turun ja Naantalin asukkaat voisivat osallistua kursseille. Matkustaminen on kuitenkin usein hankalaa kotiaideille ja käytännössä koulutuksiin on onnistuttu houkuttelemaan osallistujia noin 3-4 kilometrin säteeltä. Pääosa osallistujista on Raision alueelta. Kursseja mainostetaan myös erilaisten esitteiden avulla.

Koulutus

Kielikursseja järjestetään kaksi kertaa viikossa tiistaisin ja torstaisin. Yhden koulutuspäivän pituus on kolme tuntia, mikä on koettu sopivaksi kurssipäivän pituudeksi. Kurssi järjestetään kevät- ja syyslukukaudella.

Koulutuksien pääasiallisena tavoitteena on suomen kielen alkeiden oppiminen. Opetus on hyvin käytännönläheistä. Koulutuksessa painotetaan erityisesti arjen taitoihin liittyvää kielitaitoa. Opiskelijat opettelevat selvitytymään suomen kielellä erilaisissa asioimis- ja viestintätilanteissa.

Opetusta pyritään eriyttämään opiskelijoiden taitojen mukaan. Erot osallistujien oppimistaidoissa ovat suuria. Kaikkia opetetaan samassa tilassa, mikä mahdollistaa pienryhmien muodostamisen.

Lastenhoito

Koulutuksissa on tyypillisesti paikalla kaksi lastenhoitajaa. Lastenhoito on järjestetty samassa rakennuksessa sijaitsevassa erillisessä tilassa. Lastenhoitotilassa on myös suomenkielisiä lapsia. Vuoden 2016 alussa koulutuksissa on ollut mukana 2-5 lasta. Lasten ikä vaihtelee kahdeksan kuukauden ja 5 vuoden välillä.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) järjestää lastenhoidon kursseille. Lastenhoitajat ovat vapaaehtoisia, yleensä eläkkeellä olevia henkilöitä. Vapaaehtoistyöntekijöillä ei ole lastenhoitajan ammatillista pätevyyttä. Vuositasolla lastenhoidon kustannukset ovat 14 600 €.

Yhteydet muihin palveluihin

Markkinoinnin lisäksi kurssilla ei ole merkittäviä yhteyksiä kaupungin muihin palveluihin tai TE-toimiston palveluihin.

Tulokset ja seuranta

Kielikurssit järjestetään matalan kynnyksen periaatteella eikä koulutuksissa ole läsnäolopakkoa. Toiminnan avoimuuden vuoksi osallistujien etenemistä ei ole aktiivisesti seurattu. Osallistujien kanssa on käyty avoimia keskusteluja kurssin sisällöstä ja kurssista saatu palaute on ollut hyvää. Systemaattista seurantaa ja arviointia ei kuitenkaan ole tehty.

Hyvät käytännöt ja opit

- Monitoimijayhteistyö toimii. Raision kokemusten perusteella laaja yhteistyö on valttia toiminnan käynnistämisessä. Raisiossa on pidetty toimivana sitä, että työväenopisto hoitaa opetuksen, MLL lastenhoidon ja sosiaalitoimi asiakkaiden hankinnan. Aikuissosiaalipuolen mukanaoloa pidetään Raisiossa välttämättömänä asiakkaiden tavoittamiseksi.

- Raisiossa koetaan, että osallistujia on ollut vaikea motivoida osallistumaan koulutuksiin. Ratkaisuksi on pohdittu koulutusta edeltävää haastattelua sosiaalitoimen kanssa. Osallistujien kanssa olisi hyvä käydä läpi koulutukseen osallistumisen tavoitteita. Ensivaiheen kontakti asiakkaaseen on tärkeä. Vastaavissa koulutuksissa on syytä panostaa toiminnan tarkoituksen avaamiseen. Kurssit pitäisi esitellä asiakkaille. Tällä hetkellä esimerkiksi Raisiossa osallistujat saavat kurssi-ilmoituksen, jossa on tieto kurssin aikataulusta ja kurssipaikasta. Myöhemmin kurssille tultaessa ryhmän opettaja opastaa opiskelijaa opetuksen sisältöön ja tavoitteisiin liittyvissä asioissa. Laajempi alkukeskustelu olisi kuitenkin hyvä käydä ennen kurssin aloittamista. Näin oppimisen tavoitteiden asettaminen tarkentuisi. Alhainen osallistujamäärä nostaa kurssin osallistujakohtaista järjestämishintaa.
- Kurssit toteutetaan non stop -periaatteella, mikä mahdollistaa opintojen aloittamisen joustavasti milloin tahansa syys- ja kevätlukukauden aikana. Pitkäksi muodostuva kesätauko on kuitenkin haasteellinen opintojen jatkuvuuden ja ryhmän pysyvyyden kannalta. Toiminnan säännöllisyyden on todettu lisäävän osallistujamääriä.
- Toiminnan jatkuvuuteen on syytä kiinnittää huomiota myös tilojen osalta. Raisiossa on myös todettu, että koulutustilan vaihdokset laskevat osallistujamääriä. Koulutustilan vaihtuessa voi mennä muutaman vuosikin, ennen kuin osallistujamäärä on palannut vaihtoa edeltävälle tasolle.

Yhteystiedot

- Janne Suntila**, etuuskäsittelijä, Raision kaupunki, janne.suntila@raisio.fi
- Gitte Enqvist**, rehtori, Raision työväenopisto, gitte.enqvist@raisio.fi

4.3 Vantaa

Perustiedot

Vantaalla toimii viisi kotona lasten kanssa oleville vanhemmille tarkoitettua suomen kielen koulutusryhmää, joissa lastenhoito on järjestetty kielen opetuksen ajaksi. Malli syntyi Osallisen Suomessa -hankkeessa vuosina 2011–2013. Toiminnassa ovat mukana Vantaan maahanmuuttopalvelut, varhaiskasvatus sekä opetuksesta vastaava Vantaan aikuisopisto (S2-opettaja). Vantaan kaupungin maahanmuuttokoordinaattori vastaa koulutuksen järjestämisestä. Yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa oli tiivistä erityisesti siinä vaiheessa, kun koulutusta alettiin kehittää. Maahanmuuttokoordinaattori valitsee oppilaat yhdessä päiväkotien kanssa. Kurssien hakuaika on virallisesti kerran vuodessa, mutta käytännössä kursseilla otetaan opiskelijoita mukaan jatkuvasti.

Kielikoulutuksen järjestämiseen kuluu arviolta kolme henkilötyövuotta. Toiminnan budjetti on noin 20 000 € vuodessa. Vantaa kaupunki vastaa kaikista toiminnan kustannuksista.

Koulutusta järjestetään maahanmuuttajatiheillä asuinalueilla neljässä avoimessa päiväkodissa ja yhdessä asukaspuistossa. Tärkeää on palvelujen tuottaminen lähellä asiakkaita, sillä vanhempien on usein vaikea liikkua lasten kanssa julkisilla kulkuvälineillä tai muun keinoin. Saavutettavuuden näkökulmasta koulutuksen pitäisi olla kävelymatkan päässä.

Kohderyhmän kotoutumisen osalta haasteena on, että iso lapsimäärä pitkittää kotoutumista. Lapsiaan kotona hoitaville vanhemmille suunnattuun suomen kielen koulutukseen osallistuvilla naisilla voi olla jopa 7-10 lasta, joten moni on voinut olla äitiyslomilla ja kotihoidon tuella pitkään.

Tavoite ja tarve

Tarve maahanmuuttajavanhempien koulutukselle tunnistettiin Vantaalla varhaiskasvatuksen toimesta. Var-

haiskasvatuksen palveluissa todettiin, että maahanmuuttajaäitejä oli vaikea houkutella ilmoittamaan lapsiaan varhaiskasvatuksen piiriin. Maahanmuuttajaperheet eivät aina tiedä varhaiskasvatuspalveluista, mikä voi vaikeuttaa palveluiden piiriin hakeutumista. Kielikoulutuksen nähtiin houkuttelevan maahanmuuttajataustaisia perheitä palveluiden piiriin.

Koulutuksilla on lukuisia tavoitteita. Tavoitteena on edistää osallisuutta, tarjota mielekästä tekemistä vanhemmille ja auttaa osallistujia näkemään työllistymismahdollisuutensa paremmin. Varsinaisen kielenopetuksen lisäksi osallistujat oppivat lastenkasvatuksesta.

Osallistujat

Vantaan kotona lasten kanssa olevien vanhempien koulutus on tarkoitettu sekä miehille että naisille. Kohderyhmänä ovat kotihoidon tuella olevat vanhemmat. Etusija on alle kolme vuotta Suomessa olleilla maahanmuuttajavanhemmilla. Kursseille on myös osallistunut muutamia miehiä. Vuonna 2016 kurssilla on ollut 66 äitiä tai isää ja kurssin aikana järjestetyssä lastenhoidossa 69 lasta.

Vuoden 2016 alussa kursseilla oli yhteensä 50 henkilöä. Pääosin osallistujat ovat kotihoidon tuella. Osallistujien koulutustausta vaihtelee korkeasti koulutetuista luku- ja kirjoitustaidottomiin. Erot osallistujien koulutustasossa ovat suuria. Arviolta 1/10 osallistujista on lukutaidottomia. Kielikoulutuksissa on ollut mukana myös miehiä.

Koulutus

Koulutusta järjestetään kerran viikossa noin 1,5-2 tunnin ajan viidessä avoimessa päiväkodissa Vantaalla (esimerkiksi Tikkurila).

Opetuksen fokuksena on käytännön arjessa toimiminen. Opetus on vahvasti toiminnallista. Kursseilla muun muassa käydään läpi luontoon, lähiympäristöön ja vuorovaikutukseen liittyvää sanastoa. Tämä on todettu toimivaksi malliksi. Kursseilla opiskellaan arkikieltä ja

arjen asiointia suomen kielellä. Lisäksi muun muassa opetellaan, miten henkilö voi itse soittaa terveysasemalle ja varata lääkäriajan. Kursseilla käydään myös läpi työllistymistä ja opiskellaan työllistymiseen liittyvää sanastoa.

Lastenhoito

Vantaan kaupungin varhaiskasvatus vastaa lastenhoidon järjestämisestä koulutuksen aikana. Koulutusten yhteydessä on aina lastenhoito. Koulutukset järjestetään avoimien päiväkotien tiloissa, jotka soveltuvat hyvin lastenhoitoon. Lapset voivat leikkiä tiloissa ja käyttää mm. päiväkotien leluja. Vantaalla on todettu, että lasten pääseminen lastenhoitoon on hyödyllistä myös lapsille, sillä lapset tottuvat olemaan erossa vanhemmistaan ja tottuvat suomalaiseen päivähoidoon. Toisena hyötynä on, että vanhemmat oppivat lastenhoidon myötä, mitä on pohjoismainen varhaiskasvatus. Lastenhoito siis myös omalta osaltaan kasvattaa sekä lapsen että äidin valmiuksia osallistua suomalaiseen yhteiskuntaan.

Yhteydet muihin palveluihin

Kurssin aikana opettaja kertoo osallistujille erilaisista työvoimakoulutuksen ja kielikoulutuksen jatkomahdollisuuksista. Osallistujat jatkavat usein työvoimapoliittiseen kotoutumiskoulutukseen ja koulutukseen osallistuneiden joukossa on hyviä esimerkkejä työllistymisestä ja siirtymisestä tutkintoon johtavaan koulutukseen.

Tulokset ja seuranta

Koulutuksista kerätään säännöllisesti palautetta osallistujilta erilaisten kyselyiden avulla. Kurssien osalta seurataan muun muassa hakijamääriä, osallistumiskertoja per osallistuja, osallistujien äidinkieliä sekä lasten lukumäärää. Syys- ja kevätkaudella 2015–2016 koulutuksessa on ollut 66 äitiä, joista 21 % eli 14 on lähtenyt työvoimapoliit-

tisiin kotoutumiskoulutuksiin. Kolme osallistujista on saanut työpaikan. Järjestäjien mukaan osallistujat kokevat voimaantuneensa ja rohkaistuneensa koulutuksen seurauksena.

Hyvät käytännöt ja opit

- Kotona lasten kanssa olevien vanhempien kielikoulutus edistää maahanmuuttajaperheiden osallistumista päivähoidoon, kerhoihin ja muihin julkisiin palveluihin. Keskeistä on, että koulutus kasvattaa osallistujien kielitaitoa ja on ns. valmistava koulutus työvoimapoliittiselle kotoutumiskoulutukselle. On tärkeää, että vanhemmat saadaan maahan muuton jälkeen mahdollisimman nopeasti mukaan kielikoulutuksiin, kun he ovat kiinnostuneita oppimaan uuden maan kieltä ja kulttuuria.
- Kielikoulutusten koordinointi on aikaa vievää ja haastavaa. Vantaan kokemusten perusteella toimintaan tarvittaisiin oma (palkattu) koordinaattori, joka vastaisi koulutusten järjestämisestä, koordinoimisesta, hakemuksien käsittelystä, seurannasta ja tilastoinnista.
- Vantaalla on huomattu, että koulutus-hakemusten määrä alkaa kasvaa nopeasti, kun toiminta alkaa vakiintua. Vantaalla neuvolat, varhaiskasvatus, TE-toimisto ja aikuissosiaalityö tietävät koulutuksesta ja osaavat välittää asiakkaita eteenpäin koulutukseen.
- Vantaalla on todettu, että pedagoginen osaaminen on tärkeä osa koulutusten järjestämistä. Lapsille täytyy tarjota virikkeellistä toimintaa ja varhaiskasvatuksen asiantuntijat osaavat hyödyntää eri menetelmiä. Koulutus siis eroaa esimerkiksi Luetaan yhdessä -toiminnasta, jossa lapsille ei tyypillisesti ole erillistä lastenhoitoa ja toimintaa. Lastenhoidon tarpeen osalta perussääntönä on pidetty, että kaksi työntekijää pystyy hoitamaan kahdeksan lasta. Jos ryhmä on ollut tätä suurempi, avustajien määrää on lisätty.
- Paikallisuus on tärkeää. Vanhempien on usein hankala liikkua lasten kanssa pitkiä matkoja. Koulutusten sijainti vaikuttaa merkittävästi osallistujamääriin. Tämä tulisi huomioida myös

silloin, kun pohditaan osallistujien jakamista tasoryhmiin.

- Vantaan kokemusten perusteella kielen oppimiselle ei voida asettaa liian kunnianhimoisia tavoitteita. Osallistujien mahdollisuudet osallistua kursseille vaihtelevat, osa vanhemmista on luku- ja kirjoitustaidottomia ja opiskelu kotona on monelle erittäin haastavaa. Vantaalla pyritään mahdollisuuksien mukaan tukemaan nopeimpien oppijoiden oppimista ja eriyttämään heidät omaan tasoryhmäänsä, jos tämä on mahdollista. Näin nopeimmat oppijat saavat mahdollisuuden edetä kielen opetuksessa nopeammin.

Yhteystiedot

- Pirkko Matkaselkä**, maahanmuuttajakoordinaattori, Vantaan kaupunki, pirkko.matkaselka@vantaa.fi

4.4 Turku 1 (Luuppi)

Perustiedot

Turku on järjestänyt kotona lapsia hoitaville vanhemmille koulutusta jo pitkään, kotouttamislain voimaantumisesta vuodesta 1999 alkaen. Kaupungin järjestämän kotoutumiskoulutuksen kohderyhmänä ovat työelämän ulkopuolella ja heikossa työmarkkina-asemassa olevat erityistä tukea tarvitsevat maahanmuuttajat.

Turun nykyisen toimintamallin juuret ulottuvat aina 1990-luvun lopun hankerahoitteen kehittämistyöhön saakka (erityisesti Koto-projekti ja myöhemmin Yhdessä -projekti). Saman kehittämistyön peruja on myös nykyiseen malliin kiinteästi kuuluva omakielisten kotouttamisohjaajien tärkeä rooli, joka on keskeinen elementti ulkomaalaistoituston KOTO-toiminnassa. Kotona lasten kanssa oleville vanhemmille suunnatun kotouttavan palvelutarjonnan ohella on kehitetty muiden kunnan vastuulla olevien maahanmuuttoryhmien palvelutarjontaa (esimerkiksi iäkäs väestö), jotta työvoiman ulkopuolella oleville on aidosti tarjota palveluja ja toimintaa, jotka voidaan huomioida henkilöiden kotoutumissuunnitelmissa. Toimintaa järjestää ja koordinoi Turun kaupungin hyvinvointitoimialan ulkomaalaistoituston KOTO-toiminta, jonka tehtävänä on järjestää suomen kieleen ja yhteiskuntaan perehdyttävää ja kotoutumista edistävää ryhmätoimintaa. Koulutus toteutetaan Turun suomenkielisessä työväenopistossa Luupin eli monikulttuurisen osaston toimesta yhteistyössä KOTO-tiimin kanssa. Turun suomenkielinen työväenopisto on Turun kaupungin omistama oppilaitos, joka järjestää vapaan sivistystyön opetusta Turun kaupungin alueella.

Tavoite ja tarve

Turun toimintamallissa keskeinen tavoite on motivoituminen suomen kielen oppimiseen ja riittävien kansalais-taitojen omaksuminen. Tämän ohella

tavoitteena on tarvittaessa oppimaan oppimisen edellytysten parantaminen. Käytännön tuloksina osallistujat oppivat suomea, tuntevat olevansa mielekkäällä tavalla vastaanotettuja ja ylläpitävät tai parantavat yleisesti toimintakykyään.

Osallistujat

Turussa kohderyhmänä ovat lain kotoutumisen edistämisestä piirissä olevat asiakkaat eli henkilöt, jotka ovat asuneet Suomessa alle kolme vuotta, luku- ja kirjoitustaidottomien kohdalla viisi vuotta, ja lisäksi kotihoidon tuella kotona olevat. Toimintaan otetaan 100 vanhempaa kuuden kuukauden välein. Näistä koulutuksen suorittaa loppuun jonkin verran pienempi määrä.

Kotouttavaan ryhmätoimintaan osallistuvat ohjataan koulutukseen pääasiassa kaupungin ulkomaalaistoitimestosta. Osallistuminen koulutukseen on henkilökohtaisen kotoutumissuunnitelmaan toteutusta. Erityissosiaalityöntekijän läheteellä tulevien ohella koulutuksessa mukana voi olla ilman lähetettä tulleita osallistujia, jos koulutuksissa on tilaa.

Koulutus – kotouttavat ryhmätoiminnat

Koulutuksessa opiskellaan suomen kieltä ja vahvistetaan yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia sekä edistetään työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä. Opiskelijat jaetaan omakielisten ohjaajien toteuttamassa vastaanottavassa ryhmässä lähtötasosta riippuen lukutaidottomien, lukutaitoisten ja edistyneiden lukutaitoisten ryhmiin. Koulutusta on käytännössä siis neljässä ryhmässä: kotouttavaa ryhmätoimintaa kotiaideille vastaanottoryhmä, suomea lukutaidottomille kotiaideille, suomea lukutaitoisille kotiaideille A ja suomea lukutaitoisille kotiaideille B. Suomenkielen ryhmät ovat aamupäivisin 9-12.00 ja liikunta-, käsityö- atk- ja vierailuryhmät 13–16.00 aikaan. Vastaanottava ryhmä toimii non-stop -periaatteella. Kaikki koulutukset

kestävät 3,5 tuntia kerrallaan. Kullekin ryhmälle koulutusta järjestetään kahtena päivänä viikossa. Lukukaudessa koulutusta annetaan yhteensä yli 500 tuntia ja lukuvuonna näin ollen yli 1 000 tuntia.

Opettajajohtoisen ja oppikirjatyöskentelyn ohella opetusmenetelmissä hyödynnetään väittelyjä, draamaa, esitelmiä, tietokilpailuja, pelejä, leikkejä ja musiikkia. Lisäksi käytetään sähköistä oppimateriaalia, oppimispäivkirjoja ja ajatuskarttoja.

Koulutuksessa erityistä huomiota kiinnitetään opiskelijoiden ohjaamiseen, millä tuetaan heidän omien pyrkimyksiensä muodostumista, tunnistamista ja kehittymistä. Omakielisiä ohjaajia on tällä hetkellä kolme vaki-naista ja kolme työllisyysvaroin palkattua. KOTO-tiimissä on pakolaisasiakkaiden eri kieliryhmien kieliosaamista. Omakielisten ohjaajien toimenkuva on laajempi, mutta heitä hyödynnetään myös kotona lasten kanssa oleville vanhemmille suunnattujen kielikoulutusten yhteydessä. Omakieliset ohjaajat toimivat työnimikkeellä kotouttamisohjaaja opettajien työpareina tai päävastuullisina ryhmien ohjaajina vapaaehtoisohjaajien kanssa toiminnallisissa ryhmissä ja ovat poikkeuksellisissa tilanteissa toimineet lastenhoidon tukena.

Kotouttava ryhmätoiminta järjestetään kotiaideille kaupungin keskustassa työväenopistolla. Sijainti on osoittautunut hyväksi. Järjestäjien mukaan on tarkoituksenmukaista, että osallistujat oppivat liikkumaan kaupungin keskustassa (ml. torin seutu ja kirjasto) eivätkä jää ainoastaan asuinalueelleen. Palaute opiskelijoilta on ollut hyvää. Samoin opettajien näkökulmasta koulutus toimii kokonaisuudessaan hyvin.

Koulutuksista tiedotetaan sekä ulkomaalaistoituston, alueellisten sosiaalitoimistojen että työväenopiston toimesta. Lisäksi hyödynnetään mahdollisimman laajasti Turun maahanmuuttajaverkoston.

Lastenhoito

Turun kaupungin varhaiskasvatus vastaa koulutusten aikaisesta lastenhoidosta alle kolmevuotiaiden lasten osalta.

Lasten tila on työväenopistossa saman käytävän varrella kuin koulutuksetkin. Tosin lasten käyttämä tila ei ole pysyvä, vaan käytännössä se rakennetaan ja puretaan koulutusten ajankohtien mukaan. Tilojen käytettävyys paranisi myös, mikäli olisi mahdollista saada tilaa käyttöön siten, että sitä voisi jakaa erilaisiin käyttötarkoituksiin.

Yhteydet muihin palveluihin

Kaupungin KOTO-toiminnan toimesta järjestetään kielikoulutuksen ohella myös kotouttavia toiminnallisia ryhmiä muille kohderyhmille, joiden ohjauksesta vastaavat omakieliset kotouttamisohjaajat. Tällaista toimintaa ovat esimerkiksi työväenopistossa järjestettävä käsityö, tanssiliikunta, atk ja kädentaidot. Osa kielikoulutukseen osallistuvista osallistuu myös tähän toimintaan.

Turun kotouttavan toiminnan malli perustuu substanssiosajien (esimerkiksi suomen kielen opettajat, liikunnan, atk:n opettajat), omakielisten ohjaajien ja mahdollisuuksien mukaan kotouttamisavustajien (esimerkiksi opiskelijoita) ja vapaaehtoisten opettajien (esimerkiksi Luetaan yhdessä -verkosto) yhteistyöhön. Lisäksi kotoutumistyössä on Turussa onnistuttu luomaan toimivia yhteyksiä kunnan ja järjestöjen välille. Yhteistoiminnassa järjestettyä ja koordinoitua toimintaa on tarjolla melko paljon. Järjestöjen kanssa kaupungin edustajat tapaavat kuukausittain. Kotona lasten kanssa olevien vanhempien näkökulmasta tärkeitä toiminnan järjestäjiä ovat esimerkiksi MLL, SPR, Martat ja Turun akateemiset naiset. Turun kaupunki järjestää eri kohderyhmille kotouttavaa ja toiminnallista ryhmätoimintaa työväenopiston ohella myös muissa toimipaikoissa (esimerkiksi Aurala-opisto, Yhdessä -yhdistyksen tilat ja Ruusukortteli).

Jatko kotona lasten kanssa oleville vanhemmille suunnatuista kielikoulutuksista eteenpäin on kuitenkin ongelmallista. Siirtyminen esimerkiksi TE-toimiston asiakkaaksi ja edelleen osallistuminen työvoimapolitiiseen kotoutumiskoulutukseen ei käytännössä tapahdu kovinkaan sujuvasti.

Tulokset ja seuranta

Koulutuksesta ei toistaiseksi ole toteutettu seurantatutkimusta siitä, mitä osallistujat tekevät koulutuksen jälkeen.

Hyvät käytännöt ja opit - yhteistoiminnallinen toimintamalli

- Turun kaupungin toimintamalli perustuu vastaanottavan ryhmän non stop – idealle, mikä on osoittautunut erittäin toimivaksi malliksi.
- Omakieliset ohjaajat ovat keskeinen ja tuloksellinen osa Turun kotouttavia palveluja (ml. kielikoulutus). Ohjaajilla on bosnian, venäjän, arabian, somalian, kurdin, turkin ja pashton ja darin sekä farsin kielen osaamista.
- Tiivis ja tasavertainen kunnan ja järjestöjen välinen yhteistoiminta on kokonaisuudessaan mahdollistanut kotouttavan palvelutarjonnan kehittämisen työvoiman ulkopuolisille ryhmille.
- Kaupungin KOTO-toiminnan ja työväenopiston yhteistyö toimii hyvin. Tarpeiden mukaan yhteistyötä on tarkennettu ja sitä kehitetään tarpeiden mukaan, jotta työnjako ja kustannusten jako on molemmille osapuolille mahdollisimman selkeä.
- Koulutuksen haasteena ovat osallistujien jatkopolut. Turkulaisten kokemusten mukaan siirtymistä työvoimapolitiiseen kotoutumiskoulutukseen helpottaisi, mikäli ko. koulutus tai muuta kotouttavaa toimintaa järjestettäisiin vastaavasti non stop -periaatteella.
- Koulutuksessa olleet ja hyvin kieltä oppineet henkilöt toimivat esimerkeinä ja kokemusasiatuntijoina kotoutuneista henkilöistä uusille kotoutujille.

Yhteystiedotedot

- Päivi Talvinen**, KOTO-toiminta, ulkomaalaistoimisto, Turun kaupunki, paivi.talvinen@turku.fi
- Elena Levantovskaja**, Turun työväenopisto, Turun kaupunki, elena.levantovskaja@turku.fi

4.5 Turku 2 (Mustikka)

Perustiedot

Turun Halisissa toimiva Opetuskoti Mustikka on matalan kynnyksen kohtaamispaikka ja palveluohjauspiste, jonka tarkoituksena on auttaa maahanmuuttajavanhempia ja -lapsia integroitumaan omaan lähiöön ja laajemmin suomalaiseen yhteiskuntaan. Muiden palveluiden ohella Mustikka tarjoaa suomen kielen opetusta kotona lastaan hoitaville maahanmuuttajavanhemmille. Opetuskoti Mustikka on ollut toiminnassa 10 vuotta.

Opetuskoti Mustikka on osa Sateenkaari Koto ry:tä. Sateenkaari Koto ry tuottaa päivähoitoa ja perhepalveluita Turun ja Uudenkaupungin alueilla. Alun perin Opetuskoti Mustikan toiminta käynnistettiin Raha-automaattiyhdistyksen rahoituksella. Mustikan toiminnan rahoitus muodostuu erillisistä hankerahoituksista Turun kaupungilta ja Sateenkaari Koto ry:ltä. Vuositasolla Mustikan kielikurssien kokonaiskustannukset ovat 29 600 €. Lastenhoidon osuus tästä summasta on noin 6000 € (työkokeilijoiden ohjaus) ja kielenopetuksen osuus 23 600 €. Kokonaiskustannuksiin sisältyvät yleis- ja tilakustannukset. Vuositasolla kielikursseille osallistuu 40 henkilöä. Opintotuntien kokonaismäärä on 450 h vuodessa. Tämän lisäksi opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua vapaaehtoisten pitämiin kielikoulutuksiin, joita järjestetään 60 h vuodessa.

Sateenkaarikoto ry vastaa Mustikan palvelun tuottamisesta sekä arjen toiminnan koordinoinnista, palvelukokonaisuudesta ja verkostojen hallinnoimisesta. Kurseja järjestetään yhteistyössä Turun kristillisen opiston kanssa. Kristillinen opisto vastaa opetuksen järjestämisestä. Sateenkaarikoto ry ostaa kielikoulutuksen kristilliseltä opistolta. Kristillinen opisto maksaa opettajien palkat ja resurssit, koska se järjestää opetuksen valtionosuusrahoituksella, josta opiskelijamaksuosuudet maksaa Sateenkaarikoto ry. Vastineeksi kristillinen opisto ostaa myös opetus- ja ohjaustyötä Sateenkaarikoto ry:ltä.

Keskeisiä kustannuksia ovat palkkakustannukset ja tilakustannukset. Toiminnan järjestämisestä vastaa neljä työntekijää: koordinaattori, kulttuuritulkki, pedagoginen osaaja ja opettaja. Verkoston toiminnan ja rahoituksen järjestäminen vie hyvin paljon aikaa koordinaattorilta. Palkkakulut muodostavat suurimman osan kielikoulutuksen kuluista (hieman yli puolet kaikista resursseista). Kieliopetuksen osalta resursseja menee kolmen opettajan palkkojen maksamiseen.

Tavoite ja tarve

Alun perin tarve suomen kielen opetukselle tunnistettiin päivähoitossa. Vanhempien puutteellisen kielitaidon takia päiväkotien henkilökunnan oli vaikea muodostaa ”kasvatuskumppanuutta” vanhempien kanssa. Toiminnan taustalla on myös ajatus siitä, että äitien kautta päästään vaikuttamaan koko maahanmuuttajaperheen kotoutumiseen. Kun äiti oppii kieltä ja hänen tietonsa suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta lisääntyvät, vaikuttaa tämä koko perheen toimintaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Kotona olevien äitien mahdollisuus lähteä kauemmas kieliopintoihin on hyvin rajallinen. Tämän vuoksi koulutus järjestetään hyvin lähellä äitien asuinpaikkoja.

Osallistujat

Opetusryhmien koko on vaihdellut 12 ja 20 opiskelijan välillä. Osallistujien lukumäärä vaihtelee päivittäin. Kielenopetuksen kannalta parhaana ryhmäkokona pidetään 16–18 opiskelijan ryhmiä.

Kohderyhmänä ovat naiset, joten osallistujat ovat äitejä, jotka ovat olleet viimeiset vuodet kotona hoitamassa lapsiaan. Osallistujista tiedetään se, että heistä suurin osa on käytännössä jäänyt kotouttamistoimenpiteiden ulkopuolelle (esimerkiksi kotoutumisaika on

ylittynyt) ja he ovat joko työttömän statuksella tai hoitovapaalla. Pitkäaikaisyöttömien osuus on melko suuri.

Koulutus

Suomen kielen kurseja järjestetään nel-jänä päivänä viikossa (ma-to) klo 9-14 välillä eli opetusta on yhteensä 16 tuntia viikossa. Yhden kurssin pituus on yhteensä 60 päivää (15 vko x 4 pv) lukukautena (syys- tai kevätlukukausi). Tämän lisäksi vanhemmat voivat osallistua muuhun Mustikan tiloissa järjestettävään kotouttavaan toimintaan. Haastatellut osallistujat kokevat 4 h x 4 pv -mallin sopivaksi. Koulutuksen järjestäjä on todennut, että opetusta ei kannata järjestää perjantaina, joka on muslimeille pyhäpäivä. Kurssin säännöllisyyttä ja jatkuvuutta myös arvostetaan. Suomen Akateemisten Naisten Liiton jäsenet osallistuvat koulutusten järjestämiseen ja lisäksi järjestävät kahdena tuntina viikossa Luetaan yhdessä erillisopetusta.

Osallistujat jaetaan koulutuksen aluksi tasoryhmiin. Suomen Akateemisten Naisten Liiton jäsenet auttavat kielitasoryhmiin eriyttämisessä. Eriyttäminen opetuksessa nopeuttaa kaikkien oppimista. Kielen tasoryhmiä on neljä eri tasoa: 1) luku- ja kirjoitustaidottomat 2) ne, jotka tarvitsevat apuopettajaa 3) ne, jotka pystyvät olemaan yhden opettajan opetuksessa 4) edistyneemmät. Kaikille osallistujille annetaan sama kurssi-materiaali, joka on kristillisen opiston tuottama. Nopeimmat opiskelijat saavat lisätehtäviä ja materiaalia, jotta heidän mielenkiintonsa pysyy yllä.

Kurssin loppupuolella järjestetään loppukoe, jolla mitataan edistymistä. Sen perusteella pidetään opettajien kesken palaveri, jossa määritellään opiskelijoiden saavuttamat taitotasot yleiseurooppalaisen standardin mukaisesti (ks. taitotasokuvaukset, puhutun ja kuullun ymmärtäminen). Lisäksi osallistujat voivat halutessaan osallistua yleisiin kielitutkintoihin (YKI-testeihin).³

Lastenhoito

Kotona lasten kanssa olevien vanhempien koulutuksen esteenä on usein lastenhoidon järjestämisen vaikeus. Mustikassa pienet lapset (vauvat) voivat osallistua kursseille, jos he eivät häiritse opetusta. Isommat lapset ovat muissa tiloissa koulutuksen aikana. Mustikan lastenhoito on järjestetty toisessa kerroksessa, jossa lapsille on järjestetty omaa ohjelmaa. Lastenhoito on järjestetty työkokeiluja suorittavien ja/tai sosionomiopiskelijoiden toimesta, mutta se on opetuskotiohjaajan vastuulla. Lastenhoitajilla ei siis ole ammatillista pätevyyttä. Työkokeilijoiden ja opiskelijoiden käytön vuoksi lastenhoidon kustannukset ovat alhaiset eli kustannuksia menee vain opetuskotiohjaajan työhön ja TE-toimiston työkokeilujen hallinnolliisiin kustannuksiin.

Yhteydet muihin palveluihin

Kielikurssi on yksi osa opetuskotiin tulevan palvelukokonaisuutta. Tämän lisäksi Mustikan toiminnan aloittaville maahanmuuttajille räätälöidään toimintakokonaisuus, jossa hän saa tukea työllistymiseen. Työllistymisen näkökulmasta opiskelijoiden polku on usein pitkä. Keskeisenä työllistymisen esteenä on kielitaidon puute. Mustikan tarjoama palvelu tulee nähdäkin laajempana syrjäytymistä ehkäisevänä, kotoutumista tukevana ja vähitellen myös työllistymistä edistävänä toimintana. Toisaalta toimintaan osallistuu korkeasti koulutettuja nopeita oppijoita, jotka voivat siirtyä jatkokoulutukseen hyvin nopeasti.

Tulokset ja seuranta

Koulutuksiin osallistuneiden henkilöiden etenemisestä ei ole tarkkaa seurantatietoa. Osa Mustikan kou-

^[1] Yleiset kielitutkinnot ovat aikuisille suunnattuja kielitaitotutkintoja, joiden avulla mitataan kielen osaamista sellaisissa käytännön tilanteissa, joissa aikuinen joutuu puhumaan, kuuntelemaan, kirjoittamaan tai lukemaan jotakin vierasta kieltä. Arvioitavia osaitoja ovat puhuminen, puheen ymmärtäminen, kirjoittaminen ja tekstin ymmärtäminen. Yleisissä kielitutkinnoissa käytetään Opetushallituksen mukaan kuusiportaista taitotasoaiteikkoa, joka on yhteismittainen yleiseurooppalaisen viitekehyksen taitotasoaiteikon kanssa. Opetushallitus, 2016, http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/kielitutkinnot/yleiset_kielitutkinnot

lutuksiin osallistuneista naisista on jatkanut kristillisen opiston koto-koulutuksiin ja muutama koulutuksiin osallistunut henkilö on löytänyt töitä. Etenemisen osalta ei kuitenkaan voida tietojen puutteen vuoksi esittää tarkkaa arviota.

Toiminnan on nähty tuottavan tuloksia erityisesti kotoutumisen osalta. Mustikan toiminta on laajasti kotoutumista tukevaa. Haastatellut osallistujat kokivatkin, että Mustikan toimintaan osallistuminen on tukenut nimenomaan heidän ja heidän lapsiensä sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Hyvät käytännöt ja opit

- Kielikurssin on hyvä nivoutua osaksi laajempaa palvelutarjontaa. Mustikan kokemukset viittaavat siihen, että kieliopetus itsessään ei riitä houkuttelemaan maahanmuuttajavanhempia paikalle. Kielenopetus on tämän vuoksi integroitu tiiviiksi osaksi Mustikan muuta palvelutarjontaa (esimerkiksi perheiden palveluohjaus).
- Kohderyhmän koulutuksen järjestäminen perustuu siihen, että rakennetaan luottamus maahanmuuttajayhteisössä. Koulutuksen suosio riippuu olennaisesti luottamuksesta.
- Koulutusten sijainti vaikuttaa koulutusten suosioon. Osallistujat ja ohjaajat kokevat, että opetuskodin sijainti Halisten lähiössä Turussa on toiminnan houkuttelevuutta lisäävä tekijä. Keskeisiä vanhempien osallistumiseen liittyviä haasteita ovat matkustaminen paikalle ja lastenhoidon järjestäminen. Usean vanhemman on eri syistä vaikea matkustaa paikalle (esimerkiksi henkilö ei osaa käyttää julkisia liikennevälineitä tai henkilöllä ei ole varaa matkustamiseen).
- Alussa tehtävä osaamiskartoitus tukee oppimista. Kun maahanmuuttajavanhempi tulee ensimmäistä kertaa Mustikkaan, hänelle tehdään heti kattava alun osaamiskartoitus. Osallistuja täyttää lomakkeen, jossa kysytään perustietoja kielitaidosta, koulutuksesta sekä muusta tausta-

tasta. Osallistujaa pyydetään myös määrittelemään tavoitteita itselleen. Tavoitteiden asettamisen on koettu auttavan osallistujia hahmottamaan paremmin omaa tulevaisuuttaan ja omaa kehityspolkuun.

- Kielikoulutuksen osalta koetaan tärkeäksi, että osallistujat eriytetään tasoryhmiin aikaisessa vaiheessa. Tämä nopeuttaa merkittävästi osallistujien kielen ja kulttuurin oppimista.
- Mustikka ei ole päiväkotia, mutta usein koetaan, että toiminnassa olisi tarvetta ammatilliselle varhaiskasvatukselle, eli paikalle tarvittaisiin ainakin yksi pedagoginen ammattilainen. Tähän ei ole kuitenkaan ollut varaa.

Yhteystiedot

- **Henna Juntila**, toiminnanjohtaja, Sateenkaarikoto ry, henna.junttila@sateenkaarikoto.fi

4.6 Jyväskylä

Perustiedot

Jyväskylässä toimivassa Monikulttuurikeskus Gloriassa järjestetään monenlaisia ulkomaalaistaustaisia jyväskyläläisiä tavoitettavaa toimintaa. Tässä selvityksessä on keskitytty erityisesti Glorian ABC -ryhmään, joka on kaksi kertaa viikossa kokoontuva avoin suomen kielen ryhmä. Monikulttuurikeskus Glorian tapauksessa kiinnostavaa on myös kieliryhmän yhteydet muuhun organisaatiossa järjestettävään toimintaan, jonka voidaan katsoa tukevan monella tapaa kotoutumista. Glorian toimintaa tukevat RAY ja Jyväskylän kaupunki.

Glorian ABC -ryhmä toimii vapaaehtoisin voimin ja se muistuttaa varsin paljon tavoitteiltaan tässä raportissa esitettyä Luetaan yhdessä -verkoston Hämeenlinnan koulutusmallia. Jyväskylässä ryhmään kokoontuu yhdellä tapaamiskerralla noin 50 – 80 ihmistä ja ohjaajia paikalla on yli 20. Kysyntä toiminnalle on merkittävää ja se on kasvanut viime aikoina, mikä aiheuttaa paineita tilankäytölle. Toiminta on käynnissä läpi vuoden.

Tavoite ja tarve

Glorian ABC-ryhmä on alun perin perustettu luku- ja kirjoitustaidon opettamista varten, jolloin ryhmän toiminnassa ei ollut mukana kovinkaan paljoa kotona lapsiaan hoitavia vanhempia. Toiminta on kuitenkin vähitellen laajentunut kattamaan monipuolisesti erilaisia maahanmuuttajaryhmiä ja myös lastenhoitoon on kiinnitetty huomiota.

Kielenoppimisen näkökulmasta osallistujajoukko on hyvin erilaisessa vaiheessa. Toiminnan tulee olla räätälöityä ja yksilöllistä. Taustalla on kuitenkin ajatus luku- ja kirjoitustaidon sekä arjen peruskielitaidon kehittämisestä. Toiminnan suunnitteluun vaikuttaa osallistujajoukon vaihtuvuus tapaamiskerrasta toiseen. Kielenoppimisen lisäksi toiminnassa kiinnitetään huomiota sen sosiaaliseen merkitykseen. Toiminta tavoittaa ryhmiä, kuten

ikääntyneitä maahanmuuttajia, jotka muuten jäisivät kotoutumista tukevan toiminnan ulkopuolelle.

Toiminnasta vastaava henkilö korostaa kaksisuuntaisen kotoutumisen merkitystä vapaaehtoisille ohjaajille. Toiminta on monelle tilaisuus olla aktiivinen jäsen ympäröivässä yhteiskunnassa ja seurata sen kehitystä.

Osallistujat

Tapaamiskertoihin osallistuu tällä hetkellä noin 50–80 ulkomaalaistaustaista henkilöä. Kysyntä toiminnalle on ollut kasvussa. Osallistujajoukko on heterogeeninen ryhmä ihmisiä, joiden osaamis- ja koulutustaustat vaihtelevat. Ryhmään osallistuu myös ikääntyneitä maahanmuuttajia, joiden kohdalla ei ole tarkoituksenmukaista miettiä toiminnan jatkopolkuja. Lapsia tapaamiskerroilla on ollut mukana 5-8, joten kotona lapsiaan hoitavat vanhemmat eivät erityisesti korostu toiminnan kohderyhmänä, vaikka heidät onkin hyvin huomioitu koulutuksen järjestelyissä. ABC-ryhmässä käy säännöllisesti noin 20 hengen ydinjoukko ja toimintaan osallistuu yhtä lailla miehiä kuin naisiaakin.

Osallistujat ohjautuvat Glorian ABC -ryhmiin useita eri reittejä. Monikulttuu-

riuskeskus itsessään on hyvin tunnettu paikka, jonka muu toiminta voi ohjata osallistujia ABC-ryhmään. Tämän lisäksi Jyväskylän kaupungin maahanmuuttotoimisto ohjaa ihmisiä ABC-ryhmään. Heidät voidaan tarvittaessa saattaa paikalle, jolloin toimiston virkailija osallistuu toimintaan jonkin aikaa.

Ohjaajina toimivat vapaaehtoiset ovat tyypillisesti eläkeiässä olevia naisia, joista osalla on opettajatausta. Jyväskylässä toimintaan on ajoittain osallistunut vapaaehtoisina myös opiskelijoita, mutta heidän on usein vaikea osallistua aamupäivällä järjestettävään toimintaan. Vapaaehtoisten joukossa on yksi henkilö, joka on ottanut muita enemmän vastuuta toiminnan suunnittelusta ja koordinaatiosta. Hän voi tarvittaessa tukea ohjaajia haastatteleamalla heitä ja kertomalla toiminnan luonteesta, mikä antaa varmuutta työskennellä ryhmässä. Gloria-talolla toimii vapaaehtoistyön koordinaattori, joka tukee ja auttaa toiminnan järjestelyissä. Tosin ryhmällä on varsin itsenäinen mahdollisuus toteuttaa toimintaa.

Koulutus

Kielenopetuksen näkökulmasta ryhmän vaihtuvuus on haaste, mutta suuri vapaaehtoisten määrä mahdollistaa eriy-

tetyt ja yksilöidyn opetuksen. Toiminta toistaa tiettyä kaavaa, jossa tapaamiskerta alkaa pienryhmissä tehtävillä toistoharjoituksella. Tähän harjoitukseen ohjataan erityisesti uudet osallistujat. Pidempään toimintaan osallistuneet henkilöt jatkavat vanhoissa pienryhmissään aikaisempia harjoituksia. Ensimmäisen tunnin jälkeen pidetään jumppatauko. Toiminnan koordinaattori korostaa, että intensiivisessä pari- tai pienryhmätyöskentelyssä tauko on hyvin tärkeä. Taukojumppa on ainoa yhteinen toimitaotio koulutuksessa, joten työskentelyä voi pitää hyvin yksilöllisenä. Osalla vapaaehtoisista on opettajatausta, mikä lisää toiminnan laadukkuutta. Koulutuksessa hyödynnettäviä materiaaleja on kerääntynyt vuosien saatossa, mutta toiminnan suunnittelusta vastaava henkilö toivoisi parempia oppimateriaaleja (esimerkiksi fläppitauluja).

Lastenhoito

Lasten lukumäärä ei ole ollut erityisen suuri, joten toiminnan yhteyteen on ollut mahdollista järjestää lastenhoito hyödyntämällä Monikulttuurisuuskeskus Glorian muita vapaaehtoisia, opiskelijoita ja työharjoittelijoita. Lastenhoidolle on järjestetty oma rauhallisempi tila opetustilan yhteydessä. Pienten lasten

vanhemmat ovat voineet opiskella myös omana pienryhmänään, jolloin lapset ovat voineet olla luontevasti osana ope-tusta. Lastenhoidon järjestelyihin ei ole liittynyt ongelmia. Joskus on ollut rauhattomampaa, mutta kaiken kaikkiaan opetustoiminta on sujunut hyvin.

Yhteydet muihin palveluihin

Glorian ABC-kurssin osallistujilla on hyvät mahdollisuudet hyödyntää muuta Monikulttuurisuuskeskus Glorian toi-mintaa. Samassa tilassa toimii mm. kansainvälinen perhekahvila Monimessi, jonka toimintaan liittyy myös kielenope-tuksellisia elementtejä. ABC-kurssille osallistuvia ihmisiä osallistuu myös Monimessin toimintaan. Monipuolinen keskus tarjoaa näin laajempia osallistu-mismahdollisuuksia läpi koko viikon.

Gloriassa toimii myös henkilökoh-taista neuvontaa ja ohjausta antava Info-Gloria, joka täydentää erinomaisesti kohderyhmän palveluita. Vapaaehtoiset voivat kehottaa osallistujia kysymään esimerkiksi julkisiin palveluihin tai eri elämäntilanteisiin liittyviä kysymyk-siä Info-Gloriasta, jossa on erikoistutu henkilökohtaiseen neuvontaan ja ohjaukseen. Vapaaehtoisten on tällöin helpompi keskittyä opettamiseen.

Gloria on hyvä esimerkki fyysisestä paikasta, jossa yhdistyvät monenlaiset eri toiminnot ja palvelut. Tämä vaikut-taa tavoittelemisen arvoiselta asialta, sillä se mahdollistaa intensiivisemmän viikko-ohjelman sitä kaipaaville hen-kilöille sekä vapaaehtoisille ja muille toimijoille mahdollisuuden ohjata ihmisiä eteenpäin ja saada tukea omaan työ-hönsä. Vastaavanlainen toimija on mm. Monika-Naiset liitto ry Helsingissä.

Tulokset ja seuranta

Toiminnan luonteesta johtuen osallistu-jien kielitaidon kehitystä ei systemaat-tisesti testata tai seurata. Vapaaehtoiset saavat toiminnasta palautetta osallistu-jilta ja osallistujien määrästä kerätään tietoa Glorian rahoittajille toimitetta-viin raportteihin. Kaksi tuntia kerran

viikossa on opetustoimintaa koordi-noivan vapaaehtoisen mielestä liian vähän systemaattiseen kielenopiske-luun, etenkin jos opiskelijalla on paljon poissaoloja. Tästä huolimatta moni on toiminnan kuluessa oppinut lukemaan ja saanut lisäpontta jatko-opintoihin. Lukutaidottomille looginen seuraava askel on ollut TE-toimiston luku- ja kirjoitustaidon koulutukset. Glori-an ABC-ryhmä on voinut olla hyvä ratkaisu esimerkiksi monelle turvapai-kanhakijalle, jotka eivät traumaattisten kokemusten takia välttämättä ole aina valmiita osallistumaan kokopäiväiseen kotoutumiskoulutukseen. Iäkkääm-mille maahanmuuttajille kyseessä voi olla ensimmäinen kosketus kouluun ja opiskeluun.

Sosiaaliset tulokset nousevat toiminnassa tärkeään rooliin. Monel-le on tärkeää päästää säännöllisesti tapaamaan muita maahanmuuttajia ja suomalaistaustaisia henkilöitä. Gloria sijaitsee Jyväskylän keskustassa, joten osallistuminen voi auttaa tutustumaan kaupunkiin. Tätä näkökulmaa koete-taankin pitää esillä toiminnassa. Vapaa-ehtoiset saavat toiminnasta ihan yhtä lailla sisältöä omaan arkeensa. Molem-mille ryhmille toiminta on syy lähteä liikkeelle ja se tuo päivään struktuuria. Glorian ABC-ryhmän yhteydessä puhu-taan kaksisuuntaisesta kotoutumisesta.

Hyvät käytännöt ja opit

- Aktiivisten vapaaehtoisten innostus voi kasvaa merkittäväksi koulutus-toiminnaksi, jos vapaaehtoistyöllä on mahdollisuus kiinnittyä sopivaan tilaan ja sopivan organisaation puit-teisiin. Vapaaehtoisille on tärkeää, että he voivat sopia tilan käytöstä.
- Matalan kynnyksen toimintamuoto-jen avulla voidaan kotona lapsiaan hoitavien vanhempien rinnalla huo-mioida myös muita kotoutumistoi-minnan ulkopuolelle jääviä ryhmiä, kuten iäkkäämpiä maahanmuuttajia.
- Jyväskylässä toimiva monikulttuuri-talo Gloria on erinomainen esimerkki monipuolista toimintaa tarjoavasta kokonaisuudesta, jonka tarjontaa koulutusmalli täydentää. Koulutuk-siin osallistujia voidaan ohjata tar-

vittaessa muihin palveluihin, kuten ohjaus- ja neuvontatoimintaan

- Gloriassa toimiva Monimessi-perhe-kahvila on esimerkki kaksisuuntaista kotoutumista tukevasta työmuodosta, johon osallistuu paljon myös suo-malaistaustaisia henkilöitä lapsi-neen. Toiminnassa mukana olevat vapaaehtoiset voivat ottaa lapsensa mukaan Monimessiin, mikä laajentaa vapaaehtoisten kenttää eläkeläisistä kotona lapsiaan hoitaviin vanhem-piin. Tällainen toiminta voi monen muunkin koulutusmallin kohdalla kehittää vertaistukea ja kontaktien syntymistä

Yhteystiedot

- Anu Juurakko**, vapaaehtoistyön koordinaattori, Monikulttuurikeskus Gloria, anu.juurakko@kyt.fi

4.7 Helsinki

Perustiedot

Helsinki on järjestänyt kotona lapsia hoitaville vanhemmille koulutusta jo pitkään. Toiminta on käytännössä pysyvää. Kaupunginhallitus myön-tää vuosittain toiminnalle budjetin. Nykyisen koulutusmallin perusteita on kehitetty esimerkiksi perhetalo Sahramissa. Koulutusta laajennettiin myöhemmin Chili-hankkeessa Itä-Helsinkiin kulttuuri- ja vapaa-ajantila Mellariin (2009–2012). Koulutusten toteutus siirtyi Stadin aikuisopiston koordinoitavaksi vuonna 2011. Tällä hetkellä koulutusta toteutetaan ja ke-hitetään edelleen KYKY -hankkeessa (2015–2017), jonka puitteissa toteute-taan kielikoulutusten ohella myös mm. vertaisryhmätoimintaa.

Kaupungin sisällä aloitteellisia ja aktiivisia osapuolia ovat olleet erityisesti sosiaaliviraston varhaiskasvatuspuoli sekä myöhemmin kaupungin henki-löstökeskus, kaupunginkanslia sekä opetusvirasto. Opetusviraston alainen Stadin aikuisopisto koordinoi suomen kielen kurssien organisointia. Helsingin kaupungin ruotsinkielinen työväenopis-to Helsingfors Arbis koordinoi ruotsin kielen kurssin järjestämistä. Käytän-nössä organisointi koostuu opetuksen ja opetustarjonnan suunnittelusta ja toteu-tuksesta, soveltvien tilojen (opetustila ja lastenhoitotila) löytämisestä, ilmoit-tautumisten hoitamisesta, lastenhoidon suunnittelusta yhdessä varhaiskasvatuk-sen kanssa, alihankintojen tekemisestä (järjestöiltä tilattu lastenhoito), kurssien markkinoinnista, hakijoiden testaami-sesta, osallistujien käytännön opasta-misesta sekä sopimusten hallinnasta. Kokonaisuudessaan erilaista hallinnol-lista työtä on paljon, koska esimerkiksi vuonna 2015 järjestettiin 14 kurssia 11 eri toimipaikassa.

Tavoite ja tarve

Koulutuksen tavoitteet määräytyvät ta-sokurssien mukaisesti: oppia lukemaan ja kirjoittamaan latinalaisin aakkosin

(luki), oppia suomea tasolla A 1.2 (alku) tai oppia suomea tasolle A 2.2. (jatko). Kurseille on asetettu myös kotouttamistavoitteita kuten esimer-kiksi perehdyttää kotona lasten kanssa olevaa vanhempaa suomalaiseen yh-teiskuntaan ja nopeuttaa vanhemman siirtymää kohti opiskelu- tai työpaik-kaa. Lisäksi on sosiaalisia tavoitteita kuten esimerkiksi pyrkimys tarjota vanhemmalle vertaisten verkosto ja tu-kea yleisesti vanhemman jaksamista.

Helsingissä perusteluja koulutusten järjestämiselle on useita. Lapsia kotiin hoitamaan jäänyt vanhempi ”unohtaa” melko nopeasti mahdollisen aiemmin opitun suomen kielen taidon, mikä käy-tännössä hidastaa kotoutumista. Mikäli lapsia on perheessä useampia, vanhem-pi saattaa viettää kotona pitkän ajan, jopa 10 vuotta. Mikäli kielen opiskelua ei missään vaiheessa tueta, erityises-ti isojen perheiden äidit voivat jäädä kielitaidottomiksi ja huonosti yhteis-kuntaa tunteviksi. Tällaisessa tilan-teessa olevan heidän on vaikeaa löytää opiskelu- tai työpaikkaa. Heidän on myös käytännössä vaikeaa täysipainoi-sesti tukea esimerkiksi lastensa kasvua suomalaisessa yhteiskunnassa.

Osallistujat

Vuonna 2015 toiminta tavoitti Helsin-gissä yhteensä 182 vanhempaa, pääasi-assa naisia. Loppuun asti mukana oli arviolta 119 henkilöä eli kursseilla on jonkin verran pudokkuutta. Täyttöaste lasten ryhmissä puolestaan on arviolta vain 50 %. Eri tavoitetason kursseilla on yleensä ollut eri toimipaikoissa hie-man vaihdellen 5-12 opiskelijaa.

Suurin osa hakijoista jätti kirjallisen hakemuksensa sovittuihin paikkoihin (esimerkiksi leikkipuistoon). Hakijoille järjestettiin tämän jälkeen eri toimipai-koissa testi. Joitain osallistujia ohjattiin kursseille kaupungin sosiaalitoimen toimesta, mutta enemmistö hakeutui toimintaan omatoimisesti. Käytännössä kaikki hakijat ovat päässeet kursseille mukaan lähinnä pois lukien henkilöt, joilla on jo jatkokurssin vaatimukset ylittävä kielitaito ja ne, jotka hakeu-tuivat kurssille vasta myöhäiskevään-lä. Lisäksi joissain toimipaikoissa on

ollut puutteelliset tilat alle 1-vuotiaille lapsille, mikä on voinut rajoittaa van-hempien osallistumista. Käytännössä osallistujien määrään vaikuttaa lähinnä lastenhoidon resurssit.

Osallistujien profiili on moninai-nen. Käytännössä kaikkia osallistujia yhdistävä tekijä on samankaltainen elämäntilanne. Oletettavasti iso osa osallistujista saa kotihoidon tukea, mut-ta mukana voi olla myös työnhakijoiksi ilmoittautuneita. Osa on tullut Suo-meen vastikään, mutta iso osa on ollut Suomessa jo pitkään. Osalla osallistu-jista on saattanut jäädä TE-toimiston kautta toteutettu kotoutumiskoulutus kesken raskauden takia tai muista syistä. Joillakin voi olla koulutuksen suorittamisesta jo niin pitkä aika, että kielitaito on taantunut. Osa puolestaan ei ole edes ilmoittautunut TE-palvelui-den asiakkaaksi kotoutumisaikana.

Koulutus

Koulutuksia on markkinoitu monia eri kanavia pitkin (sähköposti, esitteet, verkkosivut ja henkilökohtaiset tapaa-miset). Ilmoittautumisen ja alkutestauk-sen jälkeen kurssien opettajat muodos-tavat ryhmät. Ensimmäisellä tunnilla opiskelijoita ryhmytetään ja annetaan oppikirjat (”Suomen mestari”). Käy-tännössä kaikilla kursseilla opettaja painottaa toiminnallista kielitaitoa, mikä tarkoittaa runsaasti harjoittelua ja vuorovaikutusta. Aiheet valitaan siten, että ne ovat kohderyhmän arkielämään kiinnittyviä. Jossain määrin kursseilla on toimittu siten, että opettajat kutsuvat aika ajoin mukaan vierailijoita tai otta-vat käsittelyyn lomakkeita ja aineistoja, jotka kiinnostavat oppilaita. Kursseille on helppoa osallistua, vaikka osallistuja ei joka kerralle pääsisikään mukaan. Tosin pidempien poissaolojen jälkeen osallistujan pitää käytännössä saada muu luokka kiinni. Kursseilla koulutus toteutetaan joustavasti, jotta jokai-nen oppija saisi tarkoituksenmukaisia tehtäviä. Kurssien opetus on toteutettu yhteensä neljän S2-opettajan voimin. Opettajat liikkuvat eri toimipaikko-jen välillä. Jatkossa toimintaa tulee pyörittämään 1-2 kehittäjäopettajaa ja 2-3 tuntiopettajaa, mikä sekä alentaa

kunnan kustannuksia että mahdollistaa enemmän ryhmiä.

Vuonna 2015 opetusta annettiin kursseilla kaksi kertaa viikossa ja kaksi tuntia kerralla. Vuonna 2016 opetuksen määrää lisätään niin, että opetusta annetaan kaksi kertaa viikossa, mutta kaksi ja puoli tuntia kerrallaan. Lisäksi vuonna 2016 pilotoidaan intensiiviryhmää, joka kokoontuu neljä kertaa viikossa kaksi ja puoli tuntia kerrallaan. Koulutukseen osallistumisesta annetaan osallistujille osallistumistodistus.

Aiemmin kurssit ovat alkaneet pääsääntöisesti kerran vuodessa, mutta jatkossa aloitusajankohtia on kaksi (syyskuu ja tammikuu). Kurseille on yleensä aina päässyt eikä varsinaisia jonoja ole ollut. Kurssit ovat fyysisesti olleet melko helposti saavutettavissa, koska toimipisteitä on ollut useita. Koulutusta järjestettiin vuonna 2015 yhteensä yhdessätoista toimipaikassa. Kursseja oli 14 kappaletta (ml. yksi ruotsinkielinen kurssi). Koulutusten rakennetta ja toimipaikkojen sijoittelua kehitetään koko ajan. Käytännössä osalle opiskelijoista kurssimatkat syyskuussa 2016 alkaviin koulutuksiin tulevat kasvamaan, sillä toimipaikkoja tulee olemaan jatkossa vähemmän. Koska uusia kursseja alkaa tulevaisuudessa myös tammikuussa, syyskuun 2016 kurssitarjonta tiivistyy siten, että tarkoitus on järjestää 3 luku- ja kirjoitustaidon kurssia, 4 alkeiskurssia, 2 jatkokurssia ja yksi intensiivikurssi.

Koko lukuvuoden 2016–17 (suomenkielinen) kurssivalikoima näyttää tältä:

1) LUKI 1 syyskuu x 2
2) LUKI 2 syyskuu x 1
3) alkeiskurssi syyskuu x 4, tammikuu x 2
4) jatkokurssi syyskuu x 2, tammikuu x 1
5) intensiivikurssi syyskuu x 1

Lastenhoito

Tällä hetkellä Helsingin kaupungin varhaiskasvatusviraston leikkipuisto-toiminta sekä järjestöt (Familia Club

ry sekä African Care ry) tuottavat lastenhoitoa koulutuspaikoille. Vuonna 2015 kurssille on voinut tulla 1-3-vuotiaiden lasten kanssa, mutta tulevaisuudessa ikäraja määritellään niin, että alle 3-vuotiaiden vanhemmat voivat hakea kurssille. Näin ollen myös alle 1-vuotiaiden vauvojen kanssa voi tulla, jos lapsiryhmän kokonaistilanne sen sallii. Käytännössä tähänkin asti lasten alaikärajan kanssa on jonkin verran jousuttettu. Yli 3-vuotiaiden lasten perheitä suositellaan käyttämään päiväkoteja. Lastenhoidon resursoinnissa noudatetaan varhaiskasvatuksen mitoituksia eli koulutuspaikoissa on ollut 2 hoitajaa jokaisessa, mikä on tarkoittanut 8 lasta. Käytännössä lasten paikkojen osalta on kuitenkin esiintynyt alikäyttöä.

Lisäksi Helsingin kaupungin varhaiskasvatus on käyttänyt positiiiviseen diskriminaatioon allokoitua resurssia ohjaajiin, joita on voitu aika ajoin hyödyntää opettajien apuna joissain toimipisteissä. Stadin ammattiopisto, varhaiskasvatusvirasto sekä järjestöt tapaavat kerran puolessa vuodessa verkostotapaamisessa, jossa käydään läpi toteutusta ja suunnitellaan tulevaa toimintaa.

Yhteydet muihin palveluihin

Koulutuksen järjestäminen edellyttää yhteistyötä monien toimijoiden kanssa. Yhteistyöverkostoon kuuluvat päätoimijoiden lisäksi ainakin neuvolat, leikkipuistot, Virka-Info, perhetalot Sahrami ja Naapuri, kirjastot, päiväkodit, koulut, järjestöt, uskonnolliset yhteisöt sekä ennaltaehkäisevä perheiden sosiaalityö, aikuisten sosiaalityö. Usealla näistä on rooli erityisesti tiedottamisessa ja markkinoinnissa.

Jatkossa kunkin kurssin opiskelijan kanssa opettaja tulee järjestämään 30 minuuttisen ura- ja koulutusohjauskeskustelun, jonka aikana pohditaan ko. opiskelijalle sopivia koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja. Lisäksi järjestetään ryhmämuotoista jatko-ohjausta ja yleisesti tiedotetaan erilaisista jatkomahdollisuuksista. Yleisesti ottaen usealle osallistujalle seuraava mahdollinen askel voisi olla aikuis-

ten ammatilliseen perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoon johtava koulutus. Tällöin erityisen oleellista olisi jatkossa pohtia, millaista kielitaitoa ko. koulutukseen vaaditaan ja miten ko. kielitaito voidaan saavuttaa kielikoulutuksen kohderyhmässä. Intensiivikurssikokeilu saattaa osoittaa osalle tähän suuntaan. Osa todennäköisesti jatkaa aikuislukiossa suorittaen aikuisten peruskouluopinnot. Osa jatkaa TE-palveluiden työvoimapolitiisessa kotoutumiskoulutuksessa. Joillekin osallistujista jatkopolku voisi olla esimerkiksi työ tai työkokeilu.

Tulokset ja seuranta

Osallistujia ja lapsia koskevat perustiedot kerätään hakuvaiheessa ja kurssien alussa (ml. lasten määrä, koulutus, ammatti lähtömaassa ja tavoite Suomessa). Osallistujilta kerätään palautetta kurssien onnistumisesta. Vastikään on toteutettu myös laajempi opiskelijakysely suomen, englannin, venäjän, somalin ja arabian kielillä.

Enemmistö kursseille osallistuneista on Euroopan ulkopuolelta. Kurseille osallistuu sekä vähemmän koulutettuja että korkeakoulutettuja. Kerättyjen tietojen pohjalta voi yleisesti ottaen kuitenkin arvioida, että korkeasti koulutetut ovat aliedustettuina koulutuksissa. Lisäksi esimerkiksi virolaiset ja kiinalaiset ovat aliedustettuina suhteessa Helsingin maahanmuuttajaväestön koostumukseen, mitä voi selittää esimerkiksi muu palvelu- ja kielikoulutustarjonta. Nuoria vanhempia mukana on arviolta vähemmän, mutta toisaalta kaupungissa on monia erityisesti nuorille suunnattuja palveluja. Pääkaupunkiseudulla on tarjolla myös maksullista kielikoulutusta, joten oletettavasti kaupungin resursoima osallistujille ilmainen kielikoulutus kohdistuu vähävaraisiin henkilöihin ja henkilöihin, joiden ei ole mahdollista järjestää lastenhoitoa esimerkiksi erilaisten iltaisin pidettävien kurssien ajaksi.

Opiskelijapalautteen perusteella kurssit on koettu hyödyllisiksi ja niitä pidetään tärkeinä. Monet viranomaisyhteistyökumppanit korostavat, että kurssit täyttävät tärkeän aukon

kurssitarjonnassa pääkaupunkiseudulla. Erilaista sosiaalisia tavoitteita palveluaa matalan kynnyksen toimintaa järjestetään runsaasti kaupungin ja järjestöjen toimesta, joten nimenomaan tavoitteellisemmalle kielikoulutukselle on Helsingissä selvä tarve.

Toistaiseksi ei ole tehty jatkoseurantaa siitä, mitä osallistujat tekevät kursseille osallistumisen jälkeen, vaan jokaiselta opiskelijalta on lähinnä kurssin lopussa kysytty, mitä hän aikoo tehdä kurssin jälkeen. Toisaalta, koulutusten vaikuttavuutta tulisi ylipäätänsä tarkastella koko perheen näkökulmasta, ei vain osallistujan oman jatkopolun näkökulmasta. Tämä tarkoittaa myös sitä, että vaikuttavuuden aikajänteen tulisi asiallisesti ottaen ymmärtää ulottuvan periaatteessa aina seuraavaan sukupolveen saakka. Lisäksi yksittäisen osallistujan näkökulmasta oleellista voi olla voimaantuminen, parempi omiin asioihin vaikuttamisen mahdollisuus, ylipäätänsä kasvava ”omistajuus” omaan elämään sekä vahvistuva suhde lähiympäristöön ja kotikuntaan.

Hyvät käytännöt ja opit

- Kursseilla haasteena on lähes aina ollut pudokkuus, koska monista erisyistä kaikki eivät pysty osallistumaan koulutukseen säännöllisesti. Parannuskeinoina on kokeiltu ja kokeillaan edelleen ryhmien yhdistämissä sekä alkuvaiheen ylibuukkausta. Lisäksi osallistujien motivaatiota saattaisi kasvattaa isompi määrä tunteja viikossa, tiiviimpi ryhmäyttäminen, jatko-ohjauksen tarjoaminen ja sisältöjen kehittäminen erityisesti kohderyhmän tarpeet huomioiden
- Akateemisesti koulutetut ja/tai nopeasti etenevät hyötyvät intensiivisemmästä kurssista (enemmän kuin kaksi kertaa viikossa, esimerkiksi neljä kertaa viikossa).
- Jatkossa tarvitaan lisää panostusta markkinointiin esimerkiksi kattavien ja ajantasaisien järjestö- ja toimijalistojen sekä selkeän kaupunkikonsernin sisäisen yhteistyön avulla (neuvola ja päiväkodit). Lisäksi tarvitaan toimivaa yhteistyötä valtion toimijoiden kanssa. Markkinointia

täytyy jatkuvasti aktiivisesti kehittää (esimerkiksi omakieliset radiospotit, läsnäolo tapahtumissa, tietoisikut kaupakeskuksissa, Facebook-ryhmien hyödyntäminen sekä yhteistyö esimerkiksi moskeijoiden kanssa). Netistä tiedon löytävät vain harvat, joten suoramarkkinointia tarvitaan.

- Opettaja hyötyisi sosiaalialan osaamisesta sekä ohjausosaamisesta tai erillisestä ohjausressussista. Osalle opettajista ohjaaminen ei ole kovin tuttua. Lisäksi opettajien tulee olla kehittämisorientoituneita.
- Luku- ja kirjoitustaidottomien ryhmiiin osallistuvat kaipaisivat laajamuotoisemmin kotoutumiskoulutusta tai vastaavaa toimintaa. Jatkopolkuja luki-ryhmän jälkeen on kuitenkin vaikeaa löytää, minkä johdosta osatona lasten kanssa oleville vanhemmille suunnatuilla kursseilla kaksikin lukuvuotta.
- Koulutukset tavoittavat nykyisellään myös ihmisiä, jotka tulisi ohjata ilmoittautumaan TE-palveluiden asiakkaisiksi, erityisesti jos heillä on lain mukaista kotoutumisaikaa jäljellä.
- Koska toimipaikkoja on lukuisia, on järjestäjille syntynyt hyvä kuva tilavaatimuksista. Parhaat tilat ovat sellaisia, joissa koulutus ja lastenhoito voidaan järjestää samassa paikassa (toteutuu Helsingissä noin 2/3 koulutuksen toimipaikoista). Lisäksi tilojen on oltava tarkoituksenmukaisia sekä koulutuksen että lastenhoidon tarpeiden näkökulmista. Ihanteellisesti tiloissa on tarjolla myös muuta lapsiperheitä hyödyttävää toimintaa kaupungin tai kolmannen sektorin toimesta. Silloin vanhemmat voivat jäädä luontevasti tunnin jälkeen ja nauttimaan muusta tarjonnasta tai vertaisten seurasta.

Yhteystiedot

- Olga Silfver**, Stadin aikuisopisto, Opetusvirasto, Helsingin kaupunki, olga.silfver@hel.fi

4.8 Luetaan yhdessä (Hämeenlinna)

Perustiedot

Luetaan yhdessä - verkoston toimintaa kokonaisuudessaan on kuvattu raportin luvussa 3. Selvityksessä tutustuttiin tarkemmin Hämeenlinnassa maanantaisin kello 10:00–12:00 kokoontuvaan ryhmään. Hämeenlinnassa toimi raportin kirjoitushetkellä neljä ryhmää, joista kahteen Hämeenlinnan kaupunki oli erikseen järjestänyt lastenhoidon ostopalveluna. Kunnan aktiivinen rooli toiminnassa oli syy, miksi selvityksessä haluttiin tutustua erityisesti Hämeenlinnassa toimivaan ryhmään.

Luetaan yhdessä -verkoston toiminta perustuu vapaaehtoisten työpanokselle, jota verkoston koordinaattori tarvittaessa tukee. Esimerkkitapauksessa ryhmä voi kokoontua Hämeenlinnan Kumppanuustalolla, jossa toimii 12 eri järjestöä. RAY tukee talon toimintaa. Ryhmällä on käytössä yksi iso sali ja tarvittaessa ryhmä voi jakaantua pienempiin tiloihin. Lastenhoito on järjestetty erillisessä huoneessa, jossa hoidosta vastaa Hämeenlinnan kaupungin toimeksiannosta 4H-yhdistys.

Kumppanuustaloa pidetään ryhmälle sopivana paikkana, sillä vapaaehtoiset voivat sopia käytännön asioista helposti talon toimintaa koordinoivan henkilön kanssa. Vapaaehtoisten ja ryhmäläisten määrä vaihtelee osallistumiskerroittain. Toimintaan tutustuttaessa paikalla oli reilu 10 vapaaehtoista ja noin 30 ryhmäläistä, mitä voidaan pitää tyyppillisenä määränä. Vapaaehtoisten ja osallistujien suhde mahdollistaa selkeästi eriytetyn ja hyvin yksilöllisen opetustilanteen. Toiminnan tavoitteena on jokaisella kerralla tukea kielen oppimista. Monet vapaaehtoisista ovat entisiä opettajia, mikä tuo toimintaan tiettyä ammattimaisuutta.

Tavoite ja tarve

Luetaan yhdessä -verkoston tavoitteena on tarjota lukutaidon ja suomen kielen opetusta maahanmuuttajanasille⁴. Verkoston toiminnan perusteluissa korostuu lukutaidottomien määrän lisääntyminen. Viranomaisten toiminta ei kohtaa kaikkia naisryhmiä tai kursseista huolimatta he eivät saa riittäviä valmiuksia koulutukseen ja työelämään. Kotona lapsiaan hoitavat vanhemmat ovat yksi verkoston keskeinen kohderyhmä, mutta toimintaan osallistuu myös esimerkiksi iäkkäämpiä maahanmuuttajanasia.

Hämeenlinnan kaupungin näkökulmasta Luetaan yhdessä -verkoston kokoontumiset tukevat muita kaupungin alueella järjestettäviä koulutuksia ja monipuolistavat tarjontaa. Säännöllinen matalan kynnyksen toiminta auttaa esimerkiksi ylläpitämään muilla kursseilla kertynyttä osaamista ja on helposti lähestyttävää. Mahdollisuus irrottautua oman kodin piiristä kerran tai kaksi viikossa on naisille tärkeää, mutta toiminnasta ei saa muodostua liian velvoittavaa. On tärkeää, että pitkänkin poissaolon jälkeen toimintaan voi osallistua uudelleen. Lastenhoidon taas nähdään tuovan toimintaan sopivasti ryhtiä, jolloin se muistuttaa perinteistä kerhotoimintaa enemmän kurssia. Kaupungin näkökulmasta keskeisintä on se, että tukemalla äitien kiinnittymistä yhteiskuntaan autetaan koko perhettä.

Matalan kynnyksen toimintamuodon omaispiirteisiin kuuluu, että osallistujamäärä saattaa vaihdella runsaastikin kerrasta toiseen. Tällöin on tärkeää, että jokainen opetuskerta voi muodostaa oman itsenäisen kokonaisuutensa. Tämä vaikuttaa kielenopettamisen suunnitteluun erityisesti pidempiaikaisten yksilöllisten tavoitteiden näkökulmasta. Vapaaehtoisten tavoitteena on opettaa naisille suomen kieltä sekä luku- ja kirjoitustaitoa. Vapaaehtoiset ovat kuitenkin tunnistaneet, että kielitaidon rinnalla (tai sitä enemmän) korostuvat muut tavoitteet, kuten naisten itseluottamuksen kehitys.

Osallistujat

Tapaamiskertojen osallistumismäärät vaihtelevat, mutta Hämeenlinnan Kumppanuustalon maanantaina kokoontuvassa ryhmässä on tyypillisesti käynyt noin 30 ulkomaalaistaustaista naista ja reilut 10 vapaaehtoista. Osa osallistujista on pienten lasten äitejä, mutta mukana on myös vanhempia naisia. Samoin lasten määrä saattaa vaihdella, mikä voi vaikeuttaa lastenhoidon järjestämistä. Osallistujien joukossa voi olla henkilöitä, joilla on koulutustaustaa tai jotka ovat jo edistyneet kielitaidossa pidemmälle, mutta tyypillisellä osallistujilla on vähäinen koulutustausta tai hän ei osaa lukea ja kirjoittaa ollenkaan.

Vapaaehtoisilla ei ole tarkkaa tietoa siitä, mitä kautta osallistujat kuulevat toiminnasta. Tätä pidetään hyvänä asiana, koska se kertoo siitä, ettei vapaaehtoisten tarvitse käyttää aikaa opiskelijarekrytointiin. Tietoisuus toiminnasta on levinnyt Hämeenlinnassa sekä eri viranomaisille että maahanmuuttajille. Tiedon leviämistä on tuettu mm. kuvaamalla kaikki kaupungissa järjestettävä kielikoulutus yhdelle esitteelle.

Toiminta on haluttu rajata koskemaan vain naisia, sillä tällöin ryhmän toiminnan on koettu olevan helpompaa. Naisten nähdään tarvitsevan omaa toimintaa tasa-arvon edistämiseksi, sillä monessa yhteisössä naisten mahdollisuudet osallistua koulutukseen ja työelämään ovat miehiä heikompia. Monille naisille on tärkeää myös ryhmän välitön tunnelma, johon miesten läsnäolo saattaa vaikuttaa.

Luetaan yhdessä -verkoston osalta myös vapaaehtoiset on oleellista nähdä toiminnan osallistujina. Vapaaehtoiset kuvaavat motivaationsa toimintaan tulevan hyvästä porukasta, sosiaalisista kontakteista ja toiminnan positiivisesta luonteesta. Vapaaehtoiset kertovat saavansa toiminnasta itselleen henkistä hyvinvointia. Tyypillinen vapaaehtoinen on eläkkeellä oleva nainen ja monilla toimintaan osallistuvilla on opettajatausta. Vapaaehtoisten rekrytointi toteutettiin Luetaan yhdessä -verkoston toimintamallin mukaisesti järjestämällä Hämeenlinnassa tilaisuus, josta myös

uutisoitiin paikallisessa mediassa. Järjestettyyn infotilaisuuteen osallistui noin 20 henkeä ja sen perusteella saatiin heti organisoitua kolme ryhmää. Ryhmien muodostumista voi pitää hyvin sujuvana.

Koulutus

Kuten edellä on jo todettu, kielenopetuksen näkökulmasta kukin koulutuskerta tulee nähdä omana kokonaisuutenaan. Vapaaehtoiset korostavat joustavuuden merkitystä – suunnitelmat eivät saa olla liian sitovia, vaan toiminnan pitää mukautua paikalla olevien henkilöiden tarpeiden mukaisesti. Opetusta antavien vapaaehtoisten on tärkeää ymmärtää ja hyväksyä tämä oman toimintansa perustana.

Esimerkkinä toimineessa Hämeenlinnan ryhmässä opetuksen suunnittelusta on ollut muita enemmän vastuussa yksi opettajataustainen henkilö. Hän on valmistellut toiminnan rungon ja eri kertoihin liittyviä materiaaleja. Suunnittelutyö on pohjautunut Luetaan yhdessä -verkoston opetussuunnitelmaan. Vapaaehtoiset hyödyntävät paljon itse tehtyjä materiaaleja, sillä Luetaan yhdessä -verkostolla ei ole resursseja hankkia esimerkiksi oppikirjoja kasvavalle osallistujamäärälle. Valmiit rungot ja monisteet ovat tärkeitä lähtökohtia erityisesti niille vapaaehtoisille, joilla ei ole opettajataustaa. Ryhmässä ei anneta kotitehtäviä.

Opetuksen leimallisin piirre on sen intensiivisyys ja henkilökohtaisuus. Yhdellä vapaaehtoisella saattaa parhaimmillaan olla vain yksi opettettava. Osallistujat voidaan jakaa taitotason ja tarpeen mukaan 2 – 3 hengen ryhmiin ja opetuksen sisältö sekä vapaaehtoisten työnjako sovittaa jaon mukaisesti. Tapaamiskerta noudattelee tuttua rytmiiä ja vapaaehtoiset korostavatkin mm. taukojumpan merkitystä.

Lastenhoito

Hämeenlinnan esimerkkitapauksessa lastenhoito on järjestetty erillisessä huoneessa Hämeenlinnan kaupun-

gin kustannuksella. Hoidosta vastaa 4H-yhdistys. Vapaaehtoisten mukaan lastenhoito on toiminut hyvin, vaikka joillain vanhemmilla on ollut aluksi vaikeuksia jättää lapsia hoitoon. Vapaaehtoiset uskovat, ettei opetustilanne sujuisi niin hyvin, jos kaikki lapset olisivat samassa tilassa äitiensä kanssa.

Osallistujamäärän vaihtuvuus on tuottanut jonkin verran ongelmia lastenhoidon järjestämiselle, mutta hoitajien vähyyttä on voitu tarvittaessa paikata Kumppanuustalon muilla vapaaehtoisilla tai työharjoittelijoilla. Lastenhoidon järjestäminen Hämeenlinnassa poikkeaa muista Luetaan yhdessä -verkoston ryhmistä, sillä Hämeenlinnan kaupunki on päättänyt panostaa siihen omia varojaan.

Yhteydet muihin palveluihin

Hämeenlinnan esimerkkiryhmä keskittyy toiminnassaan kielenopettamiseen, eikä ole järjestänyt esimerkiksi tutustumiskäyntejä erilaisiin julkisiin palveluihin. Henkilökohtaisen ohjauksen antaminen ei varsinaisesti kuulu vapaaehtoisten tehtäviin, mutta usein syntyy tilanteita, joissa vapaaehtoiset auttavat osallistujia monissa arkielämään liittyvissä kysymyksissä. Ryhmässä on käynyt muutaman kerran vieraita, mutta tilanteita ei ole pidetty onnistuneina. Vierailijoiden pitäisi vapaaehtoisten mukaan kiinnittää enemmän huomiota sanoman ja ilmaisun selkeyteen.

Hämeenlinnan kaupungin palveluisa tiedetään Luetaan yhdessä -verkoston toiminnasta ja ryhmiin osataan ohjata. Tässä mielessä yhteydet muihin palveluihin ovat hyvät. Kumppanuustalolla toimii useampia eri järjestöjä, mikä mahdollistaa erilaisten yhteistyömuotojen kehittämisen. Tosin vapaaehtoisvoimin pyörivälle toiminnalle ei voi ulkoapäin asettaa erityisiä kehittämis-tavoitteita.

Tulokset ja seuranta

Hämeenlinnan ryhmä raportoi toiminnasta Luetaan yhdessä -verkoston

ohjeiden mukaisesti. Luetaan yhdessä -verkosto kokoaa raporteista vuosikatsauksia rahoittajaa varten. Oppimistuloksia ei toiminnan luonteen vuoksi seurata systemaattisesti, mutta vapaaehtoisille kertyy havaintoja osallistujien osaamisen kehittymisestä. Vapaaehtoiset ovat keränneet osallistujilta palautetta ja he saavat sitä myös spontaanisti. Palautteessa korostuu ennen kaikkea hyvä ryhmähengi ja toiminnan positiivinen ilmapiiri.

Vapaaehtoiset osaavat kertoa tapauksista, joissa kursseille osallistuneet henkilöt ovat siirtyneet esimerkiksi paikallisen ammattioppilaitoksen opiskelijoiksi. Vapaaehtoiset tunnistavat kielenopetuksen haasteellisuuden, mutta korostavat sinnikkyuden merkitystä. Ryhmissä on opittu mm. lukemaan ja kirjoittamaan. Kielitaitoa tärkeämmäksi ovat kuitenkin nousseet muut tavoitteet, joiden kohdalla vapaaehtoiset puhuvat itsetunnosta, keskinäisestä kunnioituksesta ja arvostuksen kokemuksesta. Nämä seikat ovat kohderyhmässä lisääntyneet ja he ovat rohkaistuneet osallistumaan enemmän. Osalle toimintamuoto on ollut ensimmäinen mahdollisuus opiskella suomen kieltä tai ylipäätään opiskella koko elämänkulun aikana.

Tulevaisuudessa vapaaehtoiset haluaisivat eriyttää pidemmälle ehtineitä selkeämmin omaksi ryhmäkseen, jolloin kielenoppiminen voi olla tavoitteellisempaa. Vapaaehtoiset myös korostavat, ettei heidän toimintaansa ole tarkoitettu työikäisille pysyväksi paikaksi, vaan hekin koettavat pitää toiminnassa esillä jatkomahdollisuuksia.

Hämeenlinnan kaupungin näkökulmasta Luetaan yhdessä -verkoston toiminta täydentää kunnan palveluita ja tarjoaa monipuolisempaa toimintaa kohderyhmälle. Tärkeä tulos on vapaaehtoisten kokemus toiminnan merkityksestä heidän omalle elämälleen.

Hyvät käytännöt ja opit

• Kunta voi tukea vapaaehtoistoiminnan järjestämistä monella tapaa. Hämeenlinnan tapauksessa kunnan ostama lastenhoitopalvelu tukee vapaaehtoisten järjestämän koulutuksen vaikuttavuutta

• Toiminnan säännöllinen järjestäminen samassa paikassa ja samaan aikaan muodostaa vähitellen tilanteen, jossa koulutus on hyvin tunnettua ja vakiintunutta, eikä osallistujien tavoittamiseksi välttämättä tarvitse tehdä paljon työtä. Kunta voi tukea osallistujien tavoittamista korostamalla toimintaa esimerkiksi varhaiskasvatuksen, neuvoloiden ja maahanmuuttopalveluiden yhteydessä

• Hämeenlinnan kumppanuustalon kaltaiset paikat ovat sopivia matalan kynnyksen toiminnan järjestämiseen, sillä niissä liikkuu jo muutenkin paljon kohderyhmään kuuluvia ihmisiä ja niissä voi olla tarjolla muuta kohderyhmälle hyödyllistä toimintaa

• Vapaaehtoisten kannalta on tärkeää, että tilassa on selkeä yhteyshenkilö, jonka kanssa he voivat ratkoa toiminnan käytännön järjestelyihin liittyviä kysymyksiä

• Koulutuskerran suunnittelussa tulee olla joustava ja varautua muutoksiin. Tämä on myös tärkeää kommunikoida vapaaehtoisille. Selkeäpiirteisen kielikoulutuksen sijaan toiminnassa voi usein olla kyse kannattelusta, tuesta ja ohjauksesta, joka vaatii erilaista asennoitumista

Yhteystiedot

• **Henna-Maija Syrjälä**, Luetaan yhdessä -verkoston projektipäällikkö, henna-maija.syrjala@luetaanyhdedssa.fi

⁴ Verkostolla on nykyään myös miesryhmiä

4.9 Espoo

Perustiedot

Espoon työväenopisto järjestää yhdessä Espoon kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa ”Suomen kieltä kotona lasta hoitaville vanhemmille” -kursseja. Ke-väällä 2016 oli käynnissä kaksi kurssia, jotka kokoonuivat kahdessa avoimessa päiväkodissa. Työväenopiston ja varhaiskasvatuksen yhteistyönä kursseja on järjestetty vuodesta 2013 alkaen. Kursseja on järjestetty myös Olarin Seurakunnan ja AVO ry:n kanssa. Espoossa toimi vuosina 2011 – 2013 Osallisena Suomessa -hankkeen kautta rahoitettu Vanhemmat mukaan -hanke, jossa kehitettiin vanhempien koulutusmallia. Nykymuotoinen kurssitoiminta jatkaa hankkeessa tehtyä työtä, mutta monet asiat ovat toiminnan vakiintumisen myötä muuttuneet toimintamallissa.

Vanhemmat mukaan -hankkeen resurssit mahdollistivat tasoryhmittäin organisoidut kurssit, jolloin kielenopiskelu oli selvästi tavoitteellista. Hankkeessa lastenhoitopalvelut hankittiin ostopalveluna (SEURE). Hankkeen aikana käytyjen neuvotteluiden perusteella Espoon kaupungin varhaiskasvatus on ottanut vastuulleen tilojen ja lastenhoidon järjestämisen. Toimintaa ei enää järjestetä tasoryhmissä, vaan tärkeämmäksi nähdään lähialueen asukkaiden integroituminen paikallisen asukaspuiston tai avoimen päiväkodin toimintaan. Tämä on myös muuttanut tapaa, jolla lastenhoito on toiminnan yhteydessä järjestetty.

Selvityksen kannalta erityisen mielenkiintoista on toiminnan organisoituminen kahden ammattilaisen yhteistyölle. Lapset ja vanhemmat ovat samassa tilassa, mutta kielenopettajan lisäksi paikalla on myös lastentarhanopettaja tai lastenhoitaja. Osallistujien tulee maksaa 75 euron kurssimaksu. Kurssi sisältää 60 tuntia opetusta ja opiskelijoiden enimmäismäärä on 12.

Tavoite ja tarve

Suomen kieltä kotona lasta hoitaville vanhemmille -kurskien taustalla oleva

yhteiskunnallinen tarve vastaa hyvin muiden selvityksessä läpikäytyjä koulutusmallien perusteluita. Koulutuksen tarpeellisuudesta ja kysynnästä kertoo hanke pohjaisen toiminnan vakiintuminen. Maahanmuuttajien määrän kasvun voi hyvin perustein ennakoida jatkuvan voimakkaana pääkaupunkiseudulla, mikä merkitsee lisääntyvää kysyntää kaikenlaiselle kotoutumista edistävälle toiminnalle. Espoon koulutusmallin kohdalla on lisäksi kiinnitetty huomiota siihen, että toimintaa voitaisiin vielä levittää sellaisille alueille, joissa asuu runsaasti maahanmuuttajaväestöä.

Vanhemmat mukaan -hankkeen aikana kielikoulutukset olivat tavoitteellisempia, sillä niitä pystyttiin organisoimaan tasoryhmittäin. Nykymuotoisissa koulutuksissa kielitaidon rinnalla korostuvat vanhemmuuteen ja osallisuuteen liittyvät tavoitteet.

Tasoryhmistä luopumisen voidaan ajatella vähentävän kielenopetuksen kunnianhimoa, mutta se on helpottanut toiminnan organisoimista alueellisesti, mikä tukee mm. asukkaiden integroitumista oman alueensa avoimen päiväkodin ja asukaspuistojen toimintaan. Toiminnan tavoitteeksi voidaan tällöin asettaa vanhemman ja sitä kautta perheen hyvinvoinnin tukeminen ja lapsen varhaiskasvatukseen siirtymisen sujuvoittaminen. Toiminnan organisoiminen asukaspuistoissa ja avoimissa päiväkodeissa lisää varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemusta monikulttuurisesta työskentelystä.

Osallistujat

Kursseille pitää ilmoittautua ja maksaa 75 euron kurssimaksu. Osallistujia ei jaeta tasoryhmiin, mikä tekee niistä heterogeenisiä ja pitää huomioida opetuksen sisältöjen suunnittelussa. Osallistujien taustat ovat hyvin erilaisia luku- ja kirjoitustaidottomista akateemisesti koulutettuihin naisiin. Toiminta on avointa myös miehille, mutta heitä on osallistunut vain muutamia. Osallistujien lapset ovat lähinnä vauvaikäisiä, mikä on vaikuttanut toiminnan järjestelyihin.

Espoon työväenopisto on koordinoitunut opiskelijarekrytointia, mihin liittyy hallinnollista työtaakkaa (Espoon kou-

lutusmallissa myös laskutus edellyttää hallinnollisista työtä). Opiskelijarekrytoinnissa hyödynnetään varhaiskasvatuksen, maahanmuuttopalveluiden, neuvoloiden ja sosiaalityöntekijöiden verkostoja. Osa osallistujista on voinut ilmoittautua kursseille esimerkiksi sosiaalitoimiston tukemana, jolloin heidän osallistumisensa pitäisi varmistaa ennen kurssin alkua. Koulutuksissa on enemmän poissaoloja kuin koulutusmalleissa, joissa ei tarvitse erikseen huomioida lastenhoitoa.

Koulutus

Espoon työväenopiston suunnittelija-opettaja vastaa kurssien sisällön suunnittelusta ja kielenopettajien työn ohjauksesta. Toimintaa on kehitetty yhdessä varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden kanssa, sillä kielenopettajan lisäksi lastentarhanopettaja tai lastenhoitaja on läsnä samassa tilassa ja osallistuu opetuskerran sisältöjen toteuttamiseen.

Kaikki käynnissä olevat ryhmät ovat A1-tasoisia ja niiden tavoitteena on opiskella suomen kielen perusteita erityisesti arjen välittömien kielitarpeiden näkökulmasta. Kurssi sisältää 60 tuntia opetusta ja se kokoonuu kaksi kertaa viikossa kaksi tuntia kerrallaan (kurssi kestää 15 viikkoa).

Opetus on toiminnallista ja se sisältää paljon lauluja ja leikkejä sekä erilaisia teemoja, joiden yhteydessä voidaan tehdä asioita käsillä (esimerkiksi kierätys ja ajankohtaiset teemat). Kurssien sisällöt keskittyvät erityisesti lapsiperheiden arkisiin tilanteisiin ja asiointiin. Kurssilla ei käytetä erillistä oppikirjaa, vaan soveltaen erilaisia materiaaleja, kuten päiväkodin lukujärjestyksiä ja ilmoitustauluja.

Opetusta tuetaan kotitehtävillä, jotka voivat kannustaa pidemmälle ehtineitä jatkamaan opiskelua omaehtoisesti.

Lastenhoito

Espoon koulutusmallissa lapset osallistuvat toimintaan yhdessä vanhempiensa kanssa. He ovat mukana samassa tilassa, jossa opetusta annetaan. Lastentarhanopettaja tai lastenhoitaja osallistuu kurs-

sin toimintaa kielenopettajan rinnalla ja varmistaa omalla työskentelyllään lasten huomioimisen ja viihtymisen. Espoossa toimintaa toteutetaan avoimissa päiväkodeissa ja asukaspuistoissa, mikä takaa tilojen erinomaisen sopivuuden lapsille. Avoimen varhaiskasvatuksen periaatteiden mukaisesti vanhemmat ovat vastuussa lapsistaan. Kurssille osallistujien lapset ovat enimmäkseen vauvaikäisiä, jolloin he voivat opetuksen aikana olla luontevasti vanhempien sylissä tai leikkiä heidän läheisyydessään.

Espoossa päätettiin luopua Vanhemmat mukaan -hankkeesta käytössä olleesta erillisessä tilassa järjestetystä lastenhoidosta, koska varhaiskasvatuksen työntekijät kokivat pienten lasten erottamisen vanhemmistaan olevan turhan raskas toimenpide. Toiminnan ei nähdä olevan tarpeeksi säännöllistä, että lapset tottuisivat tilanteeseen ja lasten huono viihtyminen aiheuttaa vanhempien poissaoloja. Samassa tilassa toimimisen nähdään olevan hyvä vaihtoehto, mutta osa vanhemmista voi kaivata selkeämpää mahdollisuutta keskittyä tavoitteellisempaan opiskeluun.

Espoossa kurssit järjestetään avoimien päiväkotien ja asukaspuistojen tiloissa, jotka suljetaan kurssin ajaksi muulta käytöltä. Tämä tarkoittaa sitä, ettei toimintaan tarvitse varhaiskasvatuksen osalta ohjata ylimääräisiä resursseja, mutta toiminnan luonne tulee huomioida yksikkökohtaisia suoritustiloja vertailtaessa. Toiminnan ylläpitäminen ja kehittäminen edellyttävät yksikön johtajan ja työntekijöiden aktiivisuutta. Jatkossa Espoossa on tarve selvittää, voisiko toimintaa laajentaa muille asuinalueille, joissa asuu runsaasti maahanmuuttajia.

Yhteydet muihin palveluihin

Koulutusmalli rakentuu Espoon työväenopiston ja Espoon kaupungin varhaiskasvatuksen yhteistyölle. Kursseilla on siis hyvin vahva yhteys varhaiskasvatukseen. Koulutukseen osallistuneet vanhemmat saavat tietoa päiväkodeista ja heidän luottamuksensa toimintaan voi kasvaa. Lapset saavat kokemusta ryhmässä olemisesta ja suomenkielisestä ympäristöstä. Yhdessä nämä vaikutukset tukevat

sekä vanhempia että lapsia toimimaan myöhemmin varhaiskasvatuksen kanssa.

Kursseilla on järjestetty tutustumisretkiä muihin palveluihin, kuten Kierätyskeskukseen ja kirjastoon. Opinto-ohjaaja on käynyt kursseilla kertomassa muista koulutusmahdollisuuksista. Toiminnan edetessä ja luottamuksen kasvetta, vanhemmat saattavat kysyä opettajilta monenlaisia asioita, jolloin heille mahdollisuuksien mukaan annetaan ohjausta.

Tulokset ja seuranta

Toiminnasta on kerätty jonkin verran palautetta, mutta erillistä oppimisen lopputestausta tai opiskelijoiden jatkopolkujen seurantaa ei ole järjestetty. Haastattelavat ovat korostaneet erityisesti erilaisia yksilöiden ja perheen hyvinvointiin sekä ryhmäytymiseen liittyviä vaikutuksia.

Kurssien osallistujat ovat saaneet yhteisöllisyyden ja vertaistuen kokemuksia ryhmästä. Monelle koulutuskerrat ovat voineet olla ainoita mahdollisuuksia tavata muita samassa tilanteessa olevia ihmisiä. Haastattelujen perusteella toiminnan onnistuminen on pitkälti kiinni ryhmäytymisen onnistumisesta. Erään kurssin aikana ryhmä muodostui niin tiiviiksi, että sen ympärille perustettiin yhdistys.

Toiminnan järjestäminen lähialueen asukaspuistossa tai avoimessa päiväkodissa voi lisäksi houkutella kotona lastaan hoitavan vanhemman osallistumaan avoimen varhaiskasvatuksen muuhun toimintaan ja auttaa häntä entisestään tutustumaan sekä muihin maahanmuuttajiin että kantasuomalaisiin vanhempiin ja kehittämään omaa tukiverkostoaan. Toiminnan tärkeimpänä perusteluna pidetään huomion kiinnittämistä perheen hyvinvointiin, joka näkyy tulevaisuudessa myös lapsille syntyvinä hyötyinä.

Hyvät käytännöt ja opit

- Kurssimuotoinen toiminta, jolla on selkeät kielitaitoon liittyvät tavoitteet, voidaan järjestää myös niin, että lapset ovat läsnä opetustilanteessa. Varhaiskasvatuksen työntekijän osallistuminen tuo toimintaan uudenlaista sisältöä ja tukee opetuksen eriyttämistä pienryhmiin

- Kunnan varhaiskasvatus on erinomainen kumppani kotona lastaan hoitavien vanhempien koulutusmalleille, sillä sitä kautta on helppoa järjestää asianmukaiset tilat ja työntekijät. Lisäksi toimintamallien oletettujen hyötyjen perusteella kunnilla tulisi olla intressejä toiminnan edistämiseen. Vanhempien ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen voi ehkäistä syrjäytymistä sekä ensimmäisessä että toisessa polvessa
- Varhaiskasvatuksen kanssa tehtävää yhteistyötä on tukenut koulutuskertojen sisältöjen yhteinen suunnittelu. Varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden näkemykset ja kokemukset ovat selkeästi vaikuttaneet toiminnan järjestämistapoihin
- Mikäli esimerkiksi toinen viranomainen on ilmoittanut henkilön toimintaan, on hänen osallistumisensa ensimmäisille kerroilla vielä syytä varmistaa esimerkiksi erillisellä alkuhaastattelulla, jonka yhteydessä osallistujalle voidaan kertoa kurssin tavoitteista ja käytännön järjestelyistä
- Monet toiminnan oletetuista hyödyistä perustuvat ryhmän positiivisiin vaikutuksiin ja vertaistukeen. Tämän takia on oleellista kiinnittää erikseen huomiota ryhmäyttämiseen ja varata siihen riittävästi aikaa. Kurssimuotoinen toiminta voi tukea ryhmän muodostumista paremmin kuin matailan kynnyksen toiminta, jossa osallistujien vaihtuvuus voi olla suurta

Yhteystiedot

- Laura Hartikainen**, Suunniteluopettaja, Espoon työväenopisto, laura.hartikainen@omnia.fi

5. Koulutusmallien tarkastelu valtakunnallisesta näkökulmasta

5.1 Koulutusmalleja yhdistävät ja erottavat tekijät

Selvitystyössä läpikäytyjä koulutusmalleja sekä yhdistää että erottaa joukko niiden organisoitumista ja toimintaa kuvaavia tekijöitä. Koulutusmalleille on yhteistä niiden kohderyhmä. Kaikkiin toimintoihin osallistuu etenkin kotona lapsiaan hoitavia maahanmuuttajajäitejä. Miehet ovat tervetulleita osaan toimintamuodoista, mutta heidän osuutensa on todellisuudessa hyvin pieni. Pienten lasten äitien lisäksi erityisesti matalan kynnyksen toimintamuotoihin osallistuu myös vanhempia maahanmuuttajanaisia. Osalla kotoutumisaika taas on saattanut jo umpeutua, mutta edellytykset esimerkiksi tutkintoon johtavaan koulutukseen tai työelämään siirtymiseen eivät ole täyttyneet.

Muodostuneet ryhmät ovat lähtökohdiltaan hyvin heterogeenisiä. Osallistujien suomen kielen taitotasojen ja koulutustaustojen vaihtelevuus vaikeuttaa koulutusten suunnittelua. Ratkaisuja on haettu kurssien jakamisesta tasoryhmiin ja joustavasta pienryhmisistä tapahtuvasta opetuksesta.

Ohjautuminen koulutuksiin tapahtuu monia reittejä, joista tärkeimpiä ovat maahanmuuttajien omat verkostot ja ohjaus esimerkiksi neuvoloiden ja maahanmuuttopalveluiden kautta. Koulutuksia mainostetaan koulutuksenjärjestäjien kotisivuilla ja koulutustietoa kokoavissa kanavissa, esimerkiksi Finnishcourses.fi -sivustolla. Koulutukset näkyvät niiden järjestämispaikoilla, esimerkiksi monikulttuuriset kohtaamispaikat, erilaiset kumppanuustalot, avoimet päiväkodit jne., joissa voi liikkua jo valmiiksi paljon maahanmuuttajia.

Kaikissa tarkemmin tarkastelluissa koulutuksissa on järjestetty lastenhoito jollain tavalla tai erityisesti ilmaistu, että lapset voi ottaa mukaan koulutukseen. Suurimmassa osassa malleja hoito on järjestetty opetustilasta erillisessä huoneessa. Lastenhoidosta vastaavat käytännössä joko kuntien varhaiskasvatuksen henkilöstö tai vapaaehtoiset, työharjoittelijat ja opiskelijat. Muutamassa tapauksessa lastenhoito on hankittu ostopalveluna.

Selkein koulutusmallien ero liittyy toiminnan rahoituksen ja organisoinnin tapaan. Kunnat, esimerkiksi työväenopistojen kautta, ovat organisoineet tavoitteellisempaa toimintaa, jolla on selkeä alku- ja loppuhetki. Tällaisille kurseille ilmoittaudutaan ja ne kokoontuvat säännöllisesti noin kaksi kertaa viikossa 2-3 tunnin ajan. Kunta vastaa toiminnan kustannuksista ja on tyypillisesti järjestänyt lastenhoidon varhaiskasvatuksen kautta.

Osa koulutusmalleista puolestaan noudattaa matalan kynnyksen periaatetta. Toiminta on luonteeltaan jatkuvaa ja tapaamiskertoihin voi tulla ilman ilmoittautumista. Toiminta ei muodosta kokonaisuutta, vaan yksittäiset tapaamiskerrat ovat toiminnan ydin. Tarkastelluissa koulutusmalleissa järjestöt vastaavat näiden koulutusmallien toiminnasta ja ne saavat rahoituksensa lähinnä RAY:ltä. Osa koulutuksista perustuu lähes täysin vapaaehtoisten työpanokseen, jonka toteutumisen mahdollistaa RAY:n rahoittaman järjestön ja kunnan tuki koordinaatio- ja tila-asioissa. Matalan kynnyksen toimintamuodot kokoontuvat tyypillisesti kerran viikossa 2 – 3 tunnin ajan.

Kaikille koulutusmalleille on yhteistä, että niiden ydinajatus on kielitaidon kehittäminen. Tämä on tärkeä huomio erityisesti matalan kynnyksen jatkuvien

toimintamuotojen kohdalla. Ne eivät ole pelkästään kokoontumista, vaan niissäkin hyödynnetään strukturoitua otetta kielinoppimiseen. Kuntavetoisissa ja kurssimuotoisissa koulutuksissa opettajat ovat palkattuja kieltenopettajia. Matalan kynnyksen toiminnassa opetuksesta vastaavat usein vapaaehtoiset, mutta monilla heistä voi olla opettajatausta. Näissä koulutusmalleissa vapaaehtoisten suuri määrä voi mahdollistaa opetuksen yksilöllisen eriyttämisen.

Kielenopetuksen näkökulmasta koulutusmalleissa korostetaan alkeita ja arjessa heti hyödynnettävää kielitaitoa. Opetus on toiminnallista ja siihen saatetaan sisällyttää esimerkiksi paljon lauluja ja toiminnallisia taukoja ja käsillä tekemistä. Kurssimuotoisten koulutusmallien voi katsoa olevan kielitaidon kehittymisen osalta tavoitteellisempia kuin matalan kynnyksen toimintamuotojen. Tämä johtuu lähinnä siitä, että kurssimuotoisessa toiminnassa samat henkilöt osallistuvat toimintaan varmemmin kerrasta toiseen ja heidän kehitystään voidaan seurata systemaattisemmin. Lisäksi koulutusta on jaettu tasoryhmiin. Kaikissa koulutusmalleissa opetuksen suunnittelussa korostetaan joustavuutta sekä koulutusmallin että yksittäisen koulutuskerran kohdalla. Poissaoloja tulee enemmän kuin muussa kieli- tai kotoutumiskoulutuksessa. Osallistujia voidaan kannustaa tekstiviesteillä tai haastatteluilla, mutta toiminta ei ole velvoittavaa ja siitä voidaan jäädä pois pitkäksikin aikaa. Koulutukset ovat mitoitustaan varsin samankaltaisia (1 – 2 kertaa viikossa noin 2 – 3 tunnin ajan), mikä tukee kohderyhmän osallistumista lastenhoitovastuusta huolimatta.

Koulutusmallien toiminnasta raportoidaan säännöllisesti rahoittajille.

Kielitaidon kehitystä korostavat mallit

- Lähinnä kuntien järjestämää toimintaa, esimerkiksi työväenopistot ja varhaiskasvatus yhdessä
- Kurssimuotoista toimintaa, jolla alku ja loppu sekä ilmoittautuneet osallistujat. Mahdollisuus asettaa oppimiseen liittyviä tavoitteita (ml. tasoryhmät)
- Järjestäminen edellyttää palkkaresursseja usein sekä opetuksessa että lastenhoidossa. Osallistujamäärät suhteellisen pieniä, koska lastenhoito asettaa rajoituksia
- Toiminnalla tavoitellaan kielitaidon kehitystä, mutta sosiaaliset hyödyt hyvin merkittäviä (esimerkiksi ystävyysuhteiden muodostuminen ja lähiympäristössä liikkuminen)
- Toiminnan yhteydessä voidaan tutustua ja ohjata sekä vanhempaa että lasta kunnan muihin palveluihin
- Mahdollisuus käsitellä työelämää sekä tukea osallistujien ohjaamista jatkokoulutuksiin

Sosiaalisia tavoitteita korostavat mallit

- Kolmannen sektorin toimijat (esimerkiksi Luetaan yhdessä-verkosto ja “keskukset”) kuntien tukemana
- Jatkuvaa ryhmätoimintaa, jossa tärkeintä kaikkien mahdollisuus osallistua. Osallistujat voivat vaihdella kerrasta toiseen
- Toiminta voi perustua vapaaehtoisein, jos järjestäminen ei vaadi laajoja resursseja. Kunnat (ja RAY) tukevat mm. tiloja
- Toiminnalla saavutetaan erityisesti sosiaalisia hyötyjä ja se kattaa ryhmiä, jotka ovat pysyvästi työmarkkinoiden ulkopuolella
- Toiminnalla tavoitellaan osallisuutta, hyvinvointia sekä kiinnittymistä omaan ympäristöön ja palveluihin. Hyödyt pitää nähdä koko perheen kautta
- Myös kielitaitoon liittyvät tavoitteet ovat mahdollisia. Tapaamiskerta voi olla hyvinkin laadukas ja sisältää yksilöllistä ohjausta

Seurantatiedoissa on sekä määrällisiä että laadullisia asioita. Tyypillisesti seurataan osallistujien määriä, poissaoloja ja toimintaa kehittävää palautetta. Osallistujien jatkopolkujen ja etenkin hyvinvoinnin kehittymisen todentaminen on vaikeaa, eikä siihen ole perustelua käyttää toiminnan tarvitsemia resursseja, ellei arviointitietoa hyödynnetä esimerkiksi laajempien kunnallisten palvelujärjestelyjen suunnitteluun.

Kielitaidon kehittyminen on koulutustoiminnan lähtökohta, mutta tavoitteita ei monessakaan koulutusmallissa aseteta kovin korkealle ja tavoitteiden toteutumisesta ei useassa koulutusmallissa ole täsmällistä tietoa. Osalle osallistujista nopeampi eteneminen on tärkeää, jolloin eri koulutusmalleissa on tapoja eriyttää opetusta tai kannustaa osallistumaan myös muuhun kielitaitoa kohentavaan toimintaan.

Käytännössä kaikkien koulutusmallien toiminnan perusteluissa tunnustetaan laajempia yhteiskunnallisia tavoitteita, jotka liittyvät vanhempien hyvinvoinnin ja osallisuuden kehity-

tymiseen ja sitä kautta koko perheen tilanteen tukemiseen. Kielenopetuksen rinnalla monessa toimintamuodossa korostuvat yhteydet muihin palveluihin ja ohjaukseen. Lastenhoidon järjestäminen mahdollistaa lasten kehityksen ja kasvun tukemisen.

Edellä esitetty yhteenveto koulutusmallien ominaispiirteistä kannustaa jäsentämään toiminnan kahteen kategoriaan. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat **kielitaidon kehitystä korostavat mallit**, joita yhdistää tietynlainen kurssimuotoisuus ja kuntavetoisuus. Tosin kurssimuotoisuuskin voi olla joustavasti toteutettua esimerkiksi vastaanottavan ryhmän toimiessa non-stop -periaatteella. Toiseen ryhmään kuuluvat **sosiaalisia tavoitteita korostavat mallit**, joita järjestöt organisoivat matalan kynnyksen periaatteella.

Tärkeää on huomata, että molempien mallien lähtökohtana on systemaattinen kielenopetus ja kaikissa malleissa kiinnitetään huomioita sosiaalisiin tavoitteisiin ja tunnistetaan niihin liittyviä tuloksia. Kyse on ennemminkin siitä, että kurssimuotoisessa toiminnas-

sa on mahdollista asettaa selkeämpiä tavoitteita opetuksen sisällölle, kun osallistujajoukko on tarkemmin rajattu. Non-stop -periaatteella toiminnassa olevissa matalan kynnyksen koulutusmalleissa voidaan puolestaan tavoittaa laajaa joukko ihmisiä, mikä korostaa enemmän toiminnan sosiaalisia vaikutuksia. Yllä on hahmotettu toimintamallien eroja.

Koulutusmallien kategorisoiminen kahteen ryhmään on tässä selvityksessä työkalu, joka auttaa paremmin hahmotamaan erilaisen toiminnan merkitystä ja etenkin sen valtakunnallisen kehittämisen mahdollisuuksia. Kategorisointi voi tukea alueellisen tai paikkakunta-kohtaisen tilanteen analyysia ja siihen perustuvien tavoitteiden asettamista.

5.2 Havaintoja koulutustoiminnan merkityksestä

Edellä esitetty kategorisointi kielitaidon kehitystä korostaviin malleihin ja sosiaalisia tavoitteita korostaviin malleihin nostaa esille erityisesti toiminnan organisointiin liittyviä vaihtoehtoja. Mihin tahansa koulutusmuotoon osallistuminen kehittää kielitaitoa ja luo mahdollisuuksia hyvinvoinnin lisääntymiselle. Koulutusmalleissa korostuvat arkiset kielenkäyttötilanteet ja sanastot. Toiminnan painotus ja intensiteetti kuitenkin vaihtelee.

Koulutusmallien tavoitteena on tyypillisesti suomen kielen alkeiden ja luku- ja kirjoitustaidon opettaminen. Osassa malleja tasoryhmät mahdollistavat tavoitteellisemman opiskelun ja kehitteillä on intensiivikursseja edistyneemmille ja nopeille oppijoille. Pidemmälle edistyneitä ja vankan koulutustaustan saaneita voidaan tukea eriyttämällä opetusta ja kannustamalla omaehtoiseen opiskeluun.

Työllistymistä ei pidetä koulutusmalleissa aktiivisesti esillä, mutta toiminta voidaan kuitenkin nähdä eräänlaisena ensimmäisenä askeleena kohti työmarkkinoita. Ajatus työelämästä voi olla osalle osallistujista etäinen, jolloin teeman käsittely auttaa rakentamaan työidentiteettiä ja auttaa näkemään, että työelämään osallistuminen on mahdollista ja sitä myös odotetaan. Osallistujien jatkopolkuja ei ole seurattu koulutusmalleissa systemaattisesti, mutta erityisesti muun koulutuksen esittely on merkittävässä roolissa osassa toimintamalleja. Toimintaan osallistuminen rakentaa edellytyksiä erilaisille jatkopoluille. Koulutusten suhteellinen merkitys voi olla hyvin suuri, koska monelle ne ovat ensimmäinen mahdollisuus opiskella suomen kieltä ja ensimmäinen kosketuspinta kodin ulkopuoliseen suomalaiseen yhteiskuntaan.

Kielitaidon kehittymisen rinnalla korostuvat toiminnan sosiaaliset merkitykset. Osallistujien kuvataan saaneen osallistumisesta itseluottamusta ja rohkeutta vastata omista asioistaan itsenäisemmin.

Ryhmän merkitys on suuri. Voimaannuttava yhteisöllisyys ja vertaistuki voivat auttaa ratkaisemaan erilaisia haasteita. Toiminnassa voidaan erikseen kiinnittää huomiota ohjaukseen ja neuvontaan.

Koulutusmalleilla on selvä tasa-arvo tehtävä. Ne tarjoavat erityisesti pienten lasten äideille kotoutumisen ja osallisuuden kokemuksia. Äitien kantaessa suuremman vastuun perheen lastenhoidosta he jäävät nykyisessä järjestelmässä vaille kotoutumista tukevia toimintoja. Tämän tasa-arvokysymyksen ratkaiseminen näyttää tällä hetkellä edellyttävän kohdennettujen palveluiden suuntaamista kotona lapsiaan hoitaville vanhemmille – usein käytännössä äideille.

Koulutusmallit voivat järjestämissä paikkojensa kautta tarjota osallistujille yhteyksiä muunlaiseseen harrastus- ja koulutustoimintaan sekä tehdä tutuksi alueen palveluita kuten avoimia päiväkotia. Lapset totuttavat olemaan ryhmässä ja toimimaan suomenkielisyysympäristössä. Tämä voi helpottaa heidän siirtymistään varhaiskasvatukseen tulevaisuudessa.

Toiminnan yhteydet työelämään tai tutkintotavoitteellisiin koulutuksiin siirtymiseen eivät ole suoraviivaisia ja tällaisten tavoitteiden asettaminen ei osallistujien elämäntilanteesta tai joissain tapauksessa koulutustaustasta johtuen ole aina realistista. Hyvinvoinnin ja itseluottamuksen lisääntyminen on kuitenkin ensimmäinen askel työllistymisessä ja osallisuudessa. Se voi nopeuttaa siirtymistä työelämään tai koulutukseen myöhemmin.

Koulutusmallien perusteluissa korostuu toisen sukupolven tilanne. Tukemalla äitiä tuetaan koko perhettä. Suomessa on vielä suhteellisen vähän toisen polven maahanmuuttajia, mutta on viitteitä, että esimerkiksi heidän koulumenestyksensä olisi kantasuomalaisia heikompaa⁵. Yksi tapa kuroa eroa umpeen on varmistaa, että maahanmuuttajavanhemmilla on edellytykset tukea lapsiaan koulunkäynnissä.

Kuntien ja valtion näkökulmasta panostaminen kotona lapsiaan hoitavien vanhempien koulutukseen edistää kotoutumisen ja työllisyyden lisäksi sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisyä.

5.3 Koulutustoiminnan organisoimisessa huomioitavat asiat

Kotona lapsiaan hoitavien vanhempien koulutuksia organisoidaan useilla eri tavoilla. Ei ole tarkoituksenmukaista osoittaa yhtä oikeaa toimintamallia, vaan erityisesti suuremmilla kaupunkiseuduilla erilaiset toimintatavat täydentävät toisiaan. Koulutuksissa voidaan painottaa eri asioita, opiskelijat voivat osallistua niihin eri intensiteetillä ja koulutuksiin voidaan yhdistää muita palveluita. Tarvittaessa henkilöitä voidaan kannustaa osallistumaan useampaan eri toimintamuotoon. Selvityksessä on käyty läpi, millaisia toimintatapoja ja ratkaisuja eri koulutusten organisoinnissa on hyödynnetty.

Koulutustoiminnan onnistumisen nähdään olevan vahvasti sidoksissa lasten viihtymiseen. Jos lapset eivät viihdy heille järjestetyssä hoidossa, vanhempien on vaikea keskittyä opiskelutilanteeseen. Lastenhoito voidaan järjestää usealla eri tavalla. Tärkeä on varmistua tilojen soveltuvuudesta ja turvallisuudesta. Osassa koulutusmalleja lapset ovat mukana opetustilanteessa, joten opettajien ja osallistujien on mahdollista sopeutua myös tällaiseen järjestelyyn. Lapsia huomioidaan toiminnan järjestelyissä lisäksi monin pienemmin yksityiskohdin kuten aikataulujen, taukojen ja hoitotilojen osalta.

Koulutusten järjestäjillä on koulutuspaikkojen sijainnista erilaisia näkemyksiä. Toimintaa halutaan tuoda lähelle osallistujia, jotta osallistuminen olisi helppoa ja sijainti tukisi ihmisten kiinnittymistä ympäröivään yhteisöön (esimerkiksi avoimet päiväkodit ja asukaspuistot). Toisaalta osa koulutusten järjestäjistä kokee, että toiminta kannattaa nimenomaan viedä kaupunkien keskustoihin, jolloin osa osallistujista voi saada rohkeutta ja itseluottamusta kulkea paikkakunnalla kodin ulkopuolella ja oma asuinpaikka tulee laajemmin tutuksi.

⁵ VTV, 2015: Maahanmuuttajaoppilaat ja perusopetuksen tuloksellisuus. Tuloksellisuuskertomus 12/2015. Valtiontalouden tarkastusvirasto

Koulutukset ovat intensiteetiltään hyvin samankaltaisia. Toimintaa järjestetään 1-2 kertaa viikossa noin 2-3 tunnin ajan. Tällaisen ohjelman koetaan mahdollistavan pienten lasten vanhempien osallistumisen ilman liian suurta rasitusta. Toiminnan keskeiseksi ohjenuoraksi voidaan asettaa kotoutumisen, pienten lasten hoidon ja laajemmin perhe-elämän yhdistäminen. Pienten lasten hoitoon liittyvistä syistä toimintaan osallistumiseen voi tulla pitkiäkin taukoja ja keskeyttämiä on runsaasti. Osallistumisen varmistamiseksi on kuitenkin erilaisia keinoja kuten esimerkiksi muistutusviestit ja haastattelut ennen kurssin alkua.

Poissaolot tai osallistujien suuri vaihtuvuus tulee huomioida opetuksen sisällöissä. Koulutuksenjärjestäjät korostavat joustavuutta. Matalan kynnyksen toiminnassa tapaamiskerran sisältöjä ei kannata suunnitella liian yksityiskohtaisesti, vaan varautua toimimaan tarpeen mukaan. Henkilöiden määrä voi vaihdella tapaamiskerrasta toiseen, mikä vaikuttaa mahdollisuuksiin eriyttää opetusta. Toiminnan luonne on tärkeä viestiä selkeästi opettajille ja vapaaehtoisille. Työssä voi selväpiirteistä opetusta enemmän olla kyse ihmisten kohtaamisesta ja tukemisesta, mikä edellyttää tietynlaista asennoitumista työhön.

Matalan kynnyksen toiminnan suunnittelussa tärkeää on huomioida järjestämisspaikkojen tarjoamat muut mahdollisuudet. Erilaiset toimintakeskukset ja monikulttuuriset tilat voivat ylläpitää hyvinkin laajaa toimintaa, johon koulutuksiin osallistuvaa kohderyhmää voi ohjata tutustumaan. Mitä laajempaa toimintaa koulutusmallin ympärillä on, sitä enemmän kohderyhmällä on mahdollisuuksia osallistua erilaiseen kotoutumista tukevaan toimintaan.

Kuntavetoisen toiminnan kohdalla merkittävään rooliin nousevat toimintaan liittyvät suunnitelmat ja päätöksentekoprosessit. Miten koulutus tukee kunnan omia strategisia tavoitteita ja miten toiminnasta pitää raportoida kunnan päätöksentekijöille? Keskeistä on kehittää yhteistyösuhteita eri hallinnonalojen kanssa koulutuksen, ohjauksen ja lastenhoidon

yhdistämiseen. Erityisesti yhteistyö kuntien varhaiskasvatuspalveluiden kanssa on luonteva väylä toiminnan käynnistämiseen.

Koulutuksia järjestävän tahon on syytä huomioida, että vanhemmilla on riski kotihoidon tuen menettämiseen, jos koulutukset katsotaan Kelan toimesta lastenhoidolliseksi toiminnaksi. Selvityksen yhteydessä toteutetuissa haastatteluissa tuotiin esille, että riski kasvaa, jos toiminta luokitellaan virallisesti kerhotoiminnaksi. Esimerkiksi Vantaalla päädyttiin siihen, että toimintaa ei tarvitse luokitella kerhotoiminnaksi, koska toiminta järjestetään avoimissa päiväkodeissa. Toimintaa ei tämän vuoksi tarvitse katsoa hoidolliseksi toiminnaksi, kun sekä lapsi että vanhempi osallistuvat toimintaan samanaikaisesti ja lisäksi vanhempi on lapsen välittömässä läheisyydessä. Tällöin haastatteluissa esitettyjen näkemysten mukaan riskiä kotihoidon tuen menettämiseen ei ole.

Haastatteluissa tuotiin esiin myös muita sellaisia seikkoja, jotka nykyiseltään voivat aiheuttaa hankaluuksia. Jos henkilö on siirtymässä vanhempainvapaalta aktiiviseksi työnhakijaksi, mutta kotoutumisaika on päättynyt, on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, miten henkilön kielen opiskelu katsotaan sivutoimiseksi, koska omaehtoisina opintoina (laki julkisesta yritys- ja työvoimapalvelusta) ei nykyiseltään tueta kielen opiskelua. Toisaalta pienten lasten vanhemmille suunnatut koulutusmallit saatetaan rakentaa niin kevyiksi, että ne eivät taas sovellu kotoutumislain mukaiseksi omaehtoisiksi opinnoiksi. Haastatteluissa tuotiin lisäksi esille, että ei ole selvää kokonaiskäsitystä siitä, millaisia mahdollisesti erilaisia alueellisia käytäntöjä on sen osalta, otetaanko työvoimapoliittisena aikuiskoulutuksena toteutettuun kotoutumiskoulutukseen äitiyslomalle jääviä henkilöitä. Esimerkiksi jos henkilö kertoo jäävänsä äitiyslomalle eikä siten ehdi käydä loppuun ensimmäistä kotoutumiskoulutuksen moduulia (60 op), ei häntä tässä tilanteessa joillain alueilla valita koulutukseen, vaan hän voi tulla valituksi koulutukseen työnhakijaksi palaamisen jälkeen.

Haastatteluissa ennakoitiin, että TE-palveluilla on jatkossa vähän mah-

dollisuuksia palveluilla niitä, jotka eivät ole enää kotoutumislain piirissä, mutta joiden suomen kielen taito kaipaava vahvistamista. Oletettavasti jatkossa TE-palveluiden resurssit (ml. kotoutumiskoulutukset) suuntautuvat mm. vasta maahan tulleisiin turvapaikanhakijoihin, jotka saavat oleskeluluvan. Tämä korostaa muutoin järjestetyn tavoitteellisen kielikoulutuksen tarvetta. TE-toimiston asiakkaille ongelmaksi muodostuu myös opiskelun rahoittaminen: työtön työnhakija ei voi opiskella kieltä täyspäiväisesti menettämättä työmarkkinatukea, mikä ei luonnollisesti kannusta opiskelemaan.

Koulutusmallien tarkemman tarkastelun perusteella on koottu oheiset suositukset, joiden noudattaminen tukee uutta koulutuksenjärjestäjää toteuttamaan toiminta onnistuneesti:

- Koulutus on liitettävä osaksi laajempaa strategiaa kuten esimerkiksi kunnan kotouttamisohjelmaa. Kytkeä strategiaan luo mahdollisuuksia riittävän budjetin varmistamiselle. Lisäksi itse koulutukselle on määriteltävä tarkemmat tavoitteet, kuten esimerkiksi arjen kielitaito ja itsenäinen asioiden hoito
- Koska koulutusmalleista on jo paljon kokemuksia eri puolella Suomea, kannattaa tutustua eri sovelluksiin ja verkostoitua kokeneiden toimijoiden kanssa. Yhtenä lähtökohtana voi toimia tämä selvitys. Hyvien käytäntöjen hyödyntäminen on sekä kustannustehokasta että vaikuttavaa. Verkostot on luotava esimerkiksi kunnan sisälle eri toimialueiden välille
- Alusta pitäen on tärkeintä rakentaa pysyvää toimintaa, jotta koulutukselle syntyy jatkumo. Tämä parantaa tiedottamisen ja markkinoinnin mahdollisuuksia ja lisää koulutuksen tunnettuutta maahanmuuttajaväestön keskuudessa
- Koulutuksen toteutuksessa on keskeistä toiminnan ammattimaisuus. Ammattimaisuuden tulee näkyä kielen opetuksessa, lastenhoidossa ja ohjauksessa. Lasten tarpeiden huomioiminen on onnistuneen koulutuksen edellytys. Laadukas

- toiminta houkuttelee osallistujia ja tukee siten vaikuttavuutta
- Toimintaa tulee seurata, arvioida ja kehittää saatujen kokemusten ja asiakkailta saatavan palautteen perusteella
- Käytettävien tilojen tulee olla toimintaan soveltuvat. Soveltuvuutta vanhempien näkökulmasta tulee tarkastella sekä sosiaalisten tavoitteiden että kielen oppimisen tavoitteiden näkökulmasta. Lisäksi lastenhoidon tilojen tulee olla toimintaa aidosti tukevia. Hyviä ratkaisuja voi olla monenlaisia
- Tilojen sijainnissa kannattaa ottaa huomioon useita tekijöitä kuten esimerkiksi muiden asiakkaille tärkeiden toimintojen sijainti samassa paikassa tai lähellä, palvelun saatavuus liikenteellisesti sekä lastenhoidon ja kielikoulutuksen tarkoituksenmukainen läheisyys
- Toiminnassa tarvitaan kielen opettamisen osaamisen ohella myös kotoutumisen ohjauksen / sosiaaliohjauksen osaamista. Mikäli resurssit sen mahdollistavat, voi toimintaa kytkeä opettajan ohella esimerkiksi omakielistä ohjausta. Opettajalla voi olla S2-opettajaosaamisen ohella osaamista ohjauksessa. Tällaiset osaamisyhdistelmät mahdollistavat mielekkään ja tarkoituksenmukaisen koulutuksen sisällöllisen suunnittelun
- Yksittäisten koulutuskertojen sisällön suunnittelussa tulee olla joustava – erityisesti jos kyseessä on matalan kynnyksen toiminta. Koulutuskerrat eivät välttämättä toteudu ennakoidulla tavalla, jolloin koulutuksesta vastaavilla henkilöillä tulee olla taitoa sopeutua tilanteeseen
- Koulutusten organisoiminen tasoryhmittäin on kielenoppimisen kannalta tehokkain ratkaisu ja sitä kannattaa harkita, mikäli se on luontevasti toteutettavissa. Tasoryhmien toteuttaminen on vaikeaa, koska koulutuksissa on huomioitava monta eri näkökulmaa: lastenhoito, koulutuspaikka, kohderyhmän tavoittaminen ja potentiaalisten osallistujien määrät.

- Ilman tasoryhmiäkin toimintaan voidaan eriyttää erilaisten menetelmien avulla yhden kurssin tai tapaamiskerran puiteissa
- Erityistä huomiota tulee kiinnittää monipuoliseen ja monikanavaiseen markkinointiin sekä kasvotusten tapahtuvaan tiedottamiseen, mikäli koulutusmallissa on kyse avoimista ryhmistä, joihin pääsy ei edellytä esimerkiksi ohjausta kunnan sosiaalipalveluista. Markkinointi on rakennettava kohderyhmälähtöisesti paikallisesta tai alueellisesta maahanmuuton profiilista riippuen
- Mikäli paikkakunnalla toimii useampia koulutusmalleja, esimerkiksi kunnan järjestämänä ja kolmannen sektorin järjestämänä, tulee toimijoiden välillä olla hyvä yhteistyö ja tiedonkulku, jotta kokonaisuus muodostaa kohderyhmän kannalta järkevän kokonaisuuden ja osallistajat ohjautuvat tarkoitukseenmukaiseen toimintaan.

5.4 Koulutusmallien kustannukset

Koulutuksia järjestäviltä tahoilta pyydettiin selvitystä varten yhdenmukaiset tiedot koulutusten järjestämisen kustannuksista. Koulutuksien järjestäjiä pyydettiin esittämään vuositason opintotuntien kokonaisuus, lastenhoidon, koulutuksen ja koordinoitujen sekä tilojen kustannukset. Lisäksi pyydettiin arviota työn jakautumisesta lastenhoidon, koulutuksen ja koordinoitujen välillä. Tiedot saatiin kahdeksan koulutuksen osalta ja ne koskevat pääosin vuotta 2015. Yksi kuntavetoisen mallin antoi tiedot kevään 2016 osalta sekä arvion syksyn 2015 luvuista. Nämä tiedot otettiin mukaan alla esitettyihin laskelmiin.

Saadun tiedon pohjalta laskettiin kustannukset per opiskelija ja per opintotunti (S2-opetus). Kalleimmallaan kuntavetoisen koulutuksen

maksanut 3 336 € per opiskelija/vuosi ja halvimmillaan 241 € per opiskelija/vuosi. Kuntavetoisten koulutusten kustannukset ovat keskimäärin 1 228 € per opiskelija/vuosi ja 136 € per S2-opintotunti. Keskimäärin kustannukset ovat kaikkien koulutusmallien osalta 801 € per opiskelija/vuosi ja 86 € per opintotunti.

Kuntavetoisten ja vapaaehtoisvetoisten koulutusten kustannusten suora vertaaminen toisiinsa ei ole mielekästä, sillä mallien tavoitteet ja koulutusten sisällöt ovat keskenään erilaisia. Vapaaehtoisvetoisten koulutusten kustannuksien voidaan saatu arvioiden perusteella arvella olevan noin 25–30 % kuntavetoisten koulutusten kustannuksista, mutta ne voivat vaihdella huomattavasti vapaaehtoisvetoisesta mallista toiseen. Ero kuntavetoisiin malleihin selittyy tietysti erityisesti sillä, että vapaaehtoisuuteen perustuu vapaaehtoisuuteen eikä työstä makseta korvausta kun taas kuntavetoisissa koulutusmalleissa käytetään palkattua ammattityövoimaa. Vapaaehtoistoiminnassa kustannuksia voidaan laskea syntyvän esimerkiksi erikseen järjestetystä lastenhoidosta, tiloista, opetusmateriaaleista ja toiminnan koordinaatiosta.

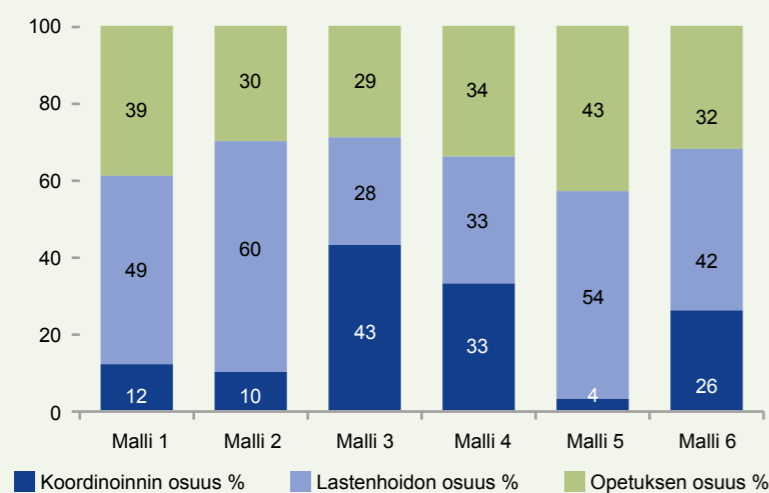
Kuntavetoisten mallien vastausten keskiarvojen pohjalta laskettiin, että noin 35 % koulutusten kustannuksista suuntautuu opetukseen, 44 % lastenhoitoon ja 21 % koulutusten koordinointiin (sisältäen kaiken hallinnollisen työn). Nämä luvut perustuvat mallien antamiin arvioihin kustannusten jakautumisesta. Arvio työpanoksen jakautumisesta tuli ainoastaan yhdeltä vapaaehtoiselta mallilta, eikä sitä ole huomioitu tässä laskelmassa. Kuntavetoisten koulutusmallien kustannukset jakautuvat seuraavasti:

• **Opetus 29 - 43 %**

• **Lastenhoito 28 - 60 %**

• **Koordinointi 4 - 43 %**

Kuva 1. Kustannusten jakaantuminen

Kuva 2. Koulutusmallit

Kustannusten jakautumista on esitelty kuntavetoisten mallien osalta yllä olevassa kuvassa 1.

Kustannusten vertailun osalta on syytä huomioida, että opiskelija- ja opintotutuntikohtaisia keskiarvoja on laskettu siten, että kurssien on oletettu olevan täynnä. Näin ei kuitenkaan aina ole, eli todelliset kustannukset eroavat esitetyistä kustannuksista. Tämä lähestymistapa valittiin kuitenkin tietojen vertailun mahdollistamiseksi. Koulutuskohtaisesti olisi kuitenkin syytä seurata myös todellisia kustannuksia eli ottaa huomioon toteutuneet opiskelijamäärät koulutusten kustannuksia laskettaessa.

Koulutusten toteutuksen seurannan kannalta tärkeää on seurata toteutuneita opiskelijamääriä, jotta pystytään laskemaan todellisia, toteutuneita

koulutusten kustannuksia. Koulutusten kustannusten seurannan tulisi olla säännöllinen osa koulutusten toteuttamista. Alhaiset osallistujamäärät nostavat koulutusten opiskelija- ja opintotutuntikohtaisia kustannuksia merkittävästi. Voidaankin ajatella, että systemaattinen kustannusten seuranta jouduttaa asiaan puuttumista, jos koulutusten todellisten osallistujamäärien havaitaan olevan jatkuvasti liian alhaisia. Kustannustehokkuuden näkökulmasta on syytä pyrkiä hyödyntämään kaikki käytettävissä olevat keinot, joiden avulla varmistetaan, että kurssit ovat viikosta toiseen täynnä. Jos tämä tarkoittaa niin sanottua pehmeää velvoittavuutta eli osallistujien muistuttamista ja esimerkiksi asian toistuvaa painottamista kursseilla, on tätä syytä harkita.

5.5 Toiminnan valtakunnallisen kehittämisen mahdollisuudet

Kotona lapsiaan hoitaville vanhemmille suunnatuille koulutuksille on yhä lisääntyvää kysyntää tulevaisuudessa. Maahanmuutto Suomeen on kasvanut tasaisesti ja vuonna 2015 lisääntynyt turvapaikanhakijoiden määrä tulee entisestään lisäämään tarvetta monipuolisille kotoutumista tukeville palveluille. Uudet maahanmuuttajat ovat nuoria ja perheenperustamisikäisiä ja osa heistä viettää ensimmäiset vuotensa Suomessa kotona lasten kanssa. On tärkeää varmistaa, että kotiin jäävälle joukolle on tarjolla kotoutumista tukevia palveluita. Tämä voi tulevaisuudessa nopeuttaa heidän siirtymistään tutkintoon johtavaan koulutukseen tai työelämään sekä palvella välillisesti heidän lastensa kotoutumista Suomeen.

Selvityksen yhteydessä tehtyjen haastatteluiden perusteella turvapaikanhakijoiden lisääntynyt määrä on jo näkynyt monessa matalan kynnyksen toimintamuodossa ja toiminnan määrän kasvattamiselle on selkeitä paineita. Oheisessa kuviossa on havainnollistettu selvityksen yhteydessä tehtyä jakoa kielitaidon kehitystä korostaviin malleihin ja sosiaalisia tavoitteita korostaviin malleihin. Ensin mainittujen toteuttaminen vie enemmän resursseja ja tavoittaa vähemmän ihmisiä, mutta mahdollistaa strukturoidumman otteen kielienopetukseen. Jälkimmäiset mallit voivat tavoittaa suuremman määrän ihmisiä, mutta yksittäiset henkilöt eivät välttämättä osallistu toimintaan säännöllisesti. Molempia malleja läpikäydessä nousevat esiin erilaiset sosiaaliset tulokset, jotka voivat toteutua myös vähemmän intensiivisen osallistumisen kautta.

Valtakunnallisen kehittämisen näkökulmasta on keskeistä pohtia, mikä on toiminnan ensisijainen tavoite. Nähdäksemme vaihtoehdot ovat tavoitteellisen ja vaikuttavamman kielikoulutuksen tarjoaminen suppeammalle joukolle tai laajempia joukkoja tavoittelevan matalan kynnyksen toimintamuotojen laajentaminen. Suuremmilla kaupunkiseuduilla ja esimerkiksi merkittäville

vastaanottokeskuspaikkakunnilla on tärkeää, että ihmisille on tarjolla monipuolista ja heidän elämäntilannettaan tukevaa toimintaa.

Toiminnan kehittämistä ei voida ohjata yhdellä valtakunnallisella ratkaisulla, vaan koulutusten laajentuminen on riippuvaista kuntien aktiivisuudesta. Kunnissa tulee oman tilannearvioinnin perusteella tehdä ratkaisuja sopivista toimintamalleista. Rahoittamalla ja järjestämällä toimintaa itse, kunta voi vaikuttaa sen tavoitteisiin, laatuun ja pitkäjänteisyyteen. Selvityksen perusteella matalan kynnyksen toimintamuotojen aktivoiminen on helppo tapa lisätä toiminnan volyyymiä, mikä on turvapaikanhakijatilanteesta johtuen tavoiteltavaa. Tämä onnistuu parhaiten tukemalla järjestötoimijoita laajentamaan omaa toimintaansa sekä vahvistamalla paikallisia monitoimitiloja ja kulttuurikeskuksia. Vapaaehtoisuuteen perustuvat toimintamallit edistävät osaltaan myös kaksisuuntaista kotoutumista. Valtakunnallisesti esimerkiksi TEM:n kotouttamisen osaamiskeskus voi tukea toiminnan kehittämistä pienemmillä paikkakunnilla välittämällä tietoa ja hyviä käytäntöjä.

Kunnat voivat halutessaan ottaa aktiivisemmän roolin matalan kynnyksen vapaaehtoistoiminnan tukemisessa ja sovittaa sitä tietoisesti omaan palveluntarjontaansa. Vapaaehtoisten työpanos voi olla hyvin merkittävä ja siitä voidaan saada enemmän irti tukemalla tiloja, materiaalihankintoja tai organisoimalla lastenhoitoa. Pieni panostus yhteen koulutusmallin piirteeseen voi tällöin mahdollistaa koko toiminnan hyvin vähäisillä kustannuksilla. Vapaaehtoisille on tärkeää antaa tunnusta heidän tekemästään arvokkaasta työstä sekä nostaa esille toiminnan merkitystä heidän oman elämänlaatunsa kannalta. Koulutusmallit tukevat kaksisuuntaista kotoutumista yhteiskunnassa.

Kuntien oman koulutustoiminnan järjestämisen tulisi perustua analyysiin kunnan väestöstä ja sen tarpeista. Kuntia tulee kannustaa näkemään toiminnan merkitys ja kehittämään omia yhteistyömallejaan intensiivisemmän kurssimuotoisen toiminnan kehittämiseksi, joka mahdollistaa tavoitteellisemman kielinoppimisen ja tukee tietoisemmin jatkokoulutukseen tai työelämään

siirtymistä. Isommilla paikkakunnilla potentiaalisten osallistujien suurempi määrä mahdollistaa tasoryhmien hyödyntämisen, mikä voi entisestään lisätä toiminnan tavoitteellisuutta.

Selvityksen johtopäätöksenä voimme todeta, että tulevina vuosina koulutusmalleille tulee olemaan yhä selkeämpi kysyntä sekä suurilla kaupunkiseuduilla että paikkakunnilla, joilla vastaavaa toimintaa ei ole aikaisemmin ollut. Koska koulutusmallien keskeisimmät vaikutukset ovat sosiaalisia ja niiden voidaan arvella toteutuvan myös kevyemmissä matalan kynnyksen toimintamuodoissa, on koulutusten kehittämisen ensisijaiseksi valtakunnalliseksi tavoitteeksi tarjoutuksenmukaista asettaa sen määrän ja tavoitettavuuden lisääminen. Tämän ohella kuntia pitää kannustaa arvioimaan omia mahdollisuuksiaan omaraahoitteisen toiminnan järjestämiseen. Kurssimuotoinen toiminta mahdollistaa tavoitteellisemman kielinoppimisen ja tukee tietoisemmin jatkokoulutukseen tai työelämään siirtymistä.

6. Kehittämissuosituksset

Selvitystyön raportissa on kuvattu toimintamallien kokemuksia ja hyviä käytäntöjä sekä jäsenetty toimintamalleja tavalla, joka auttaa hahmottamaan niiden valtakunnallisen kehittämisen mahdollisuuksia. Kuten edellä jo todettiin, toiminnan laajentaminen ja vaikuttavuuden kehittäminen edellyttävät monien eri toimijoiden panosta. Työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskuksesta voisi tulevaisuudessa olla luonteva rooli kotona lastaan hoitavien vanhempien yleisen tilanteen ja heitä palvelevien koulutusmallien seuraamisessa.

Yleisesti:

- Kunnat vastaavat työvoiman ulkopuolella olevien ryhmien kotoutumista koskevasta koulutuksesta. Kuntien tulee huolehtia siitä, että näille ryhmille on tavalla tai toisella tarjolla kotoutumista tukevaa koulutusta. Kuntien on siis myös varmistettava, että kotona pienten lasten kanssa olevilla vanhemmilla on mahdollisuus kotoutumista tukevaan koulutukseen. Vapaaehtoisuudelta toimiva koulutus ei korvaa tavoitteellisemmän kuntavetoisen koulutuksen tarvetta, vaan ennemminkin täydentää sitä.
- Koulutusmallien suuntaaminen paikallisesti vasta maahan tulleisiin ja kotihoidon tukea saaviin pienten lasten vanhempiin on

perusteltua, mutta tarve on kokonaisuudessaan laajempi. Myös kotoutumisajan jo ohittaneiden ja kotona pienten lasten kanssa olevien vanhempien kielikoulutus edellyttää kuntien ja vapaaehtoisuuden panostusta.

Kunnat:

- Kotoutuspalveluiden valtakunnallisen kehittämisen näkökulmasta olisi oleellista levittää tietoa kotona oleville vanhemmille suunnattujen koulutusmallien potentiaalisista hyödyistä erityisesti sellaisiin kuntiin, joissa vastaavaa toimintaa ei ole vielä käynnistetty. Tietoa voidaan jakaa erilaisissa koulutuksissa tai hyödyntämällä kirjallista

materiaalia. Viestinnässä on tärkeää korostaa mahdollisuutta oppia jo olemassa olevista toimintamalleista sekä kannustaa rakentamaan yhteistyötä valtakunnallisten ja paikallisten järjestöjen kanssa.

- Kuntien tulee olla tietoisia maahanmuuttajavanhempien tilanteesta sekä väestökehitykseen liittyvistä ennusteista ja ottaa niihin kantaa maahanmuuttoa ja kotoutumista käsittelevissä strategioissa ja ohjelmissa. Nykytilan ja ennusteiden tuntemuksen perusteella on mahdollista linjata, missä määrin kunnassa tuetaan matalan kynnyksen sosiaalisia tavoitteita painottavaa toimintaa ja missä määrin kunnassa on tarve käynnistää omaa tavoitteellisempaa koulutustoimintaa.
- Kuntien tulee olla aktiivisessa yhteistyössä matalan kynnyksen toimintaa toteuttavien järjestöjen kanssa ja selvittää, millä tavalla se voi tukea niiden toiminnan vakiinnuttamista ja kehittämistä. Pienetkin panostukset esimerkiksi oppimateriaaleihin tai tiloihin voivat vaikuttaa positiivisesti toiminnan laatuun ja määrään. Samalla kunta voi pohtia, millä tavalla järjestöjen toiminnan yhteydessä voidaan esitellä kunnan muita palveluita ja antaa niihin liittyvää ohjausta.
- Kuntien tulee tavalla tai toisella osoittaa arvostusta niille vapaaehtoisille, joiden työpanokselle ylläpidetään hyvinkin laadukasta koulutustoimintaa. Vapaaehtoiset voivat esimerkiksi hyötyä kevyestä työhohjauksesta ja tarvittaessa tietoa siitä, mihin ohjata henkilöitä, joiden elämäntilanteessa on ratkaisuja vaativia sosiaalisia haasteita.
- Kunnan järjestämään kielikoulutukseen tulee sisällyttää yksilö- ja ryhmämuotoista ohjausta ja neuvontaa (ml. ura- ja koulutusohjaus sekä työllistymisen ja jatkopolut), jotta niiden kautta voisi edetä esimerkiksi aikuisten perusopetukseen, ammatilliseen valmistavaan koulutukseen, luku- ja kirjoitustaidon jatko-opetukseen tai edelleen ammatilliseen koulutukseen ja TE-palveluiden asiakkaaksi. Neuvonta

ja ohjaus edellyttävät ajan tasalla olevaa ammattitaitoa ja osaamista, jotta henkilö ohjautuisi tarkoituksenmukaiselle jatkopolulle.

- Kunnissa toteutettavaa koulutustarjontaa sekä pienten lasten vanhemmille järjestettyä sosiaalista toimintaa tulee tarkastella kokonaisuutena ja siitä näkökulmasta, miten kotona pienten lasten kanssa olevat vanhemmat voisivat kehittää kielitaitoaan siten, että jatkopolkuja koulutukseen ja työelämään on mahdollista löytää. Kielitaidon kehittämisen paikallista palvelutarjontaa tuleekin tarkastella tunnistamalla mahdollisia esteitä ja kehittämään niihin ratkaisuja kuten esimerkiksi intensiivikursseja nopeasti eteneville ja akateemisesti koulutetuille opiskelijoille.

kasvattaa helpoiten ja kustannustehokkaimmin tukemalla vapaaehtoistoimintaan nojaavien verkostojen, kuten esimerkiksi Luetaan yhdessä -verkoston, kykyä koordinoida ja kasvattaa toimintaansa. Jatkossa olisi tärkeää selvittää, millaisin instrumentein tällaista tukea on mahdollista antaa.

- Monet matalan kynnyksen toimintamallit ovat usein riippuvaisia RAY:n rahoituksesta joko suoraan tai välillisesti erilaisten monitoimijoiden ja kulttuurikeskusten kautta. RAY voi tukea kotona lastaan hoitaville vanhemmille suunnattuja koulutusmalleja vakinaistamalla ja lisäämällä vastaavaa rahoitusta sekä kannustamalla toimijoita kehittämään yhä monipuolisempaa ja laajempaa toimintaa.

Järjestötoimijat:

- Järjestötoimijat voivat itse aktiivisesti kehittää yhteistyötä alueen kuntien ja muiden järjestöjen kanssa. Tavoitteeksi voidaan tällöin asettaa koulutustarjonnan nykytilan kartoittaminen sekä tarjonnan koordinointi niin, että toiminta ei ole päällekkäistä ja se muodostaa kotona lastaan hoitavan vanhemman kannalta erilaisia polkuja tai mahdollistaa erityisen motivoituneille henkilöille osallistumisen useampaan toimintamuotoon.
- Toimintaa kehittäessään järjestöjen on tärkeää huomioida muualta saadut kokemukset ja tulokset. Samoin on tärkeää kiinnittää huomiota toiminnan tulosten seurantaan ja arviointiin, mikä tukee rahoituksen hakemista ja toiminnan kehittämistä edelleen.

Rahoittajat:

- Kotona pieniä lapsia hoitavia vanhempiä tavoittavan koulutustoiminnan saatavuutta voidaan

KUVAILEHTI

Julkaisusarjan nimi ja numero Elinvoimaa alueelle 1/2016				
Vastuualue Elinkeino, työllisyys, osaaminen ja kulttuuri				
Tekijät Antti Eronen Risto Karinen Kalle Lamminmäki		Julkaisu-aika Kesäkuu 2016		
		Kustantaja /Julkaisija Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja / toimeksiantaja Kotona Suomessa-hanke (ESR)		
Julkaisun nimi Kielitaitoa ja hyvinvointia Selvitys kotona lapsiaan hoitavien maahanmuuttajavanhempien kotoutumista tukevan koulutuksen malleista				
Tiivistelmä Kotona Suomessa-hanke (ESR) teetti selvityksen kotoutumista tukevan koulutuksen malleista, joissa pääasiallisena tai yhtenä keskeisenä kohderyhmänä ovat kotona lapsiaan hoitavat maahanmuuttajavanhemmat. Selvityksen tavoitteena oli muodostaa kokonaiskuva Suomessa järjestettävistä lastenhoidon sisältävistä koulutuksista sekä viitoittaa tietä kohti valtakunnallista toimintamallia kotona lasten kanssa olevien vanhempien kotoutumista tukevan koulutuksen osalta. Kotona lapsiaan hoitavien maahanmuuttajavanhempien kotoutumista tukevalla koulutuksella tarkoitetaan tässä selvityksessä sellaista koulutusta, joka mahdollistaa pienten lasten hoitamisen kotona ja kotoutumista tukevaan koulutukseen osallistumisen. Kyseessä on pääasiallisesti kielikoulutus, mutta usein koulutukseen liittyy muita kotoutumisen tukemiseen liittyviä elementtejä. Selvitystä varten tunnistettiin valtakunnallisesti 35 koulutusmallia, joista 9 valittiin tarkempaan tarkasteluun. Koulutusmallit pyrittiin valitsemaan siten, että eri maantieteelliset alueet olivat edustettuina ja että tarkasteltaviin malleihin valikoitui sekä kolmannen sektorin että kuntien järjestämiä koulutuksia. Selvityksessä koulutukset jäsennettiin kahteen kategoriaan eli kielitaidon kehitystä korostaviin ja sosiaalisia tavoitteita korostaviin koulutuksiin. Kielitaidon kehitystä korostavia malleja yhdistää tietynlainen kurssimuotoisuus ja kunta-vetoisuus. Sosiaalisia tavoitteita korostavia malleja järjestävät erityisesti järjestöt matalan kynnyksen periaatteella. Kotona lapsiaan hoitaville maahanmuuttajavanhemmille suunnatuille koulutuksille on yhä lisääntyvää kysyntää tulevaisuudessa. Toiminnan kehittämistä ei voida ohjata yhdellä valtakunnallisella ratkaisulla, vaan koulutusten laajentuminen on riippuvaista kuntien aktiivisuudesta. Kuntien tulee oman tilannearvionsa perusteella tehdä ratkaisuja sopivista toimintamalleista. Rahoittamalla ja järjestämällä toimintaa kunta voi vaikuttaa koulutuksen tavoitteisiin, laatuun ja pitkäjänteisyyteen. Matalan kynnyksen toimintamuotojen aktivoiminen ja resursointi puolestaan on helpoin ja nopein tapa lisätä toiminnan volyymia.				
Asiasanat (YSA:n mukaan) maahanmuuttajat, kotoutuminen, kotoutumiskoulutus, omaehtoinen koulutus				
ISBN (painettu)	ISBN (PDF)	ISSN-L	ISSN (painettu)	ISSN (verkkojulkaisu)
	978-952-314-481-1	2242-282X		2242-2838
www	URN	Kieli	Sivumäärä	
www.doria.fi/ely-keskus	URN:ISBN:978-952-314-481-1	Suomi	39	
Julkaisun tilaukset				
Kustannuspaikka ja -aika			Painotalo	

PRESENTATIONSBLAD

Publikationens serie och nummer Livskraft i regionen 1/2016				
Ansvarsområde Näringar, arbetskraft, kompetens och kultur				
Författare Antti Eronen Risto Karinen Kalle Lamminmäki		Publiceringsdatum Juni 2016		
		Utgivare / Förläggare Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland		
		Projektets finansier/uppdragsgivare Hemma i Finland-projekt (ESF)		
Publikationens titel Språkkunskaper och välfärd Utredning om utbildningsmodeller som stöder integrationen av invandrarföräldrar som är hemma med barnen (Kielitaitoa ja hyvinvointia. Selvitys kotona lapsiaan hoitavien maahanmuuttajavanhempien kotoutumista tukevan koulutuksen malleista)				
Sammandrag Projektet Finland – mitt hem (ESF) har låtit göra en utredning om utbildningsmodeller som stöder integrationen och vars huvudsakliga eller viktigaste målgrupp är invandrarföräldrar som är hemma med barnen. Målet med utredningen var att skapa en helhetsbild av de i Finland anordnade utbildningarna som omfattar barnvård och utstaka en väg mot en riksomfattande verksamhetsmodell när det gäller utbildning som stöder integrationen av föräldrar som är hemma med barnen. För utredningen identifierade man på nationell nivå 35 utbildningsmodeller, varav 9 valdes ut för närmare granskning. Man eftersträvade att välja utbildningsmodellerna så att de olika geografiska regionerna var representerade och så att utbildningar som anordnas av såväl tredje sektorn som kommunerna ingick i granskningen. I utredningen indelades utbildningarna i två kategorier, nämligen i utbildningar som betonar utveckling av språkkunskaper och utbildningar som betonar sociala mål. Modeller som betonar utveckling av språkkunskaper förenas av att de ordnas i form av kurser och drivs av kommunerna. Modeller som betonar sociala mål ordnas i synnerhet av organisationer enligt lågtröskelprincipen. Efterfrågan på utbildningar som är riktade till invandrarföräldrar som är hemma med barnen kommer att fortsätta öka i framtiden. Utvecklingen av verksamheten kan inte styras med hjälp av en riksomfattande lösning, utan utvecklingen av utbildningarna är beroende av kommunernas deltagande. Kommunerna bör utifrån sina egna lägesbedömningar utarbeta fatta beslut om lämpliga verksamhetsmodeller. Genom att finansiera och ordna verksamheten kan kommunen påverka utbildningens mål, kvalitet och långsiktighet. Att aktivera verksamhetsformer med låg tröskel och ge dem resurser är däremot det enklaste och snabbaste sättet att öka verksamhetens volym. Kommunerna ansvarar dock för utbildningen som relaterar till integrationen av grupper utanför arbetskraften, och således bör kommunerna se till att dessa grupper på ett eller annat sätt har tillgång till utbildning som stöder integrationen. Kommunerna ska således se till att föräldrar som är hemma med barnen har möjlighet att delta i utbildning som stöder integrationen.				
Nyckelord (enligt Allärs) invandrare, integration, integrationsutbildning, frivilliga studier				
ISBN (tryckt)	ISBN (PDF)	ISSN-L	ISSN (tryckt)	ISSN (webbpublikation)
	978-952-314-481-1	2242-282X		2242-2838
www	URN	Språk	Sidantal	
www.doria.fi/ely-keskus	URN:ISBN:978-952-314-xxx-x	Finska	39	
Beställningar				
Förläggningsort och datum			Tryckeri	

Kotona Suomessa-hanke (ESR) teetti selvityksen kotona lapsiaan hoitavien maahanmuuttajavanhempien kotoutumista tukevan koulutuksen malleista. Kyseessä on pääasiallisesti kielikoulutus, mutta usein koulutukseen liittyy muita kotoutumisen tukemiseen liittyviä elementtejä. Selvitystä varten tunnistettiin valtakunnallisesti 35 koulutusmallia, joista 9 tarkastellaan selvityksessä lähemmin. Malleihin perustuen selvityksessä annetaan kehittämissuosituksia vastaavan toiminnan järjestämiseksi.

ELINVOIMAA ALUEELLE 1 | 2016

**KIELITAITOA JA HYVINVOINTIA.
SELVITYS KOTONA LAPSIAAN HOITAVIEN MAAHANMUUTTAJAVANHEMPIEN
KOTOUTUMISTA TUKEVAN KOULUTUKSEN MALLEISTA.**

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Taitto: Markkinointitoimisto Kitchen Oy

Kansikuva: Shutterstock

978-952-314-481-1 (PDF)

ISSN-L 2242-282X

ISSN 2242-2838 (verkkójulkaisu)

URN:ISBN:978-952-314-481-1

www.doria.fi/ely-keskus | www.ely-keskus.fi

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto